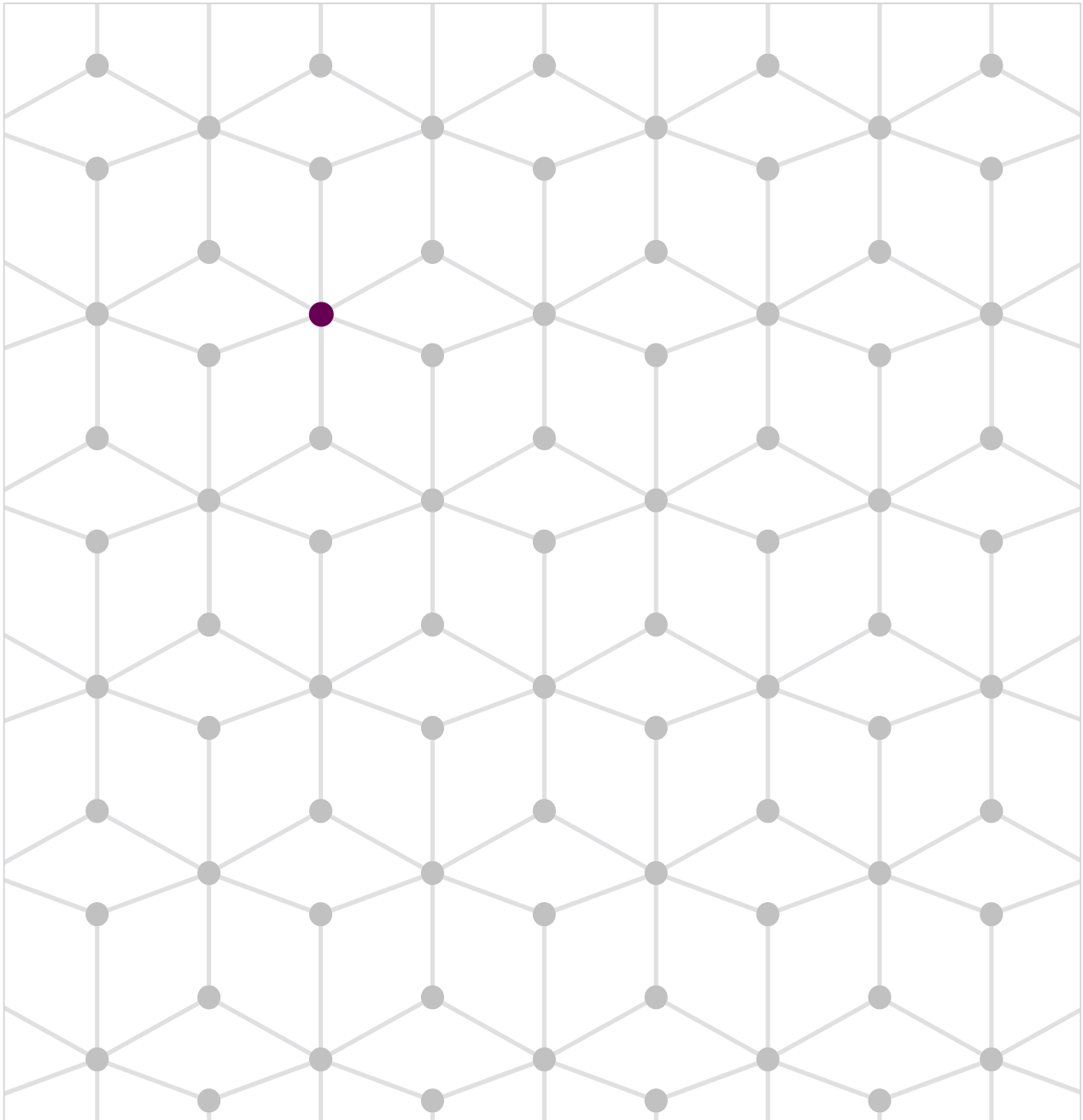

Christian Wendelborg og Joakim Caspersen

LÆRLINGUNDERSØKELSEN 2016

Analyser av variasjoner og sammenhenger

2017

Christian Wendelborg og Joakim Caspersen

Lærlingundersøkelsen 2016 og 2017

Analyser av variasjoner og sammenhenger
Lærlingundersøkelsen 2016 og 2017

Rapport 2019

Mangfold og inkludering

 NTNU Samfunnsforskning AS

Postadresse: NTNU Dragvoll, 7491 Trondheim
Besøksadresse: Dragvoll Allé 38 B

Telefon: 91 89 77 27

E-post: kontakt@samfunn.ntnu.no
Web.: www.samforsk.no

Foretaksnr. NO 986 243 836

NTNU Samfunnsforskning
Mangfold og inkludering
Mars 2019

ISBN: 978-82-7570-530-1 (web)

FORORD

Denne rapporten skal dokumentere hvordan lærlinger i Norge har svart på Lærlingundersøkelsen i 2016 og 2017. I 2018 ble Lærlingundersøkelsen revidert og denne rapporten blir dermed den siste som dokumenterer lærlingenes svar på denne versjonen av Lærlingundersøkelsen. Oppdragsgiver for prosjektet er Utdanningsdirektoratet. Vi vil i den forbindelse gjerne takke Karl Skaar fra Utdanningsdirektoratet for godt samarbeid. Vi vil også takke Terje Lindeberg ved Conexus som har gjort dataene fra Lærlingundersøkelsen tilgjengelige for NTNU Samfunnsforskning.

Rapporten er skrevet av seniorforskerne Christian Wendelborg og Joakim Caspersen i samarbeid.

Vi vil takke alle lærlinger som har deltatt i Lærlingundersøkelsen 2016 og 2017.

Trondheim, mars 2019

Christian Wendelborg

prosjektleder,
forskningsleder

INNHold

	side
FORORD	i
INNHold	i
FIGURER	iii
TABELLER	vi
SAMMENDRAG	x
SHORT SUMMARY	xii
1. Introduksjon	1
1.1 Om Lærlingundersøkelsen	2
1.2 Om mandatet og oppbyggingen av rapporten	2
2. Datagrunnlag og metodisk tilnærming	5
2.1 Tematiske områder	5
2.2 Om de statistiske analysene	6
2.2.1 Univariante og bivariante analyser	6
2.2.2 Signifikans og effektstørrelse	6
2.3 Generalisering	7
2.4 Om lærlingene i Lærlingundersøkelsen 2016 og 2017	8
3. Resultater fra Lærlingundersøkelsen 2016 og 2017	13
3.1 Trivsel	14
3.2 Mobbing og psykososialt miljø	20
3.3 Læringskrav	27
3.4 Læringsmuligheter	33
3.5 Innsats og selvstendighet	39
3.6 Skolen som forberedelse	45
3.7 Planmessig opplæring	51
3.8 Medvirkning	57
3.9 Løpende faglig veiledning	63
3.10 Halvårssamtalen	69
3.11 Kunnskap om fag- eller svenneprøven	75
3.12 Utstyr og hjelpemidler	81
3.13 HMS	87
3.14 Oppfattede muligheter	93
4. Sammenhenger i datamaterialet	100
4.1 Rangering av utdanningsprogram	102
4.2 Korrelasjoner mellom indeksene	105
5. Resultater som ikke er på skoleporten	108
5.1 Opplevelse av arbeidsdagen	108
5.2 Mestring og tro på seg selv	118
5.3 Motivasjon på arbeidsplassen	119

5.4	Tilfredshet med opplæring i skole og bedrift	121
5.5	Opplæringskontor	123
5.6	Viktig for læring	124
5.7	Planlagt faglig veiledning	126
5.8	Dokumentasjon	129
5.9	Karriereveiledning	131
5.10	Veien videre – utdanning eller jobb	132
6.	Resultater fra elever i VGS i Elevundersøkelsen	134
6.1	Tilfredshet med opplæring i skole og praksis	135
6.2	Informasjon og framtidssikter	138
6.3	Syn på fellesfagene	142
6.4	Syn på yrkesfagene	147
6.5	Praksis og yrkesfaglig fordypning	152
	LITTERATUR	156

FIGURER

Figur		side
Figur 3.1	Trivsel fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	17
Figur 3.2	Trivsel fordelt på fylke (gjennomsnitt)	18
Figur 3.3	Andel mobbet to til tre ganger i måneden eller mer fordelt på utdanningsprogram	23
Figur 3.4	Andel mobbet to til tre ganger I måneden etter fylke	24
Figur 3.5	Læringskrav fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	30
Figur 3.6	Læringskrav etter fylke (gjennomsnitt)	31
Figur 3.7	Læringsmuligheter fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	36
Figur 3.8	Læringsmuligheter fordelt på fylke (gjennomsnitt).	37
Figur 3.9	Innsats og selvstendighet fordelt på utdanningsprogram	42
Figur 3.10	Innsats og selvstendighet fordelt på fylke (gjennomsnitt)	43
Figur 3.11	Skolen som forberedelse fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	48
Figur 3.12	Skolen som forberedelse fordelt på fylke (gjennomsnitt).	49
Figur 3.13	Planmessig opplæring fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	54
Figur 3.14	Planmessig opplæring fordelt på fylke (gjennomsnitt).	55
Figur 3.15	Medvirkning fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	60
Figur 3.16	Medvirkning fordelt på fylker (gjennomsnitt).	61
Figur 3.17	Løpende faglig veiledning fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	66
Figur 3.18	Løpende faglig veiledning fordelt på fylke (gjennomsnitt)	67
Figur 3.19	Halvårssamtalen fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	72
Figur 3.20	Halvårssamtalen etter fylke.	73
Figur 3.21	Kunnskap om fagprøven fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	78
Figur 3.22	Kunnskap om fagprøven fordelt på fylke (gjennomsnitt)	79
Figur 3.23	Utstyr og hjelpemidler fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	84
Figur 3.24	Utstyr og hjelpemidler fordelt på fylke (gjennomsnitt)	85
Figur 3.25	HMS fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	90
Figur 3.26	HMS fordelt på fylke (gjennomsnitt)	91
Figur 3.27	Oppfattede muligheter fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	96
Figur 3.28	Oppfattede muligheter fordelt på fylke (gjennomsnitt)	97
Figur 5.1	«Jeg gjør mange enkle rutineoppgaver» fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	110
Figur 5.2	«Jeg jobber mye for meg selv» fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	111
Figur 5.3	«Jeg får vanskelige oppgaver» fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	112
Figur 5.4	«Jeg er sliten etter arbeidsdagen» fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	113
Figur 5.5	«Jeg er redd for å gjøre feil» fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	114

Figur 5.6	«Opplever du noe av det som er nevnt over som et problem?» fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	115
Figur 5.7	Andel som har sagt fra til arbeidsgiver om disse problemene fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	116
Figur 5.8	Andel som oppgir at arbeidsgiveren tar tak i disse problemene fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	117
Figur 5.9	Mestring fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	118
Figur 5.10	Tro på seg selv fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	119
Figur 5.11	Motivasjon på arbeidsplassen fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt).	120
Figur 5.12	Tilfredshet med opplæring i skole fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	122
Figur 5.13	Tilfredshet med opplæring i bedrift fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	123
Figur 5.14	Tilfredshet med offølgingen fra opplæringskontor fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt).	124
Figur 5.15	Planlagt faglig veiledning – hyppighet.	127
Figur 5.16	Gjennomsnitt etter utdanningsprogram – vi snakker om hvordan jeg trives.	128
Figur 5.17	Gjennomsnitt etter utdanningsprogram – vi planlegger hvilke oppgaver og kompetansemål jeg skal arbeide med	128
Figur 5.18	Gjennomsnitt etter utdanningsprogram- vi snakker om min faglige prestasjon og hva jeg skal gjøre for å bli bedre i faget.	129
Figur 5.19	Karriereveiledning fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)	131
Figur 5.20.	Lærlingenes ønsker etter læretiden (prosent)	132
Figur 5.21	Lærlingenes planer for videre utdanning (prosent)	133
Figur 6.1	Tilfredshet med opplæring i skole fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)	136
Figur 6.2	Tilfredshet med praksis fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)	137
Figur 6.3	Informasjon om muligheter fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)	139
Figur 6.4	Tro på arbeid innen fagområdet fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)	140
Figur 6.5	Syn på framtidsutsikter innen bransjen fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)	141
Figur 6.6	Syn på om undervisningen i fellesfaget er tilpasset utdanningsprogrammet fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)	143
Figur 6.7	Inntrykk av at lærerne i fellesfagene har god innsikt i hva en kommer til å møte i læretiden fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)	144
Figur 6.8	Syn på om Fellesfagene bruker ofte eksempler fra yrkesfagene fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)	145
Figur 6.9	Syn på om oppgaver i fellesfagene er rettet mot yrkesfagene fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)	146

Figur 6.10	Syn på om undervisningen i yrkesfagene gir et godt grunnlag for det de skal lære i læretiden fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)	148
Figur 6.11	Inntrykk av at lærerne i yrkesfagene har god innsikt i hva en kommer til å møte i læretiden fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)	149
Figur 6.12	Opplevelse av at måten en arbeider på i yrkesfagene, er relevant for det en skal lære i læretiden fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)	150
Figur 6.13	Opplevelse av det er en tydelig sammenheng mellom det en lærer i yrkesfagene det en skal lære i læretiden fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)	151
Figur 6.14	Opplevelse av praksisen virker relevant for opplæringen i læretiden fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)	153
Figur 6.15	Opplevelse av Yrkesfaglig fordypning virker relevant for opplæringen i læretiden fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)	154
Figur 6.16	Tro på at yrkesfaglig fordypning kan gjøre det lettere å få læreplass fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)	155

TABELLER

Tabell		side
Tabell 2.1	Effekt mål og effektstørrelse.	7
Tabell 2.2	Frekvensfordeling på ulike bakgrunnsvariabler.	9
Tabell 2.3	Frekvensfordeling for oppstart og opplæringsløp.	10
Tabell 2.4	Lærlinger som har deltatt i Lærlingundersøkelsen 2016 og 2017 fordelt på utdanningsprogram.	10
Tabell 2.5	Lærlinger som har deltatt i Lærlingundersøkelsen 2014 fordelt på fylke, sammenlignet med populasjonen (alle lærlinger).	11
Tabell 3.1	Frekvensfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cohens d for endring 2016-2017 for variabler som omhandler Trivsel	14
Tabell 3.2.	Trivsel fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og lærling/lærekandidat	15
Tabell 3.3	Trivsel fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.	16
Tabell 3.4	Lineær regresjonsanalyse av Trivsel, 2016 og 2017	19
Tabell 3.5	Frekvensfordeling, samt andel mobbet på arbeidsplassen (prosent)	20
Tabell 3.6	Andel mobbet på arbeidsplassen fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og om en er lærekandidat eller lærling (prosent)	21
Tabell 3.7	Andel mobbet fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.	22
Tabell 3.8	Frekvensfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cohens d for endring 2016-2017 for variabler som omhandler det psykososiale arbeidsmiljøet	25
Tabell 3.9	Logistisk regresjonsanalyse av mobbing, 2016 og 2017	26
Tabell 3.10	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Læringskrav	27
Tabell 3.11	Læringskrav fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og lærling/lærekandidat (gjennomsnitt og standardavvik)	28
Tabell 3.12	Læringskrav fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp (Gjennomsnitt og standaravvik).	29
Tabell 3.13	Lineær regresjonsanalyse av Læringskrav, 2016 og 2017	32
Tabell 3.14	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Læringsmuligheter	33
Tabell 3.15	Læringsmuligheter fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og om de er lærling/lærekandidat	34
Tabell 3.16	Læringsmuligheter fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.	35
Tabell 3.17	Lineær regresjonsanalyse av læringsmuligheter, 2016 og 2017	38
Tabell 3.18	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Innsats	39
Tabell 3.19	Innsats og selvstendighet fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og om de er lærling/lærekandidat (gjennomsnitt og standardavvik)	40

Tabell 3.20	Innsats og selvstendighet fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.	41
Tabell 3.21	Lineær regresjonsanalyse av Innsats og selvstendighet, 2016 og 2017	44
Tabell 3.22	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler skolen som forberedelse	45
Tabell 3.23	Skolen som forberedelse fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og lærling/lærekandidat (gjennomsnitt og standardavvik)	46
Tabell 3.24	Skolen som forberedelse fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.	47
Tabell 3.25	Lineær regresjonsanalyse, skolen som forberedelse, 2016 og 2017	50
Tabell 3.26	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Planmessig opplæring	51
Tabell 3.27	Planmessig opplæring fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og lærling/lærekandidat (gjennomsnitt og standardavvik)	52
Tabell 3.28	Planmessig opplæring fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.	53
Tabell 3.29	Lineær regresjon, Planmessig opplæring, 2016 og 2017	56
Tabell 3.30	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler medvirkning	57
Tabell 3.31	Medvirkning fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og lærling/lærekandidat (gjennomsnitt og standardavvik)	58
Tabell 3.32	Medvirkning fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.	59
Tabell 3.33	Lineær regresjon, Medvirkning, 2016 og 2017	62
Tabell 3.34	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler løpende faglig veiledning	63
Tabell 3.35	Løpende faglig veiledning fordelt på kjønn, alder og tilhørighet til opplæringskontor (gjennomsnitt og standardavvik)	64
Tabell 3.36	Løpende faglig veiledning fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.	65
Tabell 3.37	Lineær regresjon, Løpende faglig veiledning, 2016 og 2017	68
Tabell 3.38	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Halvårssamtalen	69
Tabell 3.39	Halvårssamtalen fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og lærling/lærekandidat (gjennomsnitt og standardavvik)	70
Tabell 3.40	Halvårssamtalen fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp (Gjennomsnitt og standaravvik).	71
Tabell 3.41	Lineær regresjon, Halvårssamtalen , 2016 og 2017	74
Tabell 3.42	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Kunnskap om fagprøven.	75
Tabell 3.43	Kunnskap om fagprøven fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og lærling/lærekandidat	76
Tabell 3.44	Kunnskap om fagprøven fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.	77

Tabell 3.45	Lineær regresjon, Kunnskap om fag- eller svenneprøven, 2016 og 2017	80
Tabell 3.46	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler utstyr og hjelpemidler	81
Tabell 3.47	Utstyr og hjelpemidler fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og lærling/lærekandidat (gjennomsnitt og standardavvik)	82
Tabell 3.48	Utstyr og hjelpemidler fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.	83
Tabell 3.49	Lineær regresjon, Utstyr og hjelpemidler, 2016 og 2017	86
Tabell 3.50	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler HMS	87
Tabell 3.51	HMS fordelt på kjønn, alder, opplæringskontor og lærling/lærekandidat	88
Tabell 3.52	HMS fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.	89
Tabell 3.53	Lineær regresjon, HMS, 2016 og 2017	92
Tabell 3.54	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Oppfattede muligheter.	93
Tabell 3.55	Oppfattede muligheter fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og lærling/lærekandidat	94
Tabell 3.56	Oppfattede muligheter fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.	95
Tabell 3.57	Lineær regresjon, Oppfattede muligheter, 2016 og 2017	98
Tabell 4.1	Oversikt over bakgrunnsvariablers signifikante sammenheng med de ulike indeksene som presenteres i Lærlingundersøkelsen 2017	101
Tabell 4.2	Oversikt over utdanningsprogrammene rangering på de ulike tema som presenteres i skoleporten for Lærlingundersøkelsen 2016, samt total rang og antall ganger på topp og bunn tre.	103
Tabell 4.3	Oversikt over utdanningsprogrammene rangering på de ulike tema som presenteres i skoleporten for Lærlingundersøkelsen 2017, samt total rang og antall ganger på topp og bunn tre.	104
Tabell 4.4	Korrelasjonsanalyse for de ulike tema som presenteres i skoleporten for Lærlingundersøkelsen 2016	106
Tabell 4.5	Korrelasjonsanalyse for de ulike tema som presenteres i skoleporten for Lærlingundersøkelsen 2017	107
Tabell 5.1	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler om opplevelse av arbeidsdagen	109
Tabell 5.2	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler mestring og tro på seg selv	118
Tabell 5.3	Frekvensfordeling. Gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Motivasjon på arbeidsplassen.	119
Tabell 5.4	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler tilfredshet med opplæring i skole og bedrift	121
Tabell 5.5	Frekvensfordeling. Gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler om en fornøyd med oppfølgingen fra opplæringskontoret?.	124

Tabell 5.6	Frekvensfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cohens d for endring 2016-2017 for variabler som omhandler Hva som er viktig for lærlingen når en skal utvikle deg i faget?	125
Tabell 5.7	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler planlagt faglig veiledning	126
Tabell 5.8	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler dokumentasjon	130
Tabell 5.9	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler karriereveiledning	131
Tabell 6.1	Elever som har besvart spørsmål som er relevant for fag- og yrkesopplæringen i Elevundersøkelsen 2016 og 2017 fordelt på utdanningsprogram.	134
Tabell 6.2	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Tilfredshet med opplæring i skole og praksis (Elevundersøkelsen)	135
Tabell 6.3	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Informasjon og framtidutsikter (Elevundersøkelsen)	138
Tabell 6.4	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Fellesfagene (Elevundersøkelsen)	142
Tabell 6.5	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Yrkesfagene (Elevundersøkelsen)	147
Tabell 6.6	Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Praksis og yrkesfaglig fordypning (Elevundersøkelsen)	152

SAMMENDRAG

Lærlingundersøkelsen er en elektronisk basert spørreundersøkelse som skal gi lærlinger muligheten til å formidle oppfatninger om opplæringen og andre forhold som er sentrale for læringsutbyttet og læringsmiljøet. Undersøkelsen gir viktig informasjon om kvaliteten på og utfordringene for fag- og yrkesopplæringen, og gir mulighet til å sammenlikne resultater over tid og få et bilde av opplæringen som gis. Funn fra undersøkelsen kan være et viktig verktøy for både instruktører, faglige ledere og lærebedrifter og for regionale og nasjonale utdanningsmyndigheter.

Mandatet for denne rapporten er å studere hvordan sentrale bakgrunnsfaktorer som kjønn, alder, antall ansatte i bedriften, når en startet læretiden, opplæringsløp, tilhørighet til opplæringskontor, utdanningsprogram og fylke kan ha innvirkning på hvordan lærlingene svarer. Hensikten er å gi en tilstandsrapport av lærlingenes oppfatninger av forhold som berører deres læretid og å se etter forskjeller og sammenhenger som kan tilskrives de ulike nevnte bakgrunnsfaktorene. Hvert tema i Lærlingundersøkelsen som blir presentert i Skoleporten blir sett i lys av bakgrunnsfaktorene, samt hvordan lærlingene svarer i 2016 og 2017. Dette vil presenteres i kapittel 3. I kapittel 4 vil vi se nærmere på sammenhenger i datamaterialet som kommer fram i kapittel 3.

Lærlingundersøkelsen er en omfattende undersøkelse og vi vil derfor for de øvrige spørsmålene som ikke presenteres i skoleporten, nøye oss med å presentere svarfordeling på enkeltspørsmålene, gjennomsnitt og forskjeller med tanke på utdanningsprogram og år. Dette vil presenteres i kapittel 5.

I Elevundersøkelsen har skoler med yrkesfaglige utdanningsprogram mulighet til å velge spørsmål som inngår i Lærlingundersøkelsen eller som er relevant for fag- og yrkesopplæringen. Dette er spørsmål som omhandler skolen som forberedelse til læretiden, framtidsutsikter, opplevelse av skolens opplæring er relevant for det en skal lære i læretiden etc. Disse spørsmålene vil presenteres i kapittel 6, hvor vi presenterer svarfordelinger på enkeltspørsmålene, gjennomsnitt og forskjeller med tanke på utdanningsprogram og år.

Det var 11 580 lærlinger som besvarte Lærlingundersøkelsen 2016 og 11 652 i 2017. dette tilsvarer rundt 26 prosent av samtlige lærlinger. Imidlertid er det ikke alle lærlinger som blir invitert til å delta i undersøkelsen. Bare lærlinger og lærekandidater som har vært i lære i mer enn 11 måneder per 1. oktober, skal svare på Lærlingundersøkelsen. Det var dermed 21 093 lærlinger som ble invitert til å delta i 2016 og 21 579 i 2017. Det gir dermed en svarprosent på 54,9 i 2016 og 54 prosent i 2017. Med en svarprosent på rundt 54 (som dermed betyr at 46 prosent av de inviterte lærlinger og lærekandidater har valgt ikke å svare på undersøkelsen), ta en del forbehold når det kommer til representativitet og generalisering av resultatene fra Lærlingundersøkelsen. Samtidig ser vi at utvalget er relativt likt populasjonen når det gjelder kjønns, alders- og fylkesfordeling og hvilket utdanningsprogram lærlingene tilhører. Dette styrker tilliten til at dataene sier noe om hvordan lærlinger og lærekandidater som har vært i lære i over 11 måneder opplever læretiden i bedrift.

Det er et stort datamateriale hvor det er vanskelig å trekke ut hovedfunn. Imidlertid ser vi at det er noen utdanningsprogram som skiller seg ut positivt. Dette er Design og håndverk, Elektrofag, Helse og oppvekstfag og Teknikk og industriell. Videre ser vi jenter svarer ofte laver på indeksene enn gutter på hele ni av 14 indekser, inkludert mobbing hvor jenter også kommer dårligere ut. Disse resultatene er kontrollert for de andre bakgrunnsvariablene som eksempelvis utdanningsprogram, som viser at kvinnelige lærlinger vurderer sin opplærings situasjon mer negativt enn gutter. Når det gjelder alder så svarer jevnt over eldre lærlinger mer negativt på indeksene (7 av 14 indekser), mens lærlinger i de største bedriftene svarer mer positivt på ti av 14 indekser. Lærekandidater svarer mer negativt på tre av 14 indekser enn lærlinger, mens det å ha kontrakt med et opplæringskontor henger positivt sammen med hvordan lærlingene svarer på 8 av 14 indekser sammenlignet med lærlinger som ikke vet om de har en kontrakt med et opplæringskontor. Alle disse resultatene er kontrollert de øvrige bakgrunnsvariablene. Samtidig viser analysene at de ulike bakgrunnsvariablene forklarer svært lite av variansen i hvordan lærlingene svarer.

SHORT SUMMARY

The Apprentice Survey is an electronic -based survey where apprentices can voice their opinions on matters that are important for learning and well-being in vocational education and training. The main aim of the Apprentice Survey and the work with quality in vocational education and training is to ensure a good learning outcome for all apprentices and students, and relevant competence for working life. In order to be able to be goal-orientated with the development of quality, good knowledge is needed of how the training functions now, including in which areas the quality can be improved.

The Directorate for Education and Training has commissioned NTNU Samfunnsforskning to analyze the data from the Apprentice Survey 2016 and 2017. The principal objective for this report is to use the result from the survey to illuminate the training and working environment in vocational education and training in businesses.

There were 11,580 apprentices who answered The Apprentice Survey 2016 and 11,652 in 2017. This corresponds to about 26 per cent of all apprentices. However, not all apprentices are invited to participate in the survey. 21,093 apprentices were invited to participate in 2016 and 21,579 in 2017. This gives a response rate of 54.9 in 2016 and 54 per cent in 2017. With a response rate of around 54 (which means that 46 per cent of the invited apprentices and apprentices have chosen not to answer the survey), we have to take some reservations when it comes to representativeness and generalization of the results from The Apprentice Survey. At the same time, we see that the sample is relatively similar to the population when it comes to gender, age and county distribution and which educational program the apprentices belong to. This strengthens the confidence that the data says something about how apprentices experience their situation in vocational education and training.

It is difficult to extract main findings. However, we see that there are some educational programs that stand out positively. Furthermore, we see that female apprentices consider their situation in vocational education and training more negatively than males. The results are controlled for the other background variables. In terms of age, older apprentices consistently assess their situation more negatively, while apprentices in the largest companies assess their situation more positively. Apprentices which has a contract with an apprenticeship training agency is often positively related to how the apprentices assess their situation in vocational education and training, compared to apprentices who do not know if they have such a contract. All of these results are controlled by the other background variables. At the same time, the analyzes show that the various background variables explain very little of the variance in how the apprentices respond.

1. Introduksjon

Fag- og yrkesopplæring er videregående opplæring i skole og bedrift som leder frem til fagbrev, svennebrev eller annen yrkeskompetanse. Den vanligste modellen, ofte omtalt som Hovedmodellen, er to år på skole (Vg1 og Vg2) etterfulgt av to år i bedrift hvor lærlingen har en lærekontrakt (Vg3, hvor år én defineres som *opplæring* og år to som *verdiskaping*). Det finnes også andre modeller for fag- og yrkesopplæring, blant annet *rent skoleløp* hvor hele yrkesutdanningen skjer i skole, *særløp* hvor elevene går ett år i skole etterfulgt av tre år som lærling i virksomhet, og *avviksfag* hvor elevene går to til tre år i skole etterfulgt av læretid av ulike lengde. En annen variant er *lærekandidatordningen*, hvor elever kan tegne opplæringskontrakt med sikte på en mindre omfattende prøve enn en fag- eller svenneprøve. Videre har en *praksiskandidatordningen*, som ikke er en opplæringsordning, men en rett til å melde seg til fag- eller svenneprøve for personer med minst fem års relevant praksis i faget. I tillegg finnes det en rekke individuelle alternative ordninger. Samlet illustrerer de ulike løpene en tydelig vekt på fleksibilitet i tilretteleggingen av opplæringen for den enkelte elev, lærling, skole og bedrift.

Gjennom innføringen av *Kunnskapsløftet* ble den videregående opplæringen delt inn i 12 utdanningsprogrammer, hvorav ni var yrkesfaglige. Medier og kommunikasjon ble fra høsten 2016 endret fra et yrkesfaglig til et studieforbereende utdanningsprogram. Per i dag har vi åtte yrkesfaglige utdanningsprogrammer: Bygg- og anleggsteknikk, Design og håndverk, Elektrofag, Helse- og oppvekstfag (tidligere Helse- og sosialfag), Naturbruk, Restaurant- og matfag, Service og samferdsel og Teknikk og industriell produksjon. Innenfor disse retningene er det i den nasjonale videregående opplæringen rundt 180 fag som gir yrkeskompetanse med fagbrev eller svennebrev. I 2017 var det i alt 44 546 lærlinger/lærekandidater i videregående opplæring¹.

Ny overordnet del av læreplanen ble vedtatt høsten 2017. Overordnet del gjelder for hele grunnopplæringen og utdypet verdigrunnlaget i opplæringslovens formålsparagraf og de overordnede prinsippene for grunnopplæringen. I Overordnet del understrekes det at elever, lærlinger, lærekandidater og praksisbrevkandidater møter arbeidslivet med ulike læreforutsetninger og behov. Et godt samarbeid mellom skole og arbeidsliv øker mulighetene for at flere skal kunne ta aktivt del i egen opplæring og opparbeide tilhørighet til arbeidsliv og samfunnsliv. Samarbeid skaper også gjensidig forståelse og fremmer opplæringens mål om å forberede den enkelte på et framtidig yrkesliv (Regjeringen, 2017). Skolen skal være et profesjonsfaglig fellesskap der lærere, ledere og andre ansatte reflekterer over felles verdier, og vurderer og videreutvikler sin praksis. Godt og systematisk samarbeid mellom de ulike nivåene i opplæringsløpet er nødvendig. Det forutsetter god ledelse (Regjeringen, 2017). Den overordnede delen av læreplanen viser dermed at fag og yrkesopplæringen skal tilpasses et mangfold av lærlinger, lærekandidater og praksisbrevkandidater som

¹ Statistikk innhentet fra SSB: <http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/vgu>.

krever samarbeid mellom ulike nivåer i opplæringsløpet. I dette arbeidet er Kvalitetsvurderingssystemer i fag- og yrkesopplæringen et viktig verktøy.

Kvalitetsvurderingssystemer i fag- og yrkesopplæringen skal bidra til at lærlinger får relevant fag- og yrkesopplæring i et godt læringsmiljø og at flest mulig gjennomfører utdanningsløpet. Kvalitetsutvikling handler om å sette mål, planlegge og gjennomføre tiltak for å nå målene. Det handler videre om synliggjøring og vurdering av måloppnåelse, og ved behov, oppfølging. En kan skille mellom nasjonale mål og rammer, fylkeskommunale mål, og mål for opplæringen i den enkelte skole og bedrift. Det benyttes ulike verktøy for å innhente kunnskap om kvalitet i fag- og yrkesopplæringen: brukerundersøkelser, refleksjonsverktøy, forskningsprosjekter og evalueringer, internasjonalt arbeid og internasjonale undersøkelser. Lærlingundersøkelsen er slik sett et ledd i det samlede kvalitetsvurderingssystemet for fag- og yrkesopplæringen.

1.1 Om Lærlingundersøkelsen

Lærlingundersøkelsen er en elektronisk basert spørreundersøkelse som skal gi lærlinger muligheten til å formidle oppfatninger om opplæringen og andre forhold som er sentrale for læringsutbyttet og læringsmiljøet. Undersøkelsen gir viktig informasjon om kvaliteten på og utfordringene for fag- og yrkesopplæringen, og gir mulighet til å sammenlikne resultater over tid og få et bilde av opplæringen som gis. Funn fra undersøkelsen kan være et viktig verktøy for både instruktører, faglige ledere og lærebedrifter og for regionale og nasjonale utdanningsmyndigheter.

Fylkeskommunene har ansvar for å legge til rette for bruken av Lærlingundersøkelsen i sine respektive fylker. Tidligere evalueringer har vist at fylkeskommuner ofte delegerer (deler av) gjennomføringen av Lærlingundersøkelsen til opplæringskontor (Wendelborg, Thorshaug og Paulsen (2013:19)). Deltakelse i undersøkelsen har tidligere vært frivillig for fylkene, men fra og med 2015 er fylkeskommunene forpliktet til å gjennomføre undersøkelsen, mens det fortsatt er frivillig for lærlingene å delta. Fylkeskommunene har tidligere valgt noe ulike avgrensninger av målgruppen, men i de fleste fylkene har undersøkelsen hovedsakelig gått ut til lærlinger som har vært i lære mer enn ett år (Nyen, Næss, Skålholt og Hagen Tønder 2011). Nå har Utdanningsdirektoratet presisert at lærlinger og lære kandidater som har vært i lære i mer enn 11 måneder per 1. oktober, skal svare på Lærlingundersøkelsen. Fra og med gjennomføringen av Lærlingundersøkelsen i 2015 ble det obligatorisk for fylkeskommunene å gjennomføre Lærlingundersøkelsen.

1.2 Om mandatet og oppbyggingen av rapporten

Denne rapporten skal dokumentere hvordan lærlinger i Norge har svart på Lærlingundersøkelsen i 2016 og 2017. I 2018 ble Lærlingundersøkelsen revidert og denne rapporten blir dermed den siste som dokumenterer lærlingenes svar på denne versjonen av Lærlingundersøkelsen. Dette dokumentasjonsarbeidet innebærer å

beskrive og kommentere variasjon og utviklingstrekk på nasjonalt nivå, fylkesnivå og bransjenivå av lærlingenes svar på Lærlingundersøkelsen. Analysene vil fortløpende og systematisk ses i lys av relevante bakgrunnsfaktorer, samt av utvikling fra 2016 til 2017. Analyse og presentasjon av resultat fra Lærlingundersøkelsen har som formål å belyse lærings- og arbeidsmiljøet for den delen av fag- og yrkesopplæringen som foregår i bedrift.

Mandatet for denne rapporten er å studere hvordan sentrale bakgrunnsfaktorer som kjønn, alder, antall ansatte i bedriften, når en startet læretiden, opplæringsløp, tilhørighet til opplæringskontor, utdanningsprogram og fylke kan ha innvirkning på hvordan lærlingene svarer. Hensikten er å gi en tilstandsrapport av lærlingenes oppfatninger av forhold som berører deres læretid og å se etter forskjeller og sammenhenger som kan tilskrives de ulike nevnte bakgrunnsfaktorene. Hvert tema i Lærlingundersøkelsen som blir presentert i Skoleporten blir sett i lys av bakgrunnsfaktorene, samt hvordan lærlingene svarer i 2016 og 2017. Dette vil presenteres i kapittel 3. I kapittel 4 vil vi se nærmere på sammenhenger i datamaterialet som kommer fram i kapittel 3.

Lærlingundersøkelsen er en omfattende undersøkelse og vi vil derfor for de øvrige spørsmålene som ikke presenteres i skoleporten, nøye oss med å presentere svarfordeling på enkeltspørsmålene, gjennomsnitt og forskjeller med tanke på utdanningsprogram og år. Dette vil presenteres i kapittel 5.

I Elevundersøkelsen har skoler med yrkesfaglige utdanningsprogram mulighet til å velge spørsmål som inngår i Lærlingundersøkelsen eller som er relevant for fag- og yrkesopplæringen. Dette er spørsmål som omhandler skolen som forberedelse til læretiden, framtidsutsikter, opplevelse av skolens opplæring er relevant for det en skal lære i læretiden etc. Disse spørsmålene vil presenteres i kapittel 6, hvor vi presenterer svarfordelinger på enkeltspørsmålene, gjennomsnitt og forskjeller med tanke på utdanningsprogram og år.

2. Datagrunnlag og metodisk tilnærming

Datamaterialet som benyttes i denne rapporten er hovedsakelig data fra Lærlingundersøkelsen som ble gjennomført 2016 og 2017. I tillegg benytter vi oss av data som omhandler fag- og yrkesopplæringen som er tilleggsspørsmål til Elevundersøkelsen i 2016 og 2017. Disse sistnevnte dataene vil presenteres i kapittel 5.

2.1 Tematiske områder

Det er til sammen 24 ulike temaer som belyses i Lærlingundersøkelsen hvorav 14 presenteres på skoleporten. Temaene som presenteres på skoleporten er:

1. Trivsel
2. Mobbing og psykososialt miljø
3. Læringskrav
4. Læringsmuligheter
5. Innsats og selvstendighet
6. Skolen som forberedelse
7. Planmessig opplæring
8. Medvirkning
9. Løpende faglig veiledning
10. Halvårssamtalen
11. Kunnskap om fag- eller svenneprøven
12. Utstyr og hjelpemidler
13. HMS
14. Oppfattede muligheter

Følgende tema presenteres ikke på skoleporten

15. Opplevelse av arbeidsdagen
16. Mestring
17. Motivasjon på arbeidsplassen
18. Tilfredshet med opplæring i skole og bedrift
19. Opplæringskontor
20. Viktig for læring
21. Planlagt faglig veiledning
22. Dokumentasjon
23. Karriereveiledning
24. Veien videre – utdanning eller jobb

I Lærlingundersøkelsen belyses disse temaene enten ved hjelp av enkeltspørsmål eller ved at flere spørsmål er slått sammen til et samlemål/indekser. Kvaliteten på spørsmålene og samlemålene er beskrevet i Wendelborg mfl. (2013).

2.2 Om de statistiske analysene

2.2.1 Univariante og bivariante analyser

Vi vil gjennom univariate og bivariante analyser belyse variasjon og sammenhenger i datamaterialet i Lærlingundersøkelsen. Dette vil være en tilstandsrapport over lærlingenes mening om opplæringen og andre forhold som er viktige for deres trivsel og læringsutbytte. Univariate analyser benyttes for å studere egenskaper ved en variabel og hvordan enhetene fordeler seg på denne. Dette kan være mål som gjennomsnitt, median, frekvens og standardavvik. For eksempel kan gjennomsnittsverdier benyttes når de ulike tematiske områdene skal presenteres i forhold til de ulike aktørenes svar på forskjellige temaer. Det er viktig å merke seg at gjennomsnittsverdiene må relateres til de skalaene som er brukt. I denne rapporten indikerer høyere gjennomsnitt bedre tilfredshet. For eksempel kan spørsmål som omhandler lærlingers trivsel tolkes slik at jo høyere verdien er, desto bedre trives lærlingene sosialt.

Bivariate analyser kan benyttes for å undersøke sammenhengen mellom to variabler og hvordan skårene til enhetene på disse forholder seg til hverandre. Det sentrale her er å gjøre analyser som kan knyttes til sentrale bakgrunnsfaktorer som kjønn, alder, antall ansatte i bedriften, tilhørighet til opplæringskontor, utdanningsprogram og fylke, eksempelvis om det er forskjell i gutter og jenters opplevelse av medvirkning. Bivariate analyser kan være krystabeller, korrelasjon og andre mål som undersøker statistisk sammenheng. I denne rapporten benyttes det hovedsakelig krystabeller.

2.2.2 Signifikans og effektstørrelse

I både deskriptiv og parametrisk statistikk benyttes ofte begrepet *statistisk signifikant* (for utfyllende informasjon, se Hoem 2008 og Rubin 1985). Når dette begrepet brukes mener man, enkelt sagt, at resultatet ikke skyldes tilfeldigheter. Det vil si at det ikke er tilfeldigheter eller målefeil som gjør at vi finner en sammenheng eller forskjeller, men at det kan være egenskaper i gruppene eller det vi måler som gjør at vi finner dette resultatet. Et statistisk signifikant resultat er altså et mål på hvor sikker vi kan være på at resultatene vi finner i et utvalg kan generaliseres og hvor sikkert vi kan si at resultatene også gjelder en større populasjon.

Det er viktig å merke seg at det finnes svakheter ved bare å vise til om resultatene er signifikante eller ikke. Dette gjelder særlig i undersøkelser med mange respondenter. I Lærlingundersøkelsen har man lag 11 000 respondenter og i slike tilfeller vil selv små sammenhenger bli signifikante. Dette betyr at signifikante resultat kan være trivielle og lite viktige. Det blir derfor stedvis gjennomført analyser som måler effektstørrelse. Dette er analyser som måler styrken på forskjellene i to gjennomsnitt, for eksempel jenter og gutters skårer på *Trivsel*. Dette gir et bedre mål enn en signifikanstest.

Et mye brukt mål på effektstørrelse er Cohens d . Denne er et ustandardisert effektmål og beregnes som forskjellen i gjennomsnittsverdi mellom to grupper delt på samlet standardavvik i de to gruppene (Cohen 1988). Standardavvik er et mål på spredning. Det vil si i hvilken grad svarfordelingen klumper seg rundt gjennomsnittet eller er mer spredt over hele skalaen. Cohens d er derfor et mål som viser om forskjellen mellom gruppene er betydningsfull, triviell eller om den har noen praktisk betydning. Tabell 2.1 viser hvordan vi tolker Cohens d .

Tabell 2.1 Effektmål og effektstørrelse.

Effektmål	Ingen/svak effekt	Liten effekt	Moderat effekt	Stor effekt
Cohens d	0-0.19	0.2-0.49	0.5-.0.79	>0.8

Cohens d kan gi et inntrykk av størrelsen på forskjeller eller styrken i sammenhenger. Begrepet effektmål gir assosiasjoner til at den ene variabelen har effekt eller er en årsaksforklaring til resultatet på den andre. Lærlingundersøkelsen er en tverrsnittsundersøkelse hvor man ikke kan uttale seg om årsaksforhold. Effekt i denne sammenhengen blir derfor en tallverdi som sier noe om størrelsen på forskjellene mellom to variabler.

I tillegg til de nevnte analysene vil vi også gjennomført multivariate regresjonsanalyser. Vi ønsker å gi et bilde av hvordan de ulike bakgrunnsvariablene påvirker hvordan lærlingene skårer på de ulike indeksene. Relasjonene mellom variablene presenteres som ustandardiserte regresjonskoeffisienter. Ustandardiserte regresjonskoeffisienter viser sammenhengen mellom to variabler med den måleenheten som benyttes for hver av faktorene. Vi bruker ustandardiserte koeffisienter når vi sammenligner forhold i en gruppe for eksempel ulike utdanningsprogram.

2.3 Generalisering

Generalisering vil si hvorvidt resultatene fra analysene kan sies å gjelde for populasjonen som utvalget er trukket fra. For å generalisere må utvalget være representativt for populasjonen man ønsker å uttale seg om. Dette sikres som regel ved å benytte seg av sannsynlighetsutvelging, hvor alle i en populasjon har lik mulighet for å bli trukket ut for å delta. Med andre ord, for å få et representativt utvalg av lærlinger må alle lærlinger ha lik sannsynlighet for å bli trukket.

Når man har representative utvalg kan man gjøre slutninger om en populasjon, beskrive sammenhenger mellom variabler og si noe om hvorvidt resultatene støtter eventuell teori om disse (Ringdal 2007). Det er viktig å merke seg at tverrsnittsundersøkelser, altså målinger som kun gjennomføres på ett tidspunkt, strengt tatt ikke kan uttale seg om kausale sammenhenger. For eksempel kan en tverrsnittsundersøkelse ikke fastslå hvorvidt høy motivasjon fører til at flere

gjennomfører læretiden. Det er likevel en relativt vanlig praksis å formulere seg i kausale termer, men resultatene må fortolkes med forsiktighet.

2.4 Om lærlingene i Lærlingundersøkelsen 2016 og 2017

Det var 11 580 lærlinger som besvarte Lærlingundersøkelsen 2016 og 11 652 i 2017. Dette tilsvarer rundt 26 prosent av samtlige lærlinger. Imidlertid er det ikke alle lærlinger som blir invitert til å delta i undersøkelsen. Som beskrevet tidligere har Utdanningsdirektoratet presisert at lærlinger og lærekandidater som har vært i lære i mer enn 11 måneder per 1. oktober, skal svare på Lærlingundersøkelsen. Det var dermed 21 093 lærlinger som ble invitert til å delta i 2016 og 21 579 i 2017. Det gir dermed en svarprosent på 54,9 i 2016 og 54 prosent i 2017. Svarprosenten for Lærlingundersøkelsen i 2015 var på 51,8, mens den var på 57 prosent i 2014. Den tilsvarende svarprosenten var 44 høsten 2013 og 49 våren 2013.

Med en svarprosent på rundt 54, må vi være forsiktige med å generalisere fra resultatene i Lærlingundersøkelsen til alle lærlinger og lærekandidater og også til alle som er invitert til å delta. Det er tross alt 46 prosent som har valgt ikke å svare på undersøkelsen. Vi skal nå se nærmere på egenskapene til lærlingene som deltok i Lærlingundersøkelsen 2016 og 2017.

Tabell 2.2 *Frekvensfordeling på ulike bakgrunnsvariabler.*

	2016		2017	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Kjønn				
Gutt	7883	68,3	7549	68,0
Jente	3665	31,7	3550	32,0
Alder				
19 eller yngre	5926	51,3	5736	51,7
20 eller eldre	5622	48,7	5363	48,3
Tilhørighet til opplæringskontor (OLK)				
Vet ikke	1546	13,5	1380	12,1
OLK	9360	81,4	9442	83,1
Ikke OLK	592	5,2	545	4,8
Antall ansatte i bedriften				
1-5	1185	10,3	1187	10,4
6-20	3781	32,9	3735	32,6
21-100	4053	35,3	4113	35,9
Over 100	2474	21,5	2435	21,2
Lærekandidater				
Antall lærekandidater i undersøkelsen	423	3,7	361	3,1

Tabell 2.2 viser at 31,7 og 32 prosent av lærlingene i henholdsvis 2016 og 2017 som har svart på Lærlingundersøkelsen er jenter. Tall fra SSB viser at i 2017 var 29,8 prosent av lærlingene jenter. Kjønnfordelingene viser dermed en liten overrepresentasjon av jenter, men forskjellen er liten. Videre viser tabell 2.2 at litt over halvparten av lærlingene er under 20 år og nærmere analyser viser at 88,4 prosent av lærlingene som har svart på Lærlingundersøkelsen er under 25 år i 2017. Tall fra SSB 2017 viser at det er 87,1 prosent som er under 25 år. I overkant av 80 prosent tilhører et opplæringskontor. Rundt 10 prosent av lærlingene får opplæring i bedrifter med én til fem ansatte, rundt en av tre er i bedrifter med seks til 20 ansatte eller 21 til 100 ansatte, mens rundt 21 prosent er i bedrifter med over 100 ansatte. Det er noen variasjoner i disse tallene mellom 2016 og 2017, men forskjellene er ikke store. I 2017 var 4,4 prosent av personene som fikk fagopplæring i bedrift lærekandidater. Tabellen viser at i 2017 var 3,1 prosent av utvalget lærekandidater og er dermed litt underrepresentert som vil si at andelen lærekandidater i utvalget er litt lavere enn andelen lærekandidater i populasjonen. Like fullt er det 361 av 1952 lærekandidater som har svar på undersøkelsen. Det gir en andel på rundt 18,5 prosent av alle lærekandidater. Vi har ikke oversikt over hvor mange lærekandidater som har blitt invitert til å delta i undersøkelsen, men antallet og andelen er såpass høyt at vi kan få relative gode indikasjoner på lærekandidatenes situasjon i fagopplæringen gjennom hvordan de har svart på Lærlingundersøkelsen 2016 og 2017.

Tabell 2.3 Frekvensfordeling for oppstart og opplæringsløp.

	2016		2017	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Når startet du i lære				
Startet med full opplæring i bedrift	1247	10,9	-	-
Etter Vg1	827	7,2	-	-
Etter Vg2	7817	68,4	-	-
Etter Vg3	1545	13,5	-	-
Hvilket opplæringsløp følger du?				
2 + 2 (2 år i skole og 2 år i lærebedrift)	-	-	7905	69,1
Vekslingsløp (Opplæringen veksler mellom skole og bedrift)	-	-	269	2,4
1 + 3 (1 år i skole + 3 år i lærebedrift)	-	-	677	5,9
0 + 4 (4 år i lærebedrift)	-	-	728	6,4
TAF/YSK (Gir fag- eller svennebrev og studiekompetanse etter 4 år)	-	-	323	2,8
Annet	-	-	1536	13,4

*Annet: 3 år i skole (Planlagt løp uten læretid i bedrift) (n=31), Vg3 i skole for elever som ikke har fått læreplass (n=7), Påbygging til generell studiekompetanse (n=28), Annet (n=1303), Vet ikke (n=167)

Tabell 2.3 viser at 68,4 prosent av lærlingene startet i lære etter Vg2. Dette gjenspeiler også at 69,1 prosent følger et 2 + 2 løp, det vil si 2 år i skole og 2 år i lærebedrift.

Tabell 2.4 Lærlinger som har deltatt i Lærlingundersøkelsen 2016 og 2017 fordelt på utdanningsprogram.

Utdanningsprogram	Lærlingundersøkelsen 2016			Lærlingundersøkelsen 2017		
	Antall inviterte	Antall besvarte	Svarprosent	Antall inviterte	Antall besvarte	Svarprosent
Bygg- og anleggsteknikk	4537	2018	44,5	4671	2061	44,1
Design og håndverk	987	521	52,8	932	445	47,7
Elektrofag	4663	2762	59,2	4601	2642	57,4
Helse- og oppvekstfag	3238	1989	61,4	3477	2099	60,4
Medier og kommunikasjon	75	43	57,3	82	42	51,2
Naturbruk	517	263	50,9	575	323	56,2
Restaurant- og matfag	1032	520	50,4	1002	457	45,6
Service og samferdsel	2300	1372	59,7	2501	1405	56,2
Teknikk og industriell produksjon	3744	2092	55,9	3738	2178	58,3
Total	21093	11580	54,9	21579	11652	54,0

Tall for antall besvarte og inviterte er levert av Conexus.

Som nevnt er svarprosenten for Lærlingundersøkelsen 2016 og 2017 rundt 54. I tabell 2.4 ser vi at av de som har deltatt i Lærlingundersøkelsen 2017 er det flest lærlinger som tilhører Elektrofag, med 22,7 prosent av utvalget. I populasjonen er det 18,7 prosent som kommer fra Elektrofag. Denne forskjellen mellom utvalget og populasjon er størst blant elektrofag, noe som indikerer at selv om Elektrofag er litt overrepresentert er det et relativt bra samsvar mellom antall i utvalget og i populasjonen. For de øvrige utdanningsprogrammene skiller andelen i utvalget og andelen i populasjonen seg lite fra hverandre. Det er altså er det en relativ lik andel som har deltatt i Lærlingundersøkelsen 2017 som det er i populasjonen. Dette indikerer at utvalget i Lærlingundersøkelsen er relativ lik populasjonen når det kommer til hvilket utdanningsprogram lærlingene tilhører. Dersom vi ser på svarprosenten per utdanningsprogram ser vi at det er Elektrofag som har høyest svarprosent, mens Bygg- og anleggsteknikk som utmerker seg med lavest svarprosent. Vi kan også legge merke til at det er svært få lærlinger som tilhører Medier og kommunikasjon. Dette må en ta høyde for i tolkningen av resultatene.

Tabell 2.5 *Lærlinger som har deltatt i Lærlingundersøkelsen 2014 fordelt på fylke, sammenlignet med populasjonen (alle lærlinger).*

Fylke	Lærlingundersøkelsen 2016			Lærlingundersøkelsen 2017		
	Antall inviterte i fylket	Antall besvarte i fylket	Svarprosent fylke	Antall inviterte i fylket	Antall besvarte i fylket	Svarprosent fylke
Akershus	1449	568	39,2	1540	677	44,0
Aust-Agder	499	215	43,1	462	212	45,9
Buskerud	1070	543	50,7	1102	616	55,9
Finnmark	393	199	50,6	445	193	43,4
Hedmark	624	385	61,7	663	322	48,6
Hordaland	2444	1463	59,9	2445	1715	70,1
Møre og Romsdal	1105	430	38,9	1123	528	47,0
Nordland	1251	556	44,4	1332	459	34,5
Oppland	703	394	56,0	752	428	56,9
Oslo	1789	941	52,6	1858	857	46,1
Rogaland	2535	1643	64,8	2416	1543	63,9
Sogn og Fjordane	635	368	58,0	607	301	49,6
Telemark	692	516	74,6	724	554	76,5
Troms	780	446	57,2	808	440	54,5
Trøndelag	2183	1293	59,2	2320	1134	48,9
Vest-Agder	885	550	62,1	855	566	66,2
Vestfold	1002	478	47,7	1031	505	49,0
Østfold	1054	592	56,2	1096	602	54,9
Total	21093	11580	54,9	21579	11652	54,0

Tall fra populasjonen er hentet fra SSB (2014) og er lærlingenes og lærekandidatenes bostedsfylke.

Tabell 2.5 viser at det jevnt over er rundt en svarprosent på 50 pluss minus 15. Telemark har en svarprosent på rundt 75 prosent i både 2016 og 2017. i Nordland er det bare 34,5 prosent av de inviterte lærlingene som har besvart undersøkelsen i 2017. Dersom vi ser på andelen i utvalget med tanke på andelen i populasjonen er det en liten overrepresentasjon fra Hordaland og en liten underrepresentasjon fra Nordland. Ellers så samsvarer andelen i utvalget og populasjonen relativt bra. Imidlertid må vi med en svarprosent på rundt 54 (som dermed betyr at 46 prosent av de inviterte lærlinger og lærekandidater har valgt ikke å svare på undersøkelsen), ta en del forbehold når det kommer til representativitet og generalisering av resultatene fra Lærlingundersøkelsen. Samtidig ser vi at utvalget er relativt likt populasjonen når det gjelder kjønns, alders- og fylkesfordeling og hvilket utdanningsprogram lærlingene tilhører. Dette styrker tilliten til at dataene sier noe om hvordan lærlinger og lærekandidater som har vært i lære i over 11 måneder opplever læretiden i bedrift.

3. Resultater fra Lærlingundersøkelsen 2016 og 2017

I dette kapitlet presenteres resultatene fra Lærlingundersøkelsen 2016 og 2017. For alle indekser og sammensatte mål som presenteres i Skoleporten har vi beskrevet forskjellen mellom år, kjønn, aldersgrupper (over eller under 20 år) og om lærlingene har tilhørighet til opplæringskontor eller ikke og om de er lærekandidat eller lærling. Videre ser vi på forskjeller i størrelsen på bedriften målt i antall ansatte, i tillegg til når lærlingene starte med opplæring i bedrift (kun 2016) og hvilket opplæringsløp lærlingen følger (kun 2017). Til slutt ser vi på forskjeller mellom utdanningsprogram og fylke lærlingen tilhører.

For at ikke omfanget skal bli for omfattende beskriver vi for de øvrige spørsmålene og sammensatte målene som ikke presenteres på skoleporten, forskjeller mellom år og utdanningsprogram.

3.1 Trivsel

Tabell 3.1 *Frekvensfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cohens d for endring 2016-2017 for variabler som omhandler Trivsel*

		Trivsel							
		Svært sjelden eller aldri	Nokså sjelden	Av og til	Nokså ofte	Svært ofte eller alltid	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring
Trivsel	2016						4,44	0,61	0,02
	2017						4,43	0,61	
Trives du med kollegaene dine i lærebedriften?	2016	0,4	0,9	5,6	25,8	67,3	4,59	0,68	0,03
	2017	0,3	1,0	5,8	26,3	66,6	4,57	0,68	
Føler du deg som en del av det sosiale miljøet på arbeidsplassen?	2016	1,1	2,1	10,2	30,5	56,2	4,39	0,84	0,04
	2017	0,9	2,7	10,7	31,6	54,1	4,35	0,85	
Blir du godt behandlet på arbeidsplassen?	2016	0,6	1,3	6,1	27,8	64,3	4,54	0,72	0,01
	2017	0,4	1,1	6,7	28,2	63,5	4,53	0,71	
Får du hjelp og støtte fra kollegaene dine dersom du trenger det?	2016	0,5	1,3	6,8	26,2	65,2	4,54	0,72	0,02
	2017	0,4	1,3	7,4	26,7	64,3	4,53	0,72	
Får du hjelp og støtte fra instruktør/veileder eller leder dersom du trenger det?	2016	1,3	3,1	9,4	26,5	59,8	4,40	0,88	0,00
	2017	1,3	2,7	10,0	26,5	59,5	4,40	0,87	
Trives du med arbeidsoppgavene dine?	2016	0,6	1,9	11,9	47,0	38,6	4,21	0,77	0,01
	2017	0,6	1,9	12,0	47,2	38,3	4,21	0,77	
Hvordan trives du i lærebedriften alt i alt?	2016	1,2	2,2	7,7	29,8	59,1	4,43	0,82	0,03
	2017	1,2	2,4	8,2	31,2	57,1	4,41	0,83	

I tabell 3.1 kommer det frem at lærlingene i det store og hele scorer høyt på trivsel. Det er svært små forskjeller mellom hvordan lærlingene svarer på spørsmålene i 2016 sammenlignet med 2017. Dette gjelder samtlige spørsmål som inngår i indeksen Trivsel.

Tabell 3.2. *Trivsel fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og lærling/lærekandidat*

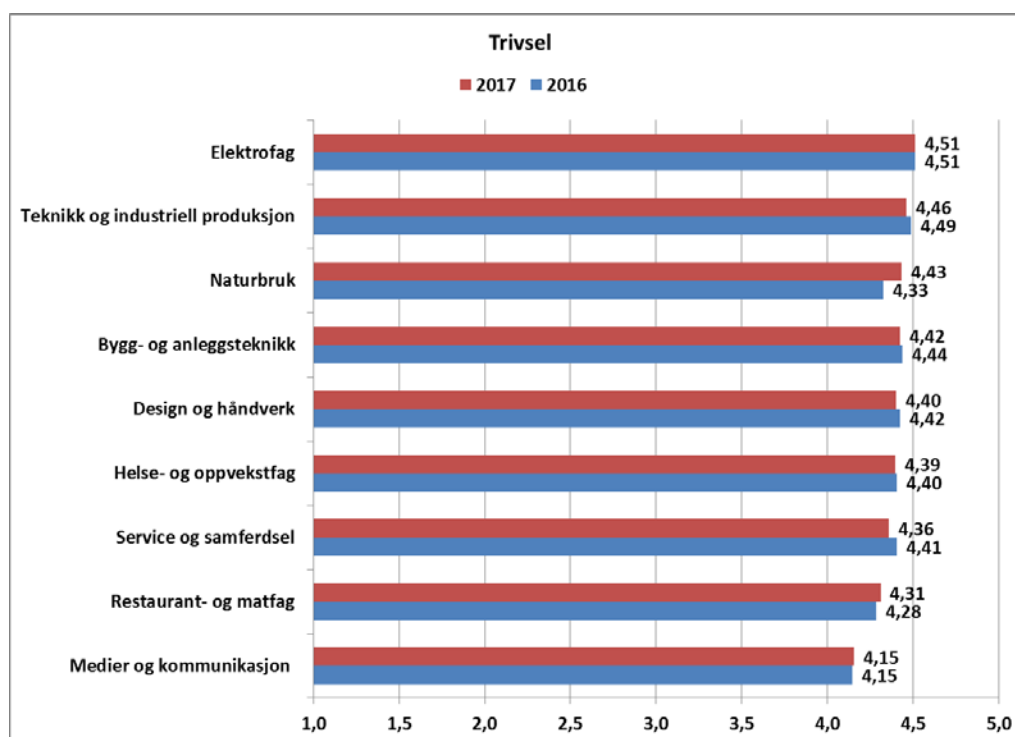
	2016		2017	
	Gjennom- snitt	Standard- avvik	Gjennom- snitt	Standard- avvik
Kjønn				
Gutt	4,47	0,59	4,47	0,57
Jente	4,40	0,64	4,37	0,66
Alder				
19 eller yngre	4,49	0,57	4,48	0,57
20 eller eldre	4,40	0,65	4,40	0,63
Tilhørighet til opplæringskontor (OLK)				
Vet ikke	4,42	0,62	4,41	0,62
OLK	4,45	0,61	4,44	0,59
Ikke OLK	4,44	0,64	4,34	0,74
Lærling/Lærekandidat				
Lærekandidat	4,39	0,65	4,35	0,62
Lærling	4,45	0,61	4,43	0,61

I tabell 3.2 er forskjellen i trivsel undersøkt mellom kjønn, aldersgruppe, tilhørighet til opplæringskontor og om respondentene er lærling eller lærekandidat. Det er ingen forskjeller mellom gruppene som er statistisk signifikante eller betydningsfulle, og det er heller ingen endring mellom år for noen av undergruppene.

Tabell 3.3 Trivsel fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.

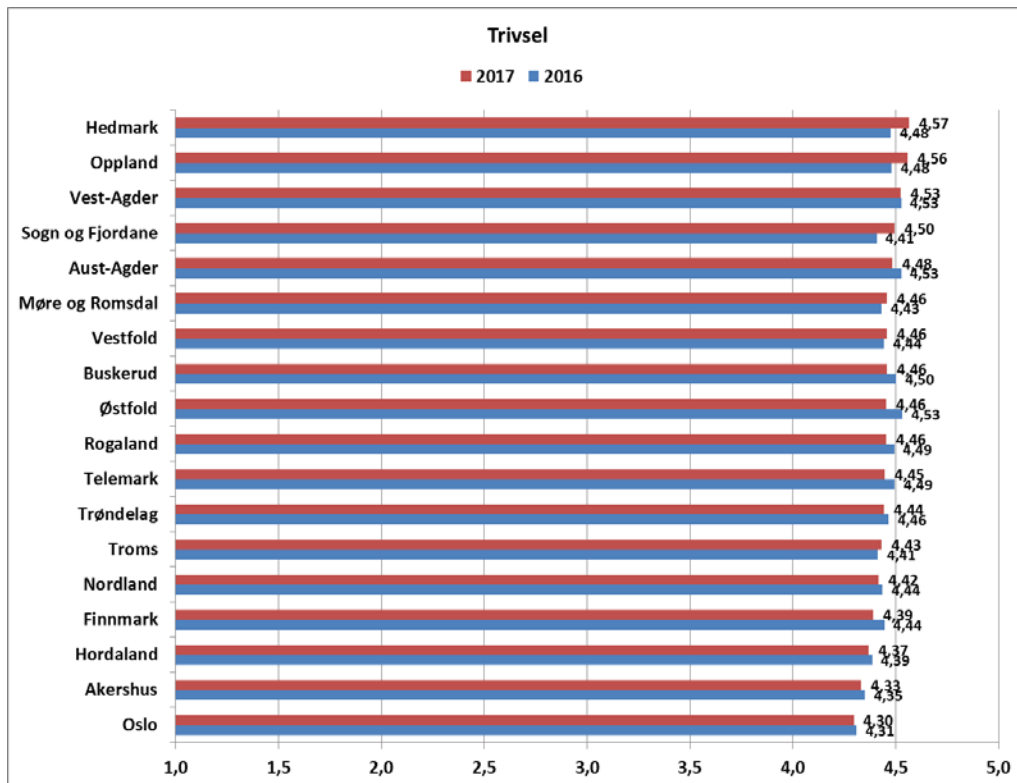
	2016		2017	
	Gjennomsnitt	Standard-avvik	Gjennomsnitt	Standard-avvik
Antall ansatte i bedriften				
1-5	4,37	0,74	4,39	0,72
6-20	4,42	0,63	4,41	0,62
21-100	4,44	0,58	4,43	0,58
Over 100	4,52	0,56	4,49	0,56
Når startet du i lære				
Startet med full opplæring i bedrift	4,39	0,64	-	-
Etter Vg1	4,37	0,65	-	-
Etter Vg2	4,46	0,59	-	-
Etter Vg3	4,44	0,64	-	-
Hvilket opplæringsløp følger du?				
2 + 2 (2 år i skole og 2 år i lærebedrift)	-	-	4,44	0,60
Vekslingsløp (Opplæringen veksler mellom skole og bedrift)	-	-	4,30	0,60
1 + 3 (1 år i skole + 3 år i lærebedrift)	-	-	4,35	0,71
0 + 4 (4 år i lærebedrift)	-	-	4,41	0,61
TAF/YSK (Gir fag- eller svennebrev og studiekompetanse etter 4 år)	-	-	4,42	0,59
Annet	-	-	4,46	0,59

Tabell 3.3 viser trivsel fordelt på antall ansatte i bedriften, når lærlingen startet i lære og hvilket opplæringsløp lærlingene følger. Når det gjelder forskjeller mellom år er det ingen forskjell med tanke på antall ansatte det er i bedriften. Imidlertid ser vi at lærlinger i de største bedriftene trives marginalt bedre enn lærlinger i de minste bedriftene i 2016 (Cohens $d=0,22$). Denne forskjellen er ikke tilstede i 2017. Når det gjelder når lærlingene startet i lære, er det ingen forskjeller mellom lærlinger og oppstartstidspunkt. Lærlinger som følger vekslingsmodellen skårer marginalt lavere på trivsel enn lærlinger som følger «Annet» (Cohens $d=0,27$).

Figur 3.1 Trivsel fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Figur 3.1 viser trivsel fordelt på utdanningsprogram i 2016 og 2017. Figuren er sortert i synkende for året 2017. Det vil si at lærlinger i Elektrofag oppgir at de trives best mens lærlinger på medier og kommunikasjon trives dårligst. Denne forskjellen er av moderat styrke (Cohens $d=0,47$). Det er små forskjeller mellom år for de ulike utdanningsprogrammene.

Figur 3.2 Trivsel fordelt på fylke (gjennomsnitt)

I figur 3.2 kommer det fram at det er noen fylkesvise forskjeller i lærlingenes sosiale trivsel. Lærlingene i Hedmark har et gjennomsnitt på 4,57 i 2017, mens lærlingene i Oslo har et gjennomsnitt på 4,30. Denne forskjellen er signifikant, og har en Cohens d på 0,46. Det er ingen store endringer på fylkesnivå mellom 2016 og 2017.

I tabell 3.4 presenteres resultatene av en regresjonsanalyse av hvilke forhold som samvarierer med Trivsel.

Tabell 3.4 Lineær regresjonsanalyse av Trivsel, 2016 og 2017

	Trivsel 2016	Trivsel 2017
<i>Utdanningsprogram (Bygg- og anleggsteknikk er referansekategori)</i>		
Design og håndverk	0,0568	0,1343***
Elektrofag	0,0596**	0,0917***
Helse- og oppvekstfag	-0,0187	0,0644**
Medier og kommunikasjon	-0,2352*	-0,184
Naturbruk	-0,0939*	0,072
Restaurant- og matfag	-0,1397***	-0,0308
Service og samferdsel	-0,0457*	-0,0298
Teknikk og industriell produksjon	0,0141	0,0242
<i>Fylke (Østfold er referansekategori)</i>		
Akershus	-0,1700***	-0,1387***
Aust-Agder	-0,0031	0,0231
Buskerud	-0,0405	-0,0293
Finnmark	-0,0775	-0,1091*
Hedmark	-0,0654	0,0811
Hordaland	-0,1626***	-0,1184***
Møre og R..	-0,1246**	-0,0221
Nordland	-0,0909*	-0,0577
Oppland	-0,0708	0,0773*
Oslo	-0,2300***	-0,1959***
Rogaland	-0,0726*	-0,0309
Sogn og F..	-0,1325**	-0,0028
Telemark	-0,0441	-0,0238
Trøndelag	-0,0635*	-0,0271
Troms	-0,1156**	-0,0443
Vest-Agder	-0,014	0,0337
Vestfold	-0,0793*	0,0037
Jente	-0,0239	-0,1077***
Alder (kontinuerlig)	-0,0067***	-0,0067***
<i>Størrelse på bedrift (1-5 ansatte som referansekategori)</i>		
6-20 ansatte	0,0414*	0,0092
21-100	0,0497*	0,0263
Over 100	0,1268***	0,0880***
<i>Lærling (lærekandidat er referansekategori)</i>		
	0,0336	0,0594
<i>Opplæringskontor (vet ikke er referansekategori)</i>		
Ja	0,0136	0,023
Nei	0,0224	-0,0468
Konstant	4,5746***	4,5680***
N	11334	10415
R ² (Justert)	0,0235	0,0296

Regresjonsanalysen viser at det er noen forskjeller mellom utdanningsprogram, men at disse varierer mellom årene 2016 og 2017. Elektrofag skiller seg ut ved å ligge noe høyere enn referansegruppen Bygg- og anlegg i begge årene. Det er også noen fylkesvise variasjoner som er signifikante når andre forhold er kontrollert for. På tvers av årene ser vi at lærlingene i Akershus, Hordaland og Oslo ligger signifikant lavere enn lærlingene i Østfold (referansekategori).

På tvers av årene ser vi også at jo eldre lærlingene er, jo lavere score har de på trivsel, og også at lærlinger i de største bedriftene har høyest trivsel. Den forklarte variansen av regresjonsanalysen er svært beskjeden, på kun 2-3 prosent.

3.2 Mobbing og psykososialt miljø

Spørsmålene om mobbing er formulert på en slik måte at det er lite hensiktsmessig å presentere de på samme måte som indeksene og spørsmålene presentert så langt i rapporten. Det er to grunner til dette: for det første er det ikke vanlig å omtale hendelser som er beskrevet nedenfor som mobbing før de opptrer regelmessig og to til tre ganger per måned. I tillegg er fordelingen på mobbevariablene så skjeve at det ikke gir god mening å beregne gjennomsnitt. Med det som bakgrunn bruker man derfor i Lærlingundersøkelsen et mål på mobbing som skiller mellom de som oppgir å ha blitt mobbet to til tre ganger per måned eller mer, og kategoriserer disse som *Mobbet*, og de øvrige som da blir karakterisert som *Ikke mobbet*.

Tabell 3.5 Frekvensfordeling, samt andel mobbet på arbeidsplassen (prosent)

		Flere ganger i uken	Omtrent en gang i uken	2-3 ganger i måneden	En sjelden gang	Ikke i det hele tatt	Andel mobbet
Mobbet	2016	0,6	0,7	1,6	12,3	84,9	2,9
	2017	0,7	0,8	1,9	12,7	83,8	3,5

Tabell 3.5 viser en økning i andel lærlinger som oppgir at de er mobbet på arbeidsplassen fra 2016 til 2017. Fra 2,9 prosent som oppga at de var mobbet to til tre ganger i måneden eller mer til 3,5 prosent. Denne økningen skyldes først og fremst en økning blant jenter som oppgir at de har blitt mobbet. Dette kommer fram i tabell 3.6.

Tabell 3.6 *Andel mobbet på arbeidsplassen fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og om en er lærekandidat eller lærling (prosent)*

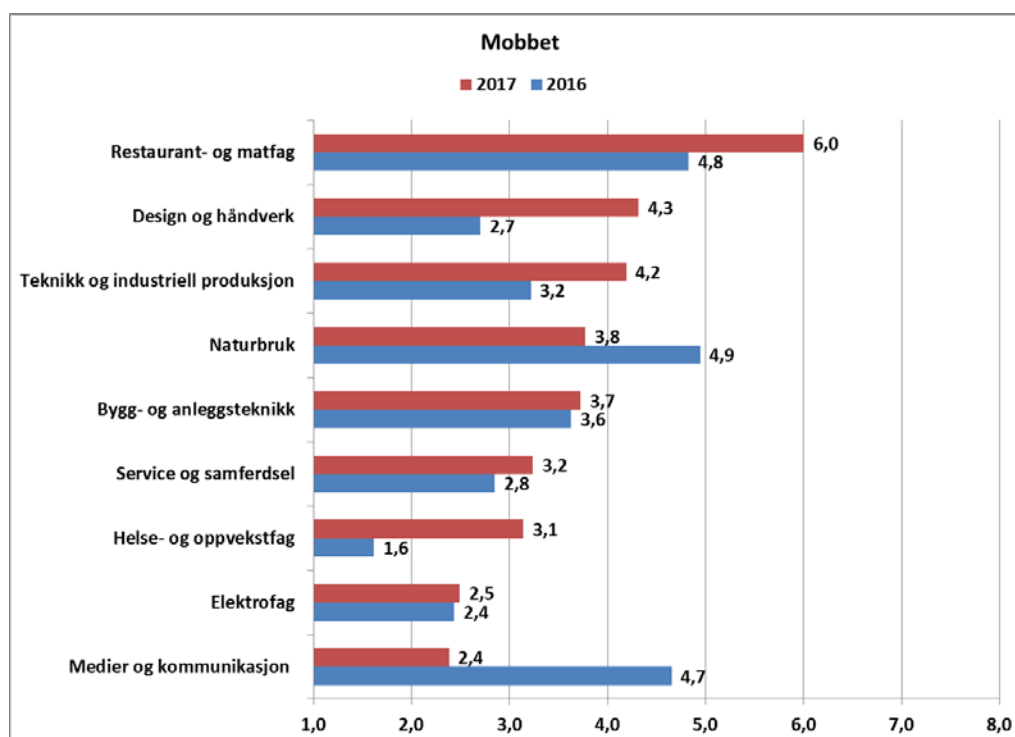
	Andel mobbet	
	2016	2017
Kjønn		
Gutt	2,9	3,1
Jente	2,7	4,2
Alder		
19 eller yngre	2,6	3,1
20 eller eldre	3,2	3,8
Tilhørighet til opplæringskontor (OLK)		
Vet ikke	2,5	3,4
OLK	2,8	3,3
Ikke OLK	4,6	4,8
Lærling/Lærekandidat		
Lærekandidat	1,9	4,0
Lærling	2,9	3,5

Tabell 3.6 viser at det er en økning av jenter oppgir som oppgir at de er mobbet – fra 2,7 prosent i 2016 til 4,2 i 2017. For de andre undergruppene er det ikke særlig store endringer fra 2016 til 2017 foruten at blant lærekandidater hvor det er over en dobling som oppgir at de er mobbet – fra 1,9 prosent i 2016 til 4 prosent i 2017. En kan også legge merke til at en større andel lærlinger som ikke tilhører et opplæringskontor oppgir at de er mobbet to til tre ganger i måneden eller mer enn øvrige lærlinger.

Tabell 3.7 *Andel mobbet fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.*

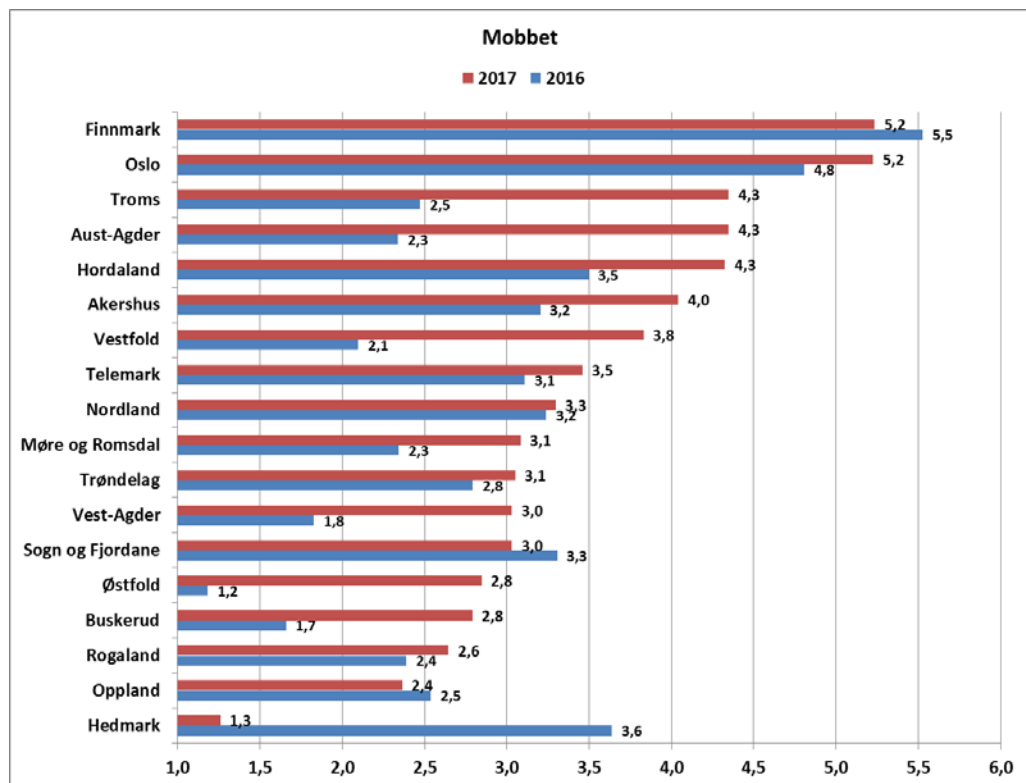
	Andel mobbet	
	2016	2017
Antall ansatte i bedriften		
1-5	3,6	3,8
6-20	3,4	3,9
21-100	2,5	3,3
Over 100	2,5	2,9
Når startet du i lære		
Startet med full opplæring i bedrift	2,2	-
Etter Vg1	3,5	-
Etter Vg2	2,9	-
Etter Vg3	3,2	-
Hvilket opplæringsløp følger du?		
2 + 2 (2 år i skole og 2 år i lærebedrift)	-	3,2
Vekslingsløp (Opplæringen veksler mellom skole og bedrift)	-	5,3
1 + 3 (1 år i skole + 3 år i lærebedrift)	-	5,4
0 + 4 (4 år i lærebedrift)	-	4,1
TAF/YSK (Gir fag- eller svennebrev og studiekompetanse etter 4 år)	-	3,1
Annet	-	3,2

Tabell 3.7 viser at det er ingen klar sammenheng mellom andelen mobbete og antall ansatte i bedriften, selv om andelen som rapporterer om mobbing er noe høyere i de to gruppene med færrest ansatte enn i de med flest ansatte. Det er også små forskjeller i andelen som oppgir at de er mobbet to til tre ganger i måneden eller mer fordelt på når en startet i lære og hvilket opplæringsløp en følger. Imidlertid kan en legge merke til at en større andel lærlinger som følger et vekslingsløp eller et 1+3 løp oppgir at de er mobbet, sammenlignet med lærlinger som følger andre opplæringsløp.

Figur 3.3 Andel mobbet to til tre ganger i måneden eller mer fordelt på utdanningsprogram

I figur 3.3 kommer det fram at det er en del forskjeller mellom utdanningsprogrammene. Den høyeste andelen som oppgir å bli mobbet to til tre ganger i måneden eller mer finner vi i Restaurant og matfag (6,0 prosent) i 2017 fulgt av Design og håndverk med 4,3 prosent. Lavest andel i 2017 finner vi i medier og kommunikasjon. Det har også vært en stor endring for enkelte utdanningsprogram, men det er vanskelig å se en klar systematikk i endringene.

Figur 3.4 Andel mobbet to til tre ganger I måneden etter fylke

Figur 3.4 viser at andelen som oppgir å ha blitt mobbet to til tre ganger i måneden er høyest i Finnmark og Oslo (5,2 prosent i 2017). Disse to fylkene hadde størst andel mobbete både i 2016 og 2017. Det er lavest andel lærlinger som rapporterer om mobbing i Hedmark i 2017 med 1,3 prosent. I noen fylker har det vært relativt stor endring fra 2016 til 2017 og i det store og hele har dette vært en økning. Et fylke har hatt en nedgang på over 1 prosentpoeng, mens det er 6 fylker som har hatt en økning på over 1 prosentpoeng. Det vil være viktig å følge opp disse variasjonene og endringene i senere gjennomføringer av Lærlingundersøkelsen.

Lærlingene er også stilt en del spørsmål om det psykososiale arbeidsmiljøet. Lærlingene er spurt om de har lagt merke til ulike forhold som mobbing, samarbeidsproblemer eller trakassering i arbeidsmiljøet uten at de selv nødvendigvis har vært direkte involvert. Spørsmålene egner seg ikke til å presenteres samlet, og derfor presenteres i stedet frekvensfordelinger for hvert enkelt spørsmål.

Tabell 3.8 Frekvensfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cohens d for endring 2016-2017 for variabler som omhandler det psykososiale arbeidsmiljøet

Psykososialt miljø									
Har du lagt merke til noen av disse problemene på arbeidsplassen din?		Svært ofte eller alltid	Nokså ofte	Av og til	Nokså sjelden	Svært sjelden eller aldri	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring
Samarbeidsproblemer på arbeidsplassen	2016	1,4	5,8	27,9	33,0	31,9	3,88	0,97	0,08
	2017	1,6	7,0	29,8	32,7	28,9	3,80	0,99	
Mobbing eller ondsinnet erting av noen som har problemer med å forsvare seg	2016	0,6	1,8	7,7	17,6	72,3	4,59	0,76	0,08
	2017	0,7	2,4	9,0	18,6	69,2	4,53	0,81	
Mobbing eller konflikter på grunn av ulik religion, nasjonalitet, eller etnisk bakgrunn	2016	0,5	0,7	2,9	7,8	88,1	4,82	0,55	0,06
	2017	0,5	1,1	3,4	9,0	86,1	4,79	0,59	
Seksuell trakassering	2016	0,4	0,6	2,1	6,5	90,5	4,86	0,49	0,03
	2017	0,4	0,7	2,6	6,9	89,5	4,84	0,52	

I tabell 3.8 kommer det fram at lærlingene rundt 7,2 prosent av lærlingene har svært ofte eller alltid eller nokså ofte lagt merke til samarbeidsproblemer på arbeidsplassen. Denne andelen er økt til 8,6 prosent i 2017. Av lærlingene er det 2,4 prosent i 2016 og 3,10 prosent i 2017 som oppgir å nokså ofte eller svært ofte eller alltid lagt merke til mobbing eller ondsinnet erting av noen som har problemer med å forsvare seg. Andelen som har lagt merke til mobbing eller konflikter på grunn av ulik religion, nasjonalitet eller etnisk bakgrunn nokså ofte eller svært ofte/alltid er 1,2 prosent i 2016 og 1,6 prosent i 2017, mens det er rundt 1 prosent av lærlingen som rapporterer at de har lagt merke til nokså ofte eller svært ofte/alltid seksuell trakassering på arbeidsplassen.

I tabell 3.9 presenteres resultatene fra en logistisk regresjonsanalyse av mobbing (mobbet to til tre ganger per måned eller mer er kategorisert som *Mobbet*, og de øvrige blir da karakterisert som *Ikke mobbet*).

Tabell 3.9 Logistisk regresjonsanalyse av mobbing, 2016 og 2017

	Mobbing 2016	Mobbing 2017
<i>Utdanningsprogram (Bygg- og anleggsteknikk er referansekategori)</i>		
Design og håndverk	-0,7175*	-0,3868
Elektrofag	-0,3735*	-0,3449
Helse- og oppvekstfag	-0,9913***	-0,5529*
Medier og kommunikasjon	-0,0996	-0,8128
Naturbruk	0,2294	-0,2058
Restaurant- og matfag	0,1376	0,1774
Service og samferdsel	-0,2687	-0,3336
Teknikk og industriell produksjon	-0,0251	0,2258
<i>Fylke (Østfold er referansekategori)</i>		
Akershus	0,9898*	0,5398
Aust-Agder	0,6958	0,3442
Buskerud	0,3139	0,0386
Finnmark	1,4671**	0,6485
Hedmark	1,1309*	-0,6327
Hordaland	1,0430*	0,5308
Møre og Romsdal	0,5675	0,0489
Nordland	0,9113*	0,1551
Oppland	0,8181	-0,0572
Oslo	1,3782***	0,8421**
Rogaland	0,6864	-0,0034
Sogn og Fjordane	0,9596*	0,1296
Telemark	0,9242*	0,2445
Trøndelag	0,8001	0,1347
Troms	0,7248	0,499
Vest-Agder	0,3361	0,1932
Vestfold	0,4473	0,3229
Jente	0,2705	0,5407***
Alder (kontinuerlig)	0,0095	0,0147
<i>Størrelse på bedrift (1-5 ansatte som referansekategori)</i>		
6-20 ansatte	0,0671	0,0211
21-100	-0,1898	-0,0975
Over 100	-0,3581	-0,3447
<i>Lærling (lærekandidat er referansekategori)</i>		
	0,4448	-0,2388
<i>Opplæringskontor (vet ikke er referansekategori)</i>		
Ja	0,1283	-0,0355
Nei	0,5870*	0,3174
Konstant	-5,5698***	-3,9446***
N	1143	106668

Resultatene fra den logistiske regresjonsanalysen viser at lærlingene innen Helse- og oppvekstfag har signifikant lavere andel mobbede enn referansekategori (Bygg- og anlegg) i begge de to undersøkte årene, når andre forhold også er kontrollert for. Ser vi på de fylkesvise variasjonene ser vi at Oslo skiller seg ut med en høyere andel i begge årene. Ut over dette er det få signifikante sammenhenger over begge år, men det er jenter har en høyere andel som faller innunder mobbedefinisjonen i 2017, også når andre forhold er kontrollert for, kan være verdt å merke seg.

3.3 Læringskrav

Tabell 3.10 *Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Læringskrav*

		Trivsel							
		Svært sjelden eller aldri	Nokså sjelden	Av og til	Nokså ofte	Svært ofte eller alltid	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring
Læringskrav	2016						3,93	0,76	0,01
	2017						3,94	0,76	
Krever jobben din at du lærer deg nye ting? (Kunnskaper, holdninger, ferdigheter)	2016	1,5	5,0	25,5	43,2	24,8	3,85	0,90	0,01
	2017	1,9	4,7	25,1	42,8	25,5	3,85	0,92	
Er jobben din utfordrende på en positiv måte?	2016	1,1	3,7	19,6	44,6	31,0	4,01	0,87	0,02
	2017	1,1	3,5	19,7	43,7	32,0	4,02	0,87	

Tabell 3.10 viser at det er nærmere 70 prosent av lærlingene som oppgir at de nokså ofte, svært ofte eller alltid opplever at jobben krever at de lærer nye ting, og nærmere 75 prosent som oppgir at jobben er utfordrende på en positiv måte. Det er ingen forskjeller fra 2016 til 2017.

Tabell 3.11 Læringskrav fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og lærling/lærekandidat (gjennomsnitt og standardavvik)

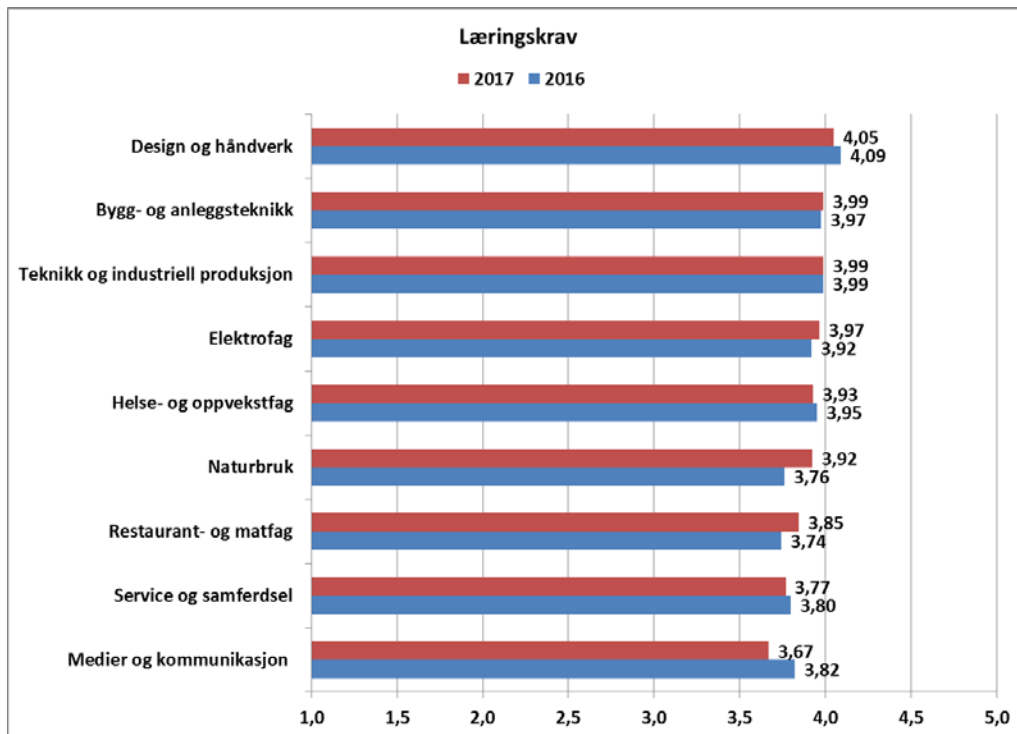
	2016		2017	
	Gjennomsnitt	Standardavvik	Gjennomsnitt	Standardavvik
Kjønn				
Gutt	3,94	0,75	3,97	0,73
Jente	3,91	0,78	3,91	0,80
Alder				
19 eller yngre	3,96	0,74	3,98	0,73
20 eller eldre	3,89	0,79	3,92	0,78
Tilhørighet til opplæringskontor (OLK)				
Vet ikke	3,87	0,78	3,90	0,79
OLK	3,94	0,76	3,95	0,75
Ikke OLK	3,94	0,79	3,95	0,87
Lærling/Lærekandidat				
Lærekandidat	3,77	0,80	3,78	0,79
Lærling	3,93	0,76	3,94	0,76

I tabell 3.11 er resultatet for indeksen på læringskrav fordelt etter kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og hvorvidt de er lærling eller lærekandidat. Forskjellen mellom de sistnevnte gruppene har en Cohens d på 0,21 både i 2016 og 2017 og må følgelig karakteriseres som liten, men signifikant. Dette innebærer at lærekandidatene opplever lavere læringskrav enn lærlingene. Det er ingen forskjeller av betydning mellom de øvrige gruppene eller mellom år.

Tabell 3.12 Læringskrav fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp (Gjennomsnitt og standaravvik).

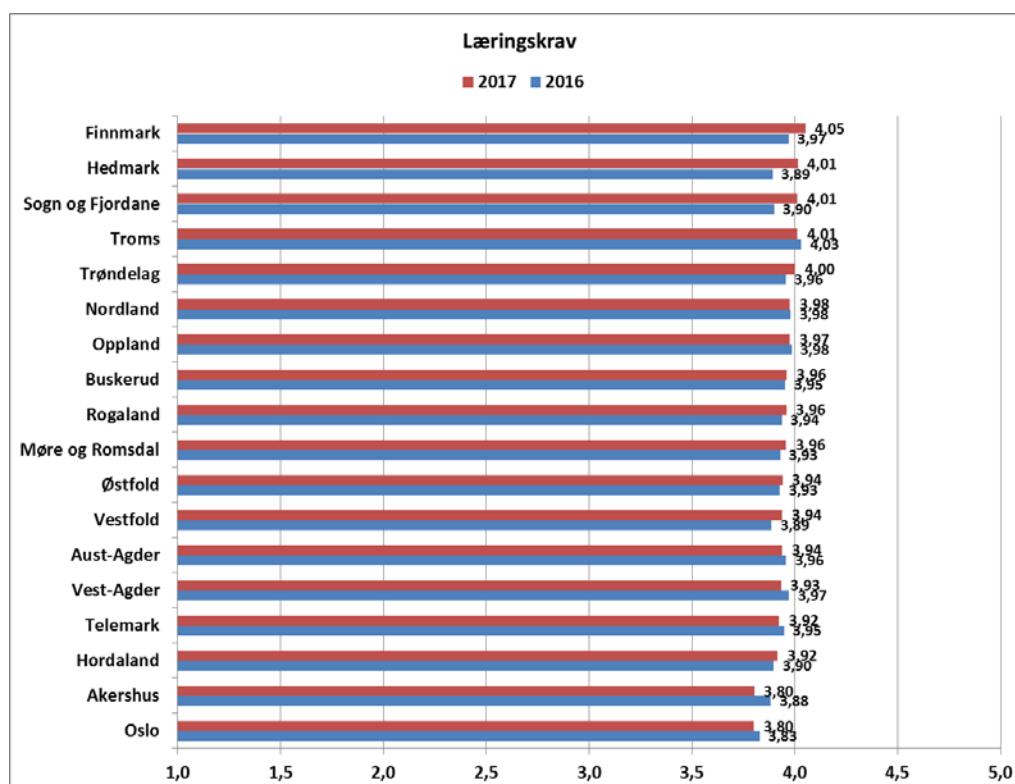
	2016		2017	
	Gjennomsnitt	Standard-avvik	Gjennomsnitt	Standard-avvik
Antall ansatte i bedriften				
1-5	3,88	0,80	3,93	0,77
6-20	3,92	0,77	3,91	0,77
21-100	3,91	0,75	3,93	0,74
Over 100	3,99	0,76	4,01	0,76
Når startet du i lære				
Startet med full opplæring i bedrift	3,86	0,82	-	-
Etter Vg1	3,87	0,79	-	-
Etter Vg2	3,94	0,75	-	-
Etter Vg3	3,96	0,78	-	-
Hvilket opplæringsløp følger du?				
2 + 2 (2 år i skole og 2 år i lærebedrift)	-	-	3,94	0,75
Vekslingsløp (Opplæringen veksler mellom skole og bedrift)	-	-	3,83	0,79
1 + 3 (1 år i skole + 3 år i lærebedrift)	-	-	3,96	0,80
0 + 4 (4 år i lærebedrift)	-	-	3,92	0,78
TAF/YSK (Gir fag- eller svennebrev og studiekompetanse etter 4 år)	-	-	3,93	0,80
Annet	-	-	3,97	0,75

Tabell 3.12 viser at det er små forskjeller mellom hvordan lærlinger i bedrifter med ulik størrelse målt i antall ansatte, når lærlingene startet i lære og hvilket opplæringsløp de følger og deres rapportering av læringskrav.

Figur 3.5 Læringskrav fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Det er forskjeller i hvordan lærlinger på ulike utdanningsprogram opplever læringskravene (figur 3.5). Lærlinger på Design og håndverk produksjon opplever høyest læringskrav, mens lærlingene på Medier og kommunikasjon opplever lavest (forskjellen har en Cohens d på 0,44). Det er noen, men ikke særlig store, forskjeller fra 2016 til 2017.

Figur 3.6 Læringskrav etter fylke (gjennomsnitt)

Dersom vi sammenligner fylkene finner vi små forskjeller (figur 3.6). Lærlinger i Finnmark rapporterer om høyest læringskrav, mens lærlingene i Oslo rapporterer om lavest læringskrav (forskjellen mellom de to har en Cohens d på 0,32). Det er ingen endringer av betydning for fylkene mellom 2016 og 2017.

I tabell 3.13 presenteres resultatene av en regresjonsanalyse av læringskrav.

Tabell 3.13 Lineær regresjonsanalyse av Læringskrav, 2016 og 2017

	Læringskrav 2016	Læringskrav 2017
<i>Utdanningsprogram (Bygg- og anleggsteknikk er referansekategori)</i>		
Design og håndverk	0,2073***	,1481**
Elektrofag	-0,0783***	-0,037
Helse- og oppvekstfag	0,0219	-0,0179
Medier og kommunikasjon	-0,0915	-,2651*
Naturbruk	-0,1901***	-0,0224
Restaurant- og matfag	-0,1985***	-,1164**
Service og samferdsel	-0,1769***	-,2274***
Teknikk og industriell produksjon	-0,0165	-0,0353
<i>Fylke (Østfold er referansekategori)</i>		
Akershus	-0,0514	-,1202**
Aust-Agder	0,0235	-0,0302
Buskerud	0,0135	0,0103
Finnmark	0,0546	0,0969
Hedmark	-0,0485	0,0598
Hordaland	-0,0594	-0,0516
Møre og Romsdal	-0,0172	-0,0072
Nordland	0,0532	0,0290
Oppland	0,0552	0,0333
Oslo	-0,1133**	-,15138***
Rogaland	-0,022	-0,0091
Sogn og Fjordane	-0,0347	0,0337
Telemark	0,0014	-0,0431
Trøndelag	0,0144	0,0489
Troms	0,1141*	0,0651
Vest-Agder	0,0137	-0,0497
Vestfold	-0,0363	0,0136
Jente	-0,0593**	-,0539*
Alder (kontinuerlig)	-0,0043*	-,00344*
<i>Størrelse på bedrift (1-5 ansatte som referansekategori)</i>		
6-20 ansatte	0,0543*	0,0052
21-100	0,0465	0,0217
Over 100	0,1519***	,1232***
<i>Lærling (lærekandidat er referansekategori)</i>	0,1385***	0,0052
<i>Opplæringskontor (vet ikke er referansekategori)</i>		
Ja	0,0612**	0,0257
Nei	0,0791*	0,0493
Konstant	3,7624***	4,0987***
N	11369	10667
	0,0192	0,0209

Regresjonsanalysen viser at lærlinger på design- og håndverk ligger høyere på oppfattede læringskrav både i 2016 og 2017, sammenlignet med referanse-kategorien Bygg og anlegg. Lærlinger på Restaurant- og matfag og Service og samferdsel ligger lavere enn Bygg og anlegg. Fylkesmessig ligger lærlingene i Oslo lavere enn referanse-kategorien Østfold både i 2016 og 2017.

Det er også interessant å merke seg at jenter ligger lavere enn gutter på oppfattede læringskrav både i 2016 og 2017, at eldre lærlinger rapporterer om lavere gjennomsnitt enn yngre, og at lærlinger i store bedrifter rapporterer om høyere læringskrav i begge årene. Den forklarte variansen er på cirka to prosent.

3.4 Læringsmuligheter

Tabell 3.14 Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Læringsmuligheter

		Læringsmuligheter							
		Svært sjelden eller aldri	Nokså sjelden	Av og til	Nokså ofte	Svært ofte eller alltid	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring
Læringsmuligheter	2016						3,65	0,80	0,05
	2017						3,69	0,82	
Sørger arbeidsgiveren for at du får arbeidsoppgaver som gjør at du utvikler deg i faget?	2016	2,8	8,3	27,7	41,0	20,2	3,67	0,98	0,03
	2017	3,3	8,8	25,9	38,2	23,8	3,70	1,03	
Får du lære faget gjennom å samarbeide med dyktige kollegaer?	2016	1,6	5,1	16,7	38,1	38,5	4,07	0,95	0,03
	2017	1,6	5,0	16,5	36,9	40,2	4,09	0,95	
Har du muligheter til å ta kurs, sertifikater eller annen opplæring for å utvikle deg i faget?	2016	11,9	17,1	31,5	22,3	17,3	3,16	1,24	0,09
	2017	11,4	15,8	28,7	22,9	21,2	3,27	1,27	
Har du tilgang til læremidler som bøker, arbeidsbeskrivelser eller digitale læremidler på jobben?	2016	7,0	10,7	21,3	27,8	33,3	3,70	1,23	0,00
	2017	6,8	11,5	20,5	27,5	33,8	3,70	1,23	

Til sammen svarer lærlingene at de er ganske godt fornøyd med læringsmulighetene sine (tabell 3.14), med et snitt på nærmere 3,7 på en skala fra 1 til 5. Det er ingen forskjeller fra 2016 til 2017. Av de fire spørsmålene som inngår i indeksen Læringsmuligheter ser vi at det er *Får du lære faget gjennom å samarbeide med dyktige kollegaer* som har høyest gjennomsnitt (4,1), mens *Har du muligheter til å ta kurs, sertifikater eller annen opplæring for å utvikle deg i faget?* har lavest

gjennomsnitt (3,27 i 2017). Samtidig ser vi at spørsmålet om tilgang til læremidler har størst variasjon/spredning på skalaen (standardavvik på 1,27 i 2017).

Tabell 3.15 Læringsmuligheter fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og om de er lærling/lærekandidat

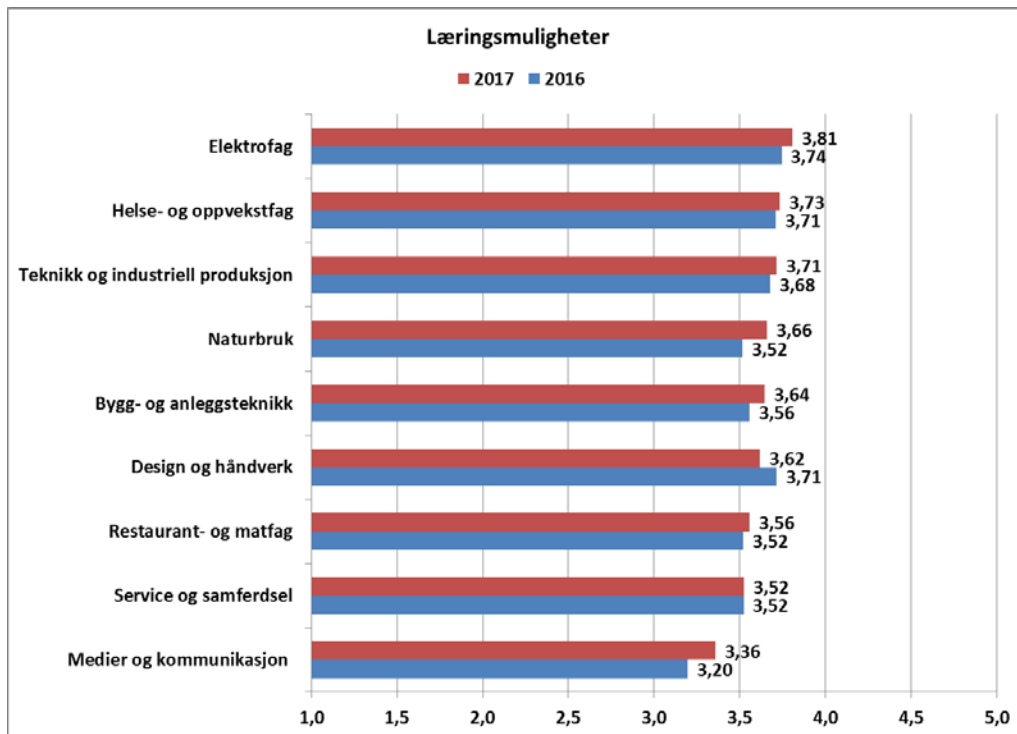
	2016		2017	
	Gjennom- snitt	Standard- avvik	Gjennom- snitt	Standard- avvik
Kjønn				
Gutt	3,65	0,79	3,73	0,80
Jente	3,64	0,83	3,65	0,85
Alder				
19 eller yngre	3,70	0,78	3,76	0,79
20 eller eldre	3,59	0,83	3,64	0,84
Tilhørighet til opplæringskontor (OLK)				
Vet ikke	3,59	0,81	3,62	0,84
OLK	3,66	0,80	3,71	0,81
Ikke OLK	3,62	0,84	3,55	0,93
Lærling/Lærekandidat				
Lærekandidat	3,55	0,83	3,55	0,87
Lærling	3,65	0,80	3,70	0,82

I tabell 3.13 kommer det fram at det ikke er noen forskjell i opplevde læringskrav mellom gutter og jenter, og heller ingen forskjell mellom de ulike aldersgruppene. Tilhørighet til opplæringskontor eller ikke gjør heller ingen forskjell i opplevelsen av læringsmuligheter. Den største forskjellen vi ser er at lærlinger opplever høyere læringsmuligheter enn lærekandidatene, men denne forskjellen er ikke av stor betydning (Cohens d for forskjellen er 0,17).

Tabell 3.16 Læringsmuligheter fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.

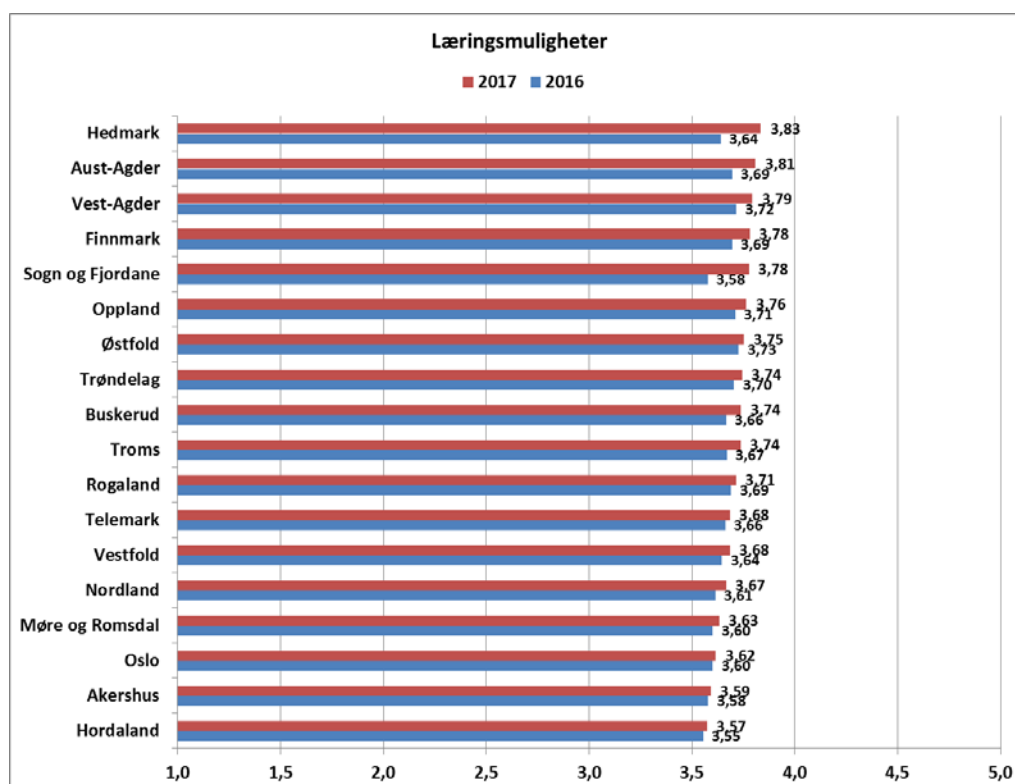
	2016		2017	
	Gjennom- snitt	Standard-avvik	Gjennom- snitt	Standard- avvik
Antall ansatte i bedriften				
1-5	3,52	0,90	3,60	0,90
6-20	3,62	0,81	3,65	0,84
21-100	3,63	0,78	3,70	0,79
Over 100	3,78	0,78	3,79	0,79
Når startet du i lære				
Startet med full opplæring i bedrift	3,53	0,86	-	-
Etter Vg1	3,56	0,81	-	-
Etter Vg2	3,68	0,79	-	-
Etter Vg3	3,66	0,81	-	-
Hvilket opplæringsløp følger du?				
2 + 2 (2 år i skole og 2 år i lærebedrift)	-	-	3,71	0,81
Vekslingsløp (Opplæringen veksler mellom skole og bedrift)	-	-	3,63	0,85
1 + 3 (1 år i skole + 3 år i lærebedrift)	-	-	3,63	0,90
0 + 4 (4 år i lærebedrift)	-	-	3,60	0,87
TAF/YSK (Gir fag- eller svennebrev og studiekompetanse etter 4 år)	-	-	3,65	0,81
Annet	-	-	3,69	0,81

Tabell 3.16 viser at lærlinger i de største bedriftene skårer høyere på Læringsmuligheter enn lærlinger i de minste både i 2016 og 2017 med henholdsvis Cohens d-verdier på henholdsvis 0,31 og 0,22. Det er ingen forskjeller mellom år med tanke på antall ansatte i bedriften og ei heller med tanke på når en startet i lære eller hvilket opplæringsløp en følger.

Figur 3.7 Læringsmuligheter fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Det er noen forskjeller mellom de ulike utdanningsprogrammene (figur 3.7). Det er i elektrofag lærlingene opplever størst læringsmuligheter, mens det er i medier og kommunikasjon lærlingene opplever lavest læringsmuligheter (forskjellen mellom de to gruppene har en Cohens d på 0,55). Det er ingen betydelige endringer av gjennomsnittet per utdanningsprogram fra 2016 til 2017.

Figur 3.8 Læringsmuligheter fordelt på fylke (gjennomsnitt).

Ser vi nærmere på forskjeller mellom fylker finner vi at det er en viss variasjon i gjennomsnittlige opplevde læringsmuligheter mellom fylkene. I 2017 er forskjellen mellom Hedmark som skårer høyest og Hordaland som skårer lavest på 0,33 målt med Cohens d. Sogn og Fjordane og Hedmark har begge en økning av betydning fra 2016 til 2017 med en Cohens d verdi på 0,24. For de øvrige fylkene er det bare mindre endringer mellom årene.

I tabell 3.17 vises resultatene fra en regresjonsanalyse av forhold som påvirker opplevelsen av læringsmuligheter for lærlingene.

Tabell 3.17 Lineær regresjonsanalyse av læringsmuligheter, 2016 og 2017

	Læringsmuligheter 2016	Læringsmuligheter 2017
<i>Utdanningsprogram (Bygg- og anleggsteknikk er referansekategori)</i>		
Design og håndverk	0,2658***	,1610**
Elektrofag	0,1609***	,1496***
Helse- og oppvekstfag	0,1906***	,1795***
Medier og kommunikasjon	-0,2935*	-0,1625
Naturbruk	-0,0158	0,0839
Restaurant- og matfag	-0,0124	-0,0335
Service og samferdsel	-0,0576	-,1056***
Teknikk og industriell produksjon	0,0735**	0,0402
<i>Fylke (Østfold er referansekategori)</i>		
Akershus	-0,1364**	-,1560**
Aust-Agder	-0,044	0,0214
Buskerud	-0,0676	-0,0444
Finnmark	-0,0197	-0,0047
Hedmark	-0,1002	0,0454
Hordaland	-0,1943***	-,2068***
Møre og Romsdal	-0,1685**	-,1703***
Nordland	-0,1013*	-0,0794
Oppland	-0,0399	-0,0234
Oslo	-0,1431***	-,16470***
Rogaland	-0,0754	-0,0775
Sogn og Fjordane	-0,1503**	-0,0266
Telemark	-0,0633	-0,0881
Trøndelag	-0,012	-0,0195
Troms	-0,0532	-0,0423049
Vest-Agder	-0,0244	0,0077
Vestfold	-0,0674	-0,0399
Jente	-0,0415	-,1010***
Alder (kontinuerlig)	-0,0101***	-,0103***
<i>Størrelse på bedrift (1-5 ansatte som referansekategori)</i>		
6-20 ansatte	0,0682*	0,0270
21-100	0,0699*	0,0545
Over 100	0,2416***	,1782***
<i>Lærling (lærekandidat er referansekategori)</i>	0,0479	0,0594
<i>Oppføringskontor (vet ikke er referansekategori)</i>		
Ja	0,0685**	,0961***
Nei	0,0408	-0,0363
Konstant	3,6638***	3,9234***
N	11261	10510
	0,028	0,0329

Regresjonsanalysen viser at utdanningsprogrammene Design og Håndverk, Elektrofag og Helse- og oppvekstfag alle ligger høyere enn referansekategorien alle ligger høyere enn referansekategorien Bygg – og anleggsvag i begge årene. Det er også noen forskjeller mellom fylker: Akershus, Hordaland, Møre og Romsdal og Oslo ligger alle lavere enn referansekategorien Østfold, også når andre variabler er kontrollert for.

Regresjonsanalysene viser også at eldre lærlinger rapporterer om mindre læringsmuligheter enn yngre, og at læringsmulighetene oppfattes som større i de største bedriftene. Lærlinger som vet at de har tilknytning til et opplæringskontor har lavere gjennomsnitt enn lærlinger som ikke har det. Den forklarte variansen av regresjonsanalysen er lav, rett rundt tre prosent.

3.5 Innsats og selvstendighet

Tabell 3.18 Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Innsats

		Innsats og selvstendighet							
		Svært sjelden eller aldri	Nokså sjelden	Av og til	Nokså ofte	Svært ofte eller alltid	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring
Innsats og selvstendighet	2016						4,34	0,50	0,05
	2017						4,31	0,52	
Jeg har god innsats i jobben	2016	0,2	0,3	3,7	42,7	53,1	4,48	0,61	0,05
	2017	0,2	0,4	5,3	42,5	51,6	4,45	0,64	
Jeg ser hva som trengs å gjøres uten at kollegaer må si fra til meg	2016	0,2	0,7	14,7	50,5	33,9	4,17	0,71	0,04
	2017	0,3	1,3	15,9	49,2	33,3	4,14	0,74	
Jeg oppsøker informasjon eller hjelp hvis det er noe jeg ikke forstår eller får til på egen hånd	2016	0,3	0,9	10,2	35,1	53,6	4,41	0,73	0,01
	2017	0,3	1,1	10,1	35,5	53,0	4,40	0,74	
Hvis jeg får en vanskelig oppgave står jeg på til jeg har løst den	2016	0,4	1,0	11,2	43,3	44,1	4,30	0,73	0,06
	2017	0,4	1,3	12,7	43,8	41,9	4,25	0,75	

Lærlingene rapporterer om høy, til dels svært høy, innsats (tabell 3.18). Totalt har indeksen for innsats et gjennomsnitt på 4,34 i 2016 og 4,31 i 2017, og det er enkeltspørsmålet *Jeg har god innsats i jobben* som har det høyeste gjennomsnittet av de fire spørsmålene som inngår i indeksen (gjennomsnittet er nærmere 4,5). Det er ingen forskjeller fra 2016 til 2017, slik det fremgår av Cohens d.

Tabell 3.19 *Innsats og selvstendighet fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og om de er lærling/lærekandidat (gjennomsnitt og standardavvik)*

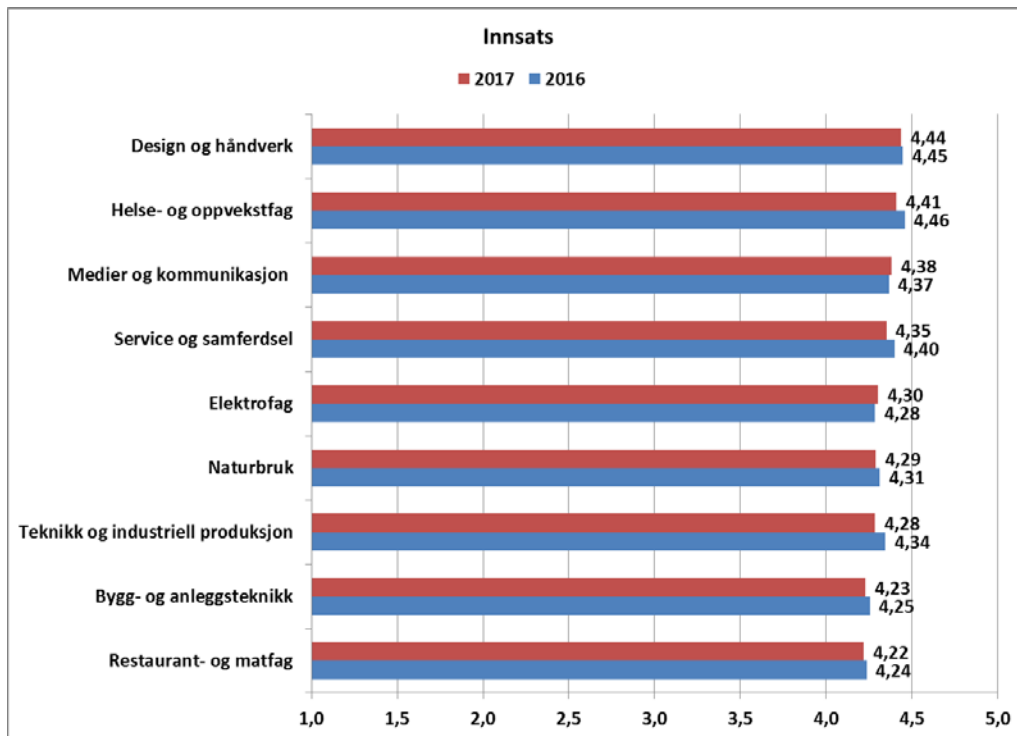
	2016		2017	
	Gjennomsnitt	Standardavvik	Gjennomsnitt	Standardavvik
Kjønn				
Gutt	4,29	0,51	4,28	0,51
Jente	4,44	0,48	4,40	0,51
Alder				
19 eller yngre	4,33	0,50	4,31	0,50
20 eller eldre	4,35	0,51	4,33	0,53
Tilhørighet til opplæringskontor (OLK)				
Vet ikke	4,30	0,54	4,28	0,54
OLK	4,34	0,50	4,32	0,51
Ikke OLK	4,37	0,54	4,30	0,62
Lærling/Lærekandidat				
Lærekandidat	4,14	0,58	4,03	0,65
Lærling	4,35	0,50	4,32	0,51

I tabell 3.19 kommer det fram at jenter har skårer høyere på innsats og selvstendighet enn gutter i både 2016 (Cohens $d=0,30$) og 2017 (Cohens $d=0,24$), og at lærlinger skårer høyere enn lærekandidatene (Cohens $d=0,38$ i 2016 og Cohens $d=0,50$ i 2017). Det er ingen forskjell med tanke på alder og tilhørighet til opplæringskontor. Det er ingen endringer fra 2016 til 2017 for noen av gruppene.

Tabell 3.20 Innsats og selvstendighet fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.

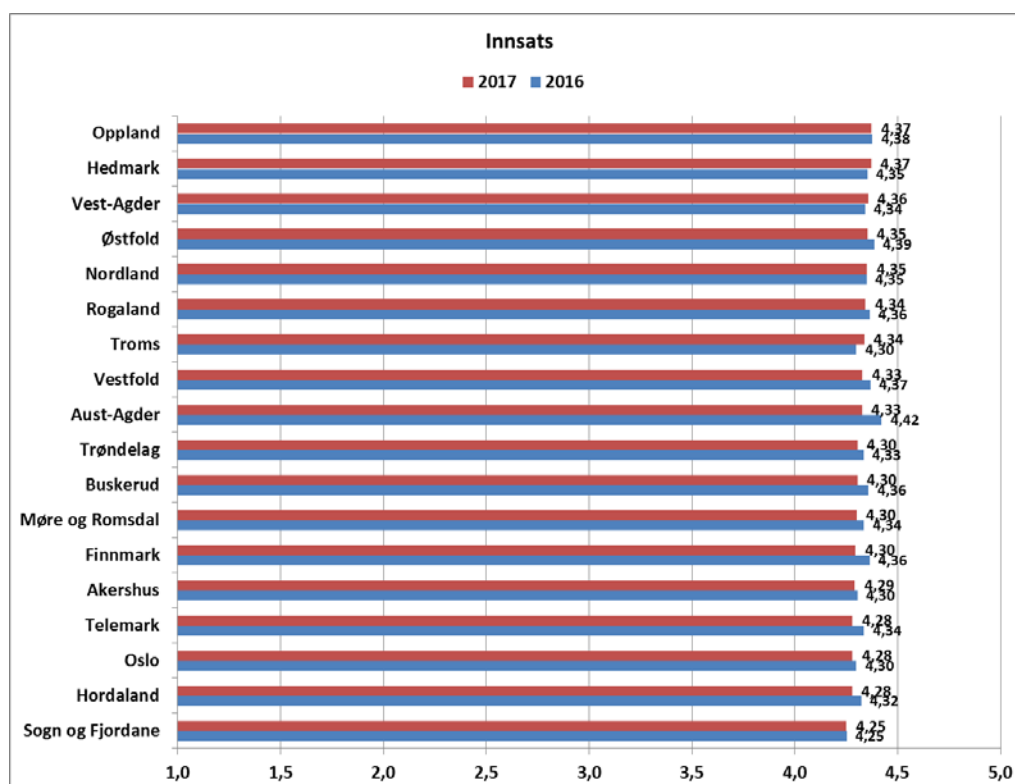
	2016		2017	
	Gjennom- snitt	Standard-avvik	Gjennom- snitt	Standard- avvik
Antall ansatte i bedriften				
1-5	4,26	0,58	4,27	0,57
6-20	4,31	0,51	4,29	0,53
21-100	4,36	0,49	4,32	0,51
Over 100	4,40	0,48	4,36	0,50
Når startet du i lære				
Startet med full opplæring i bedrift	4,36	0,54	-	-
Etter Vg1	4,30	0,53	-	-
Etter Vg2	4,33	0,50	-	-
Etter Vg3	4,40	0,49	-	-
Hvilket opplæringsløp følger du?				
2 + 2 (2 år i skole og 2 år i lærebedrift)	-	-	4,31	0,52
Vekslingsløp (Opplæringen veksler mellom skole og bedrift)	-	-	4,21	0,64
1 + 3 (1 år i skole + 3 år i lærebedrift)	-	-	4,28	0,55
0 + 4 (4 år i lærebedrift)	-	-	4,33	0,52
TAF/YSK (Gir fag- eller svennebrev og studiekompetanse etter 4 år)	-	-	4,43	0,47
Annet	-	-	4,37	0,51

Tabell 3.20 viser at i 2017 skåret lærlinger i de største bedriftene høyere på innsats og selvstendighet enn lærlinger i de minste bedriftene (Cohens $d=0,27$). Denne forskjellen er ikke tilstede i 2017. Det er ingen forskjell mellom lærlinger med tanke på når de startet i lære, men lærlinger som følger et vekslingsløp rapporterer om lavere innsats og selvstendighet enn som følger TAF/YSK (Cohens $d=0,39$).

Figur 3.9 Innsats og selvstendighet fordelt på utdanningsprogram

I figur 3.9 har vi sammenlignet lærlingenes rapporterte innsats og selvstendighet på de ulike utdanningsprogrammene. Lærlingene på Design og håndverk rapporterer om høyest innsats og selvstendighet (gjennomsnitt på 4,44 i 2017), og lærlingene på Restaurant og matfag lavest (gjennomsnitt på 4,22 i 2017), og forskjellen mellom de to gruppene er stor nok til å kunne sies å være av en viss betydning (Cohens $d = 0,40$). Det er ingen forskjeller for utdanningsprogrammene fra 2016 til 2017.

Figur 3.10 Innsats og selvstendighet fordelt på fylke (gjennomsnitt)

Figur 3.10 viser små forskjeller mellom fylker når det gjelder rapportert innsats og selvstendighet. Lærlingene i Oppland har høyest gjennomsnitt i 2017 (4,37) og lærlingene i Sogn og Fjordane har lavest (4,25), og er så vidt stor nok til å kunne sies å være av betydning (Cohens $d = 0,24$). Det er ingen forskjeller av betydning mellom år for noen fylker.

I tabell 3.21 presenteres resultatene fra en regresjonsanalyse av Innsats og selvstendighet.

Tabell 3.21 Lineær regresjonsanalyse av Innsats og selvstendighet, 2016 og 2017

	Innsats og selvstendighet 2016	Innsats og selvstendighet 2017
<i>Utdanningsprogram (Bygg- og anleggsteknikk er referansekategori)</i>		
Design og håndverk	0,1598***	,0719***
Elektrofag	0	,1226***
Helse- og oppvekstfag	0,1216***	0,1112
Medier og kommunikasjon	0,1104	,0728*
Naturbruk	0,0649	-0,0251
Restaurant- og matfag	-0,0452	,0912***
Service og samferdsel	0,0972***	,03861*
Teknikk og industriell produksjon	0,0504**	,1860***
<i>Fylke (Østfold er referansekategori)</i>		
Akershus	-0,0781**	-0,0296
Aust-Agder	0,0312	-0,0102
Buskerud	-0,0201	-0,0213
Finnmark	-0,02	-0,0503
Hedmark	-0,0132	0,0287
Hordaland	-0,0635**	-,0716**
Møre og Romsdal	-0,047	-0,0452
Nordland	-0,0411	0,0095
Oppland	0,0046	0,0383
Oslo	-0,0922***	-,0741**
Rogaland	-0,0311	-0,0000
Sogn og Fjordane	-0,1076**	-,0924*
Telemark	-0,0457	-0,0599
Trøndelag	-0,0530*	-0,0461
Troms	-0,0857**	-0,0041
Vest-Agder	-0,0376	0,0100
Vestfold	-0,023	-0,0030
Jente	0,0831***	,0727***
Alder (kontinuerlig)	0,0017	0,0020
<i>Størrelse på bedrift (1-5 ansatte som referansekategori)</i>		
6-20 ansatte	0,0600***	0,0211
21-100	0,0980***	,0461*
Over 100	0,1593***	,1055***
Lærling (lærekandidat er referansekategori)	0,1940***	0,0211
<i>Opplæringskontor (vet ikke er referansekategori)</i>		
Ja	0,0489***	,0606***
Nei	0,0676**	0,0460
Konstant	3,6783***	4,0496***
N	11332	10622
Forklart varians	0,0423	0,0287

Regresjonsanalysen viser at lærlingene på Design- og håndverksfag, Helse- og oppvekstfag og Teknikk og industriell produksjon ligger høyere enn referansekategorien (Bygg- og anleggsgfag) i både 2016 og 2017. Hordaland, Oslo og Sogn og Fjordane ligger alle lavere enn referansekategorien Østfold.

Det er en signifikant forskjell mellom jenter og gutter både i 2016 og 2017, der jentene har høyere gjennomsnitt enn guttene. Også på Innsats og selvstendighet er det slik at lærlingene i store bedrifter har høyere gjennomsnitt enn de minste bedriftene. Den forklarte variansen er også her ganske lav, på 4,2 prosent i 2016 og 3 prosent i 2017.

3.6 Skolen som forberedelse

Tabell 3.22 *Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler skolen som forberedelse*

Skolen som forberedelse									
		Helt uenig	Nokså uenig	Verken eller	Nokså enig	Helt enig	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring
Skolen som forberedelse	2016						3,56	0,76	0,01
	2017						3,55	0,77	
Undervisning i fellesfagene (norsk, engelsk, matematikk, osv.) var tilpasset faget mitt	2016	10,2	17,0	35,4	28,9	8,5	3,08	1,10	0,05
	2017	11,8	19,4	32,6	27,0	9,2	3,02	1,14	
Undervisningen i yrkesfagene ga et godt grunnlag for det jeg skulle lære i lærebedriften	2016	4,4	10,8	24,5	41,6	18,7	3,59	1,05	0,00
	2017	5,2	10,6	24,2	39,8	20,3	3,59	1,08	
Utstyret vi brukte på skolen var oppdatert og i god stand	2016	6,6	15,2	27,2	36,9	14,1	3,37	1,10	0,01
	2017	7,6	14,9	27,6	34,8	15,2	3,35	1,13	
Utstyret vi brukte på skolen var i god nok stand til å lære fagene	2016	2,1	6,9	22,4	45,2	23,4	3,81	0,94	0,04
	2017	2,6	7,8	22,9	43,0	23,6	3,77	0,98	
Lærerne mine hadde god innsikt i det jeg skulle møte i læretiden	2016	4,0	8,8	23,2	39,7	24,3	3,71	1,05	0,00
	2017	4,1	8,8	23,4	38,7	25,1	3,72	1,06	
Praksisen på skolen var relevant for opplæringen i arbeidslivet	2016	3,7	7,5	20,7	38,8	29,2	3,82	1,05	0,02
	2017	3,7	7,3	19,7	39,6	29,8	3,84	1,05	

Tabell 3.22 viser at lærlingene stort sett er fornøyde med skolens forberedelse til læringstiden, men at spørsmålet om hvordan fellesfagene forberedte lærlingene trekker gjennomsnittet noe ned. På spørsmålet om undervisningen i fellesfagene var tilpasset

faget svarer under 10 prosent at de er helt enig i påstanden. Det er også flest sammenlignet med de øvrige spørsmålene, litt over 10 prosent, som er helt uenig i denne påstanden. Dette er tilfelle både i 2016 og 2017. Det har ikke vært noen endring av betydning mellom årene.

Tabell 3.23 Skolen som forberedelse fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og lærling/lærekandidat (gjennomsnitt og standardavvik)

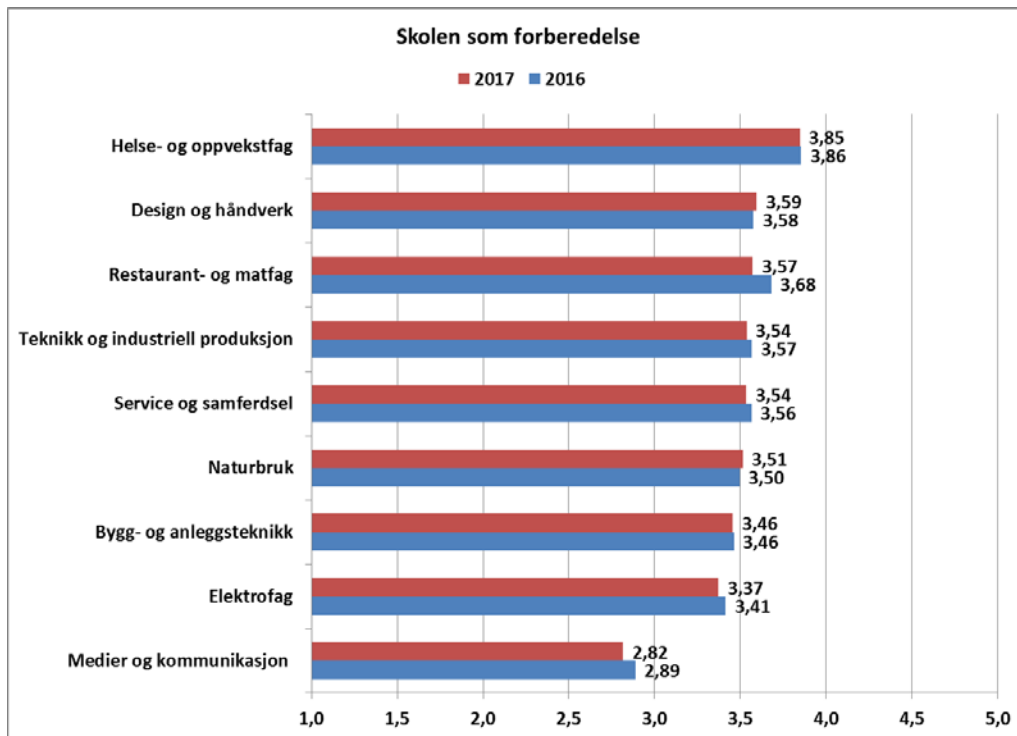
	2016		2017	
	Gjennom- snitt	Standard- avvik	Gjennom- snitt	Standard- avvik
Kjønn				
Gutt	3,50	0,76	3,49	0,77
Jente	3,70	0,72	3,71	0,73
Alder				
19 eller yngre	3,60	0,73	3,58	0,75
20 eller eldre	3,53	0,79	3,54	0,79
Tilhørighet til opplæringskontor (OLK)				
Vet ikke	3,57	0,76	3,56	0,74
OLK	3,57	0,75	3,56	0,77
Ikke OLK	3,53	0,76	3,46	0,85
Lærling/Lærekandidat				
Lærekandidat	3,61	0,79	3,58	0,86
Lærling	3,56	0,76	3,55	0,77

Mellom de ulike gruppene undersøkt i tabell 3.23 er det en klar forskjell i hvordan man ser på skolen som forberedelse til læretiden mellom gutter og jenter, der jentene har klart høyest gjennomsnitt i både 2016 og 2017 med en Cohens d-verdi på henholdsvis 0,27 og 0,29. Som det fremkommer senere i dette kapittelet skyldes dette i stor grad at det er store forskjeller mellom utdanningsprogrammene, der lærlingene i helse- og oppvekstfag er mest fornøyd, og nærmere 87 prosent av disse er jenter, mens lærlingene på Elektrofag og bygg og anleggsteknikk er mindre fornøyd og stort sett gutter. For de andre gruppene er det ingen forskjeller og heller ingen forskjeller mellom år.

Tabell 3.24 Skolen som forberedelse fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.

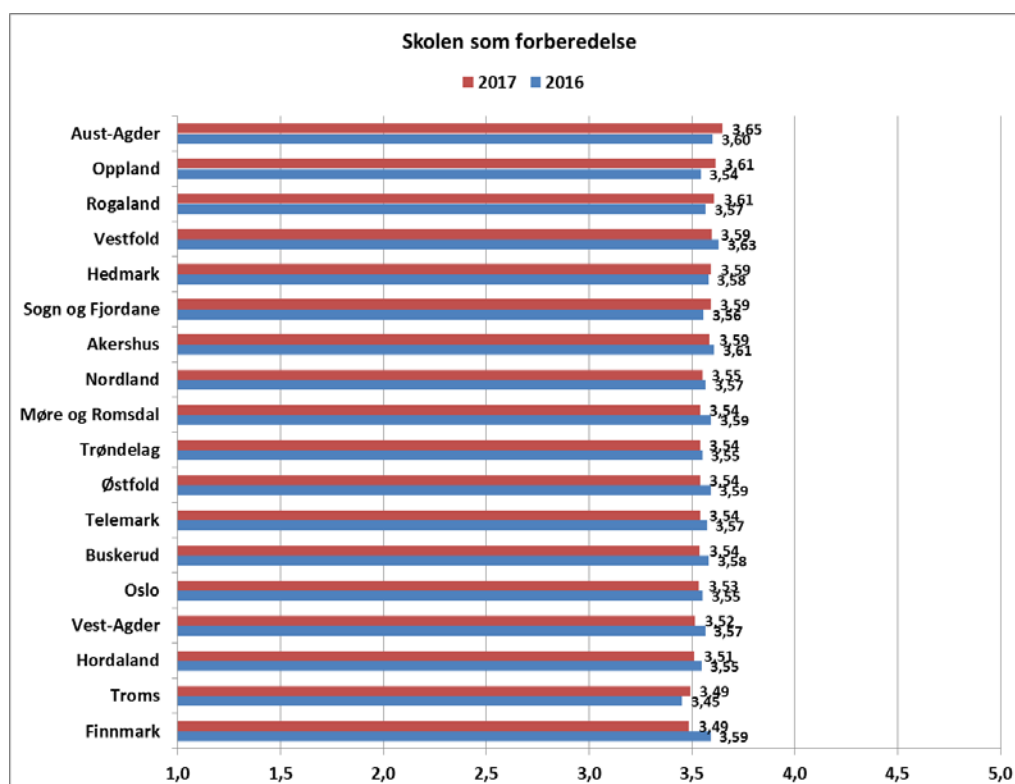
	2016		2017	
	Gjennomsnitt	Standard-avvik	Gjennomsnitt	Standard-avvik
Antall ansatte i bedriften				
1-5	3,51	0,82	3,52	0,83
6-20	3,58	0,74	3,55	0,78
21-100	3,59	0,75	3,58	0,76
Over 100	3,53	0,77	3,51	0,76
Når startet du i lære				
Startet med full opplæring i bedrift	-	-	-	-
Etter Vg1	3,49	0,81	-	-
Etter Vg2	3,58	0,74	-	-
Etter Vg3	3,51	0,78	-	-
Hvilket opplæringsløp følger du?				
2 + 2 (2 år i skole og 2 år i lærebedrift)	-	-	3,57	0,77
Vekslingsløp (Opplæringen veksler mellom skole og bedrift)	-	-	3,70	0,76
1 + 3 (1 år i skole + 3 år i lærebedrift)	-	-	3,31	0,82
0 + 4 (4 år i lærebedrift)	-	-	-	-
TAF/YSK (Gir fag- eller svennebrev og studiekompetanse etter 4 år)	-	-	3,52	0,72
Annet	-	-	3,51	0,89

Det er ingen forskjeller av betydning mellom gruppene i tabell 3.24. Det eneste er at lærlinger som følger 1+3 løpet skårer lavere på skolen som forberedelse, noe som kan være naturlig i og med de har bare ett år i skole før de går i lære. Lærlinger som følger vekslingsmodellen hvor opplæringen veksler mellom opplæring i skole og bedrift skårer på sin side langt høyere. Forskjellen gir en Cohens d-verdi på 0,5.

Figur 3.11 Skolen som forberedelse fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Det er som nevnt relativt store forskjeller mellom utdanningsprogram (figur 3.11). Særlig skiller medier og kommunikasjon seg ut med et mye lavere gjennomsnitt enn for de andre lærlingene, mens Helse- og oppvekstfag har et høyt gjennomsnitt. Differansen mellom gruppene har en Cohens d på 1,30. Vi må imidlertid huske på at det er svært få lærlinger som tilhører Medier og kommunikasjon. Dersom vi ser på forskjellen i 2017 mellom Helse- og oppvekstfag og Elektrofag gir forskjellene mellom utdanningsprogrammene en Cohens d-verdi på 0,66. Det er ingen store forskjeller mellom 2016 og 2017.

Figur 3.12 Skolen som forberedelse fordelt på fylke (gjennomsnitt).

I figur 3.12 kommer det fram at lærlingene i Aust-Agder har høyest gjennomsnitt, mens lærlingene i Finnmark har lavest. Forskjellene mellom gruppene er små selv om Cohens d-verdien på 0,22 viser at den er av betydning. Det er heller ingen store forskjeller mellom 2016 og 2017, men vi ser at noen fylker har en økning på indeksen fra 2016 til 2017, mens andre og særlig Finnmark har en reduksjon.

I tabell 3.25 presenteres resultater fra en regresjonsanalyse av Skolen som forberedelse.

Tabell 3.25 Lineær regresjonsanalyse, skolen som forberedelse, 2016 og 2017

	Skolen som forberedelse 2016	Skolen som forberedelse 2017
<i>Utdanningsprogram (Bygg- og anleggsteknikk er referansekategori)</i>		
Design og håndverk	0,1122*	0,1456**
Elektrofag	-0,0512*	-0,0713*
Helse- og oppvekstfag	0,3886***	0,3796***
Medier og kommunikasjon	-0,5739***	-0,6258***
Naturbruk	0,0466	0,0866
Restaurant- og matfag	0,2252***	0,1130*
Service og samferdsel	0,1017***	0,0913**
Teknikk og industriell produksjon	0,0986***	0,0815**
<i>Fylke (Østfold er referansekategori)</i>		
Akershus	0,0559	0,0656
Aust-Agder	0,0167	0,1550*
Buskerud	0,0357	0,053
Finnmark	0,0235	-0,0556
Hedmark	0,0266	0,0748
Hordaland	-0,0009	0,0142
Møre og Romsdal	0,0602	0,0122
Nordland	0,0072	0,0043
Oppland	0,0247	0,1236*
Oslo	0,0317	0,0621
Rogaland	0,0388	0,1124**
Sogn og Fjordane	0,0324	0,1099
Telemark	0,0106	0,0156
Trøndelag	-0,01	0,0091
Troms	-0,1210*	-0,0565
Vest-Agder	0,0087	0,0037
Vestfold	0,0431	0,0874
Jente	0,0008	0,0119
Alder (kontinuerlig)	0,0024	0,0059*
<i>Størrelse på bedrift (1-5 ansatte som referansekategori)</i>		
6-20 ansatte	0,0253	-0,0004
21-100	0,0071	-0,0063
Over 100	0,0138	-0,0171
Lærling (lærekandidat er referansekategori)	0,0069	0,0108
<i>Oppføringskontor (vet ikke er referansekategori)</i>		
Ja	0,009	0,0262
Nei	-0,0368	-0,0359
Konstant	3,3652***	3,2479***
N	10025	8455
Justert r ²	0,042	0,0447

Regresjonsanalysen viser at lærlingene på Design- og håndverksfag, Helse- og oppvekstfag, Restaurant- og matfag, Service- og samferdsel og Teknologi- og industriell produksjon ligger høyere enn referansekategorien Bygg- og anleggsgfag i begge år. Medier og kommunikasjon ligger lavere i begge år. De fylkesvise variasjonene er små når andre forhold er kontrollert for, og det er ingen fylker som skiller seg signifikant ut i begge årene. Det er heller ingen klare utslag av de andre variablene i regresjonsanalysen. Den forklarte variansen i begge år er på rett over fire prosent.

3.7 Planmessig opplæring

Tabell 3.26 Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Planmessig opplæring

Planmessig opplæring									
		I svært liten grad	I nokså liten grad	Verken eller	I nokså stor grad	I svært stor grad	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohe ns d endring
Planmessig opplæring	2016						3,92	0,80	0,01
	2017						3,91	0,80	
Har du oversikt over hva du skal lære i læretiden? (§ 3-1)	2016	2,7	6,1	16,7	54,4	20,1	3,83	0,91	0,03
	2017	3,0	6,5	17,0	54,0	19,5	3,81	0,93	
Får du opplæring i alt du skal kunne i faget ditt? (alle kompetansemålene i læreplanen) (§ 3-1)*	2016	2,5	5,9	14,3	46,9	30,3	3,97	0,95	0,02
	2017	2,4	5,7	14,9	44,8	32,3	3,99	0,96	

* 5,6 prosent svarte Vet ikke i 2016 og 6,6 prosent i 2017. Vet ikke kategorien er tatt bort i utregningen av gjennomsnitt.

Tabell 3.26 viser at rundt 75 til nærmere 80 prosent av lærlingene har i nokså stor til i svært stor grad oversikt over hva de skal lære i læretiden og oppgir at de får opplæring i alt de skal kunne i faget sitt. Det er ingen forskjell fra 2016 til 2017.

Tabell 3.27 Planmessig opplæring fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og lærling/lærekandidat (gjennomsnitt og standardavvik)

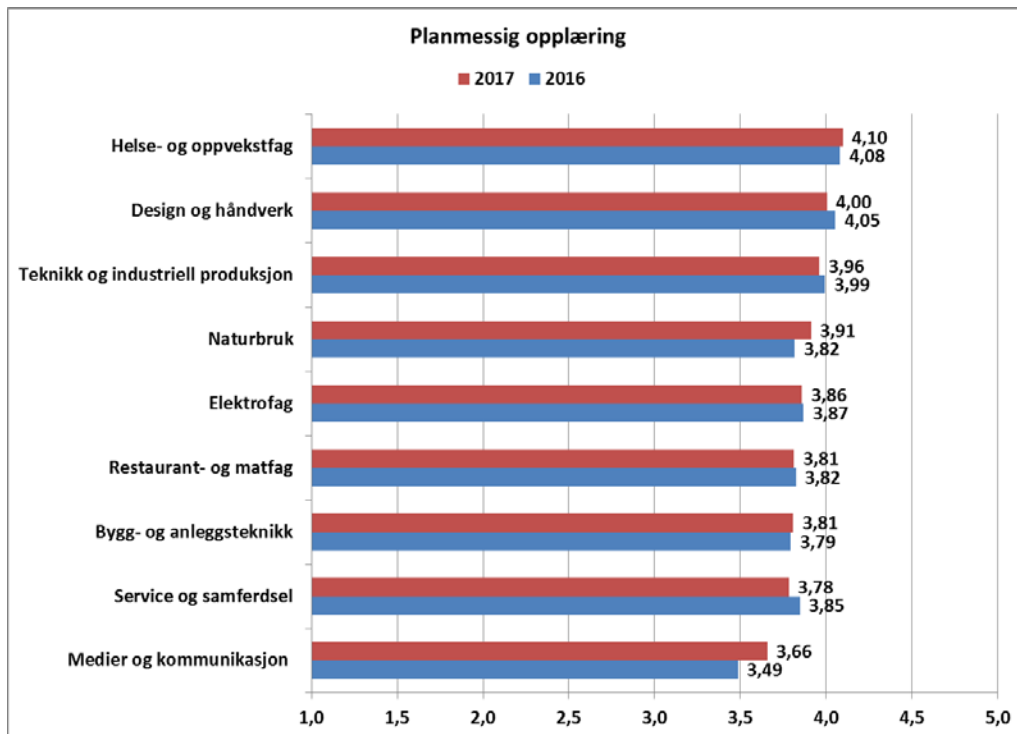
	2016		2017	
	Gjennom- snitt	Standard- avvik	Gjennom- snitt	Standard- avvik
Kjønn				
Gutt	3,88	0,79	3,87	0,79
Jente	4,00	0,80	4,01	0,81
Alder				
19 eller yngre	3,96	0,76	3,94	0,77
20 eller eldre	3,87	0,83	3,89	0,82
Tilhørighet til opplæringskontor (OLK)				
Vet ikke	3,83	0,83	3,81	0,85
OLK	3,94	0,78	3,93	0,78
Ikke OLK	3,85	0,94	3,76	1,01
Lærling/Lærekandidat				
Lærekandidat	3,85	0,86	3,72	0,96
Lærling	3,92	0,79	3,91	0,80

Tabell 3.27 viser at det er små forskjeller mellom gruppene i tabellen når det gjelder planmessig opplæring. Den eneste forskjellen er at lærekandidater har en lavere gjennomsnittsverdi enn lærlinger i 2017. Forskjellen gir en Cohens d verdi på 0,21. Det er ingen forskjeller av betydning mellom år for noen grupper.

Tabell 3.28 Planmessig opplæring fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.

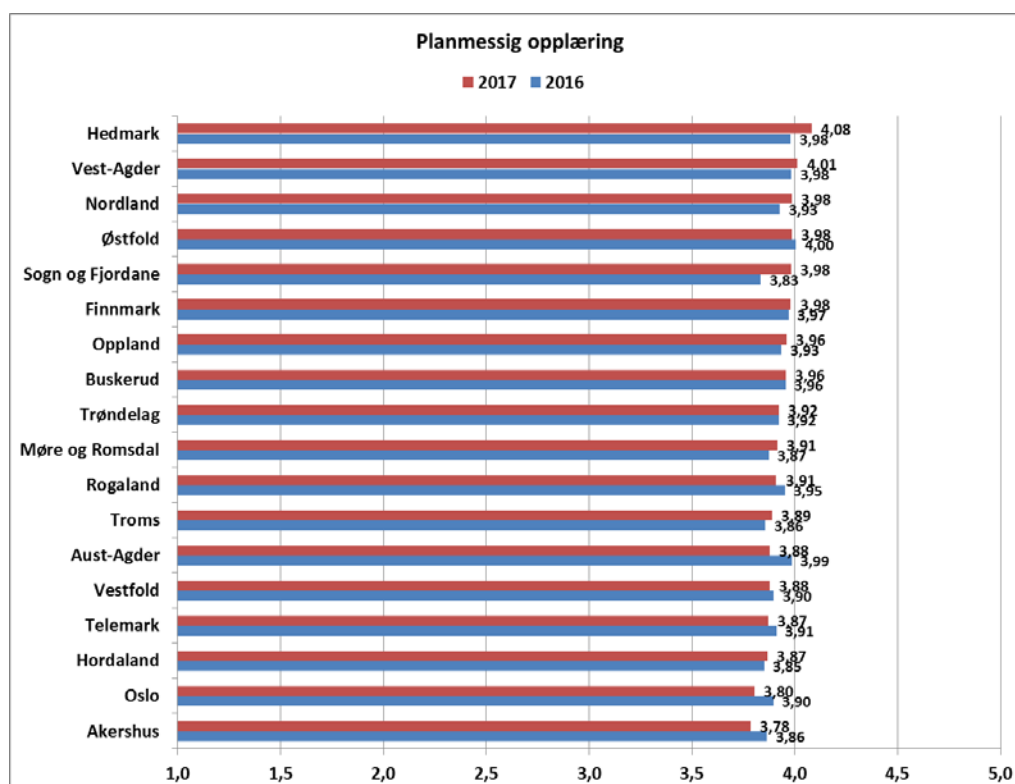
	2016		2017	
	Gjennomsnitt	Standardavvik	Gjennomsnitt	Standardavvik
Antall ansatte i bedriften				
1-5	3,84	0,86	3,84	0,87
6-20	3,87	0,80	3,87	0,81
21-100	3,92	0,77	3,92	0,78
Over 100	4,01	0,78	3,97	0,78
Når startet du i lære				
Startet med full opplæring i bedrift	3,77	0,86	-	-
Etter Vg1	3,87	0,82	-	-
Etter Vg2	3,94	0,77	-	-
Etter Vg3	3,94	0,82	-	-
Hvilket opplæringsløp følger du?				
2 + 2 (2 år i skole og 2 år i lærebedrift)	-	-	3,93	0,79
Vekslingsløp (Opplæringen veksler mellom skole og bedrift)	-	-	3,89	0,79
1 + 3 (1 år i skole + 3 år i lærebedrift)	-	-	3,90	0,83
0 + 4 (4 år i lærebedrift)	-	-	3,78	0,85
TAF/YSK (Gir fag- eller svennebrev og studiekompetanse etter 4 år)	-	-	3,89	0,89
Annet	-	-	3,87	0,82

Tabell 3.28 viser at lærlinger i de største bedriftene skårer høyere på planmessig opplæring enn lærlingene i de minste bedriftene i 2016. Forskjellen gir imidlertid bare en Cohens d-verdi på 0,20 og forskjellen er ikke tilstede i 2017. Når det gjelder når lærlingene startet i lære skårer de som startet i med full opplæring i bedrift lavere enn de som startet etter Vg2 eller Vg3 (Cohens d=0,20). Vi finner ingen slike forskjeller når det gjelder hvilket opplæringsløp lærlingen følger.

Figur 3.13 Planmessig opplæring fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Figur 3.13 viser at lærlinger i Helse og oppvekst fag skårer høyest på planmessig opplæring både i 2016 og 2017, mens lærlinger på Medier og kommunikasjon skårer lavest begge år. Forskjellen er moderat stor med en Cohens d-verdi på 0,54 i 2017. Forskjellen mellom lærlinger ved helse og oppvekstfag og lærlinger ved Service og samferdsel er i 2017 på 0,37. Det er ingen forskjeller av betydning fra 2016 til 2017 for noen utdanningsprogram.

Figur 3.14 Planmessig opplæring fordelt på fylke (gjennomsnitt).

Det er relativt små forskjeller mellom fylkene når det gjelder lærlingenes skåre på planmessig opplæring (figur 3.14). Lærlingene i Hedmark skårer høyest i 2017, mens lærlingene i Akershus skårer lavest. Forskjellen gir en Cohens d-verdi på 0,37. Det er noen forskjeller fra 2016 til 2017, men de er små og uten betydning målt ved Cohens d. Det vil si at de har en Cohens d-verdi på lavere enn 0,2.

I tabell 3.29 presenteres resultatene fra en regresjonsanalyse av Planmessig opplæring.

Tabell 3.29 Lineær regresjon, Planmessig opplæring, 2016 og 2017

	Planmessig opplæring 2016	Planmessig opplæring 2017
<i>Utdanningsprogram (Bygg- og anleggsteknikk er referansekategori)</i>		
Design og håndverk	0,3113***	0,3000***
Elektrofag	0,0569*	0,1193***
Helse- og oppvekstfag	0,2981***	0,3328***
Medier og kommunikasjon	-0,4905***	-0,0123
Naturbruk	0,0281	0,1648**
Restaurant- og matfag	-0,019	0,1006
Service og samferdsel	0,0173	0,0341
Teknikk og industriell produksjon	0,1905***	0,2246***
<i>Fylke (Østfold er referansekategori)</i>		
Akershus	0,0559	0,0656
Aust-Agder	0,0167	0,1550*
Buskerud	0,0357	0,053
Finnmark	0,0235	-0,0556
Hedmark	0,0266	0,0748
Hordaland	-0,1205*	-0,0935
Møre og Romsdal	-0,0299	-0,0152
Nordland	-0,0114	0,028
Oppland	-0,0021	-0,0424
Oslo	-0,0042	0,2070**
Rogaland	-0,1292**	-0,0625
Sogn og Fjordane	-0,1492*	-0,061
Telemark	-0,0494	0,0248
Trøndelag	-0,0256	0,0256
Troms	-0,0547	-0,1506**
Vest-Agder	-0,0488	-0,0327
Vestfold	-0,1412*	0,1216
Jente	-0,0727	-0,1075
Alder (kontinuerlig)	-0,0368	-0,0202
<i>Størrelse på bedrift (1-5 ansatte som referansekategori)</i>		
6-20 ansatte	0,0054	0,0054
21-100	0,0404	0,0096
Over 100	0,1408***	0,1287***
Lærling (lærekandidat er referansekategori)	0,1372**	0,2094***
<i>Opplæringskontor (vet ikke er referansekategori)</i>		
Ja	0,1785***	0,2496***
Nei	0,0606	0,0658
Konstant	3,3323***	2,9492***
N	11334	10597
Justert r ²	0,0281	0,0331

Regresjonsanalysen viser at lærlingene på Design- og håndverksfag, Helse- og sosialfag og Teknikk- og industriell produksjon ligger signifikant høyere enn referansekategoriene Bygg- og anleggsgfag i både 2016 og 2017. Medier og kommunikasjon ligger signifikant lavere. Utover dette ser vi at lærlingene i de største bedriftene har høyere gjennomsnitt enn i de minste bedriftene i begge år, at lærekandidatene har lavere gjennomsnitt enn lærlingene i begge år, og at de som vet at de har tilknytning til opplæringskontor har høyere gjennomsnitt på Planmessig opplæring enn de som ikke vet om de er tilknyttet et opplæringskontor. Den forklarte variansen er på rundt tre prosent.

3.8 Medvirkning

Tabell 3.30 *Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler medvirkning*

		Medvirkning							
		Svært sjelden eller aldri	Nokså sjelden	Av og til	Nokså ofte	Svært ofte eller alltid	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring
Medvirkning	2016						3,55	0,93	0,04
	2017						3,52	0,95	
Deltar du aktivt i planlegging og vurdering av arbeidet ditt? (§ 3-12)	2016	5,0	10,4	31,7	35,9	16,9	3,49	1,05	0,06
	2017	5,9	12,1	31,0	34,8	16,2	3,43	1,08	
Tar arbeidsgiveren hensyn til dine synspunkt når dere planlegger opplæringen? (§ 3-12)?	2016	4,6	8,3	28,4	38,5	20,1	3,61	1,04	0,02
	2017	5,0	8,2	28,7	38,7	19,5	3,60	1,05	

Tabell 3.30 viser at rett over femti prosent av lærlingene deltar aktivt i planlegging og vurdering av arbeidet nokså ofte, svært ofte eller alltid, og at omtrent 58 prosent opplever at arbeidsgiveren tar hensyn til deres synspunkt. Det er ikke særlig forskjell mellom svarene fra 2016 og 2017.

Tabell 3.31 Medvirkning fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og lærling/lærekandidat (gjennomsnitt og standardavvik)

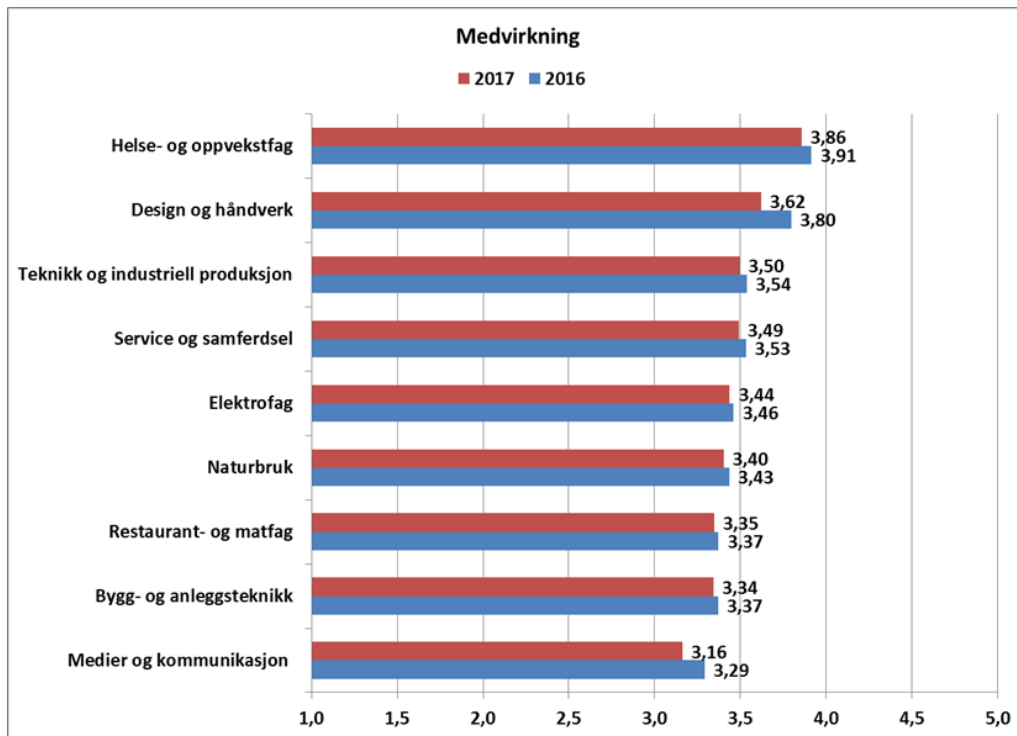
	2016		2017	
	Gjennomsnitt	Standardavvik	Gjennomsnitt	Standardavvik
Kjønn				
Gutt	3,48	0,91	3,46	0,93
Jente	3,72	0,94	3,66	0,95
Alder				
19 eller yngre	3,59	0,90	3,56	0,92
20 eller eldre	3,52	0,95	3,48	0,97
Tilhørighet til opplæringskontor				
Vet ikke	3,49	0,92	3,47	0,94
Ja	3,57	0,93	3,53	0,93
Nei	3,57	0,98	3,39	1,10
Lærling/Lærekandidat				
Lærekandidat	3,67	0,90	3,61	0,94
Lærling	3,55	0,93	3,51	0,94

Gjennomsnittene i tabell 3.31 viser at jenter har et noe høyere gjennomsnitt enn gutter på målet for medvirkning (Cohens d er 0,24 for 2016 og 0,21 for 2017), men at det ellers ikke er særlige forskjeller mellom gruppene (Cohens d for forskjellen mellom lærling og lærekandidat er for eksempel på rett over 0,1). Forskjellene mellom gutter og jenter kan skyldes tilhørighet til utdanningsprogram, som får støtte av resultatene i regresjonsanalysen hvor kjønn ikke har signifikant betydning når en kontrollerer for utdanningsprogram, jf. tabell 3.33.

Tabell 3.32 Medvirkning fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.

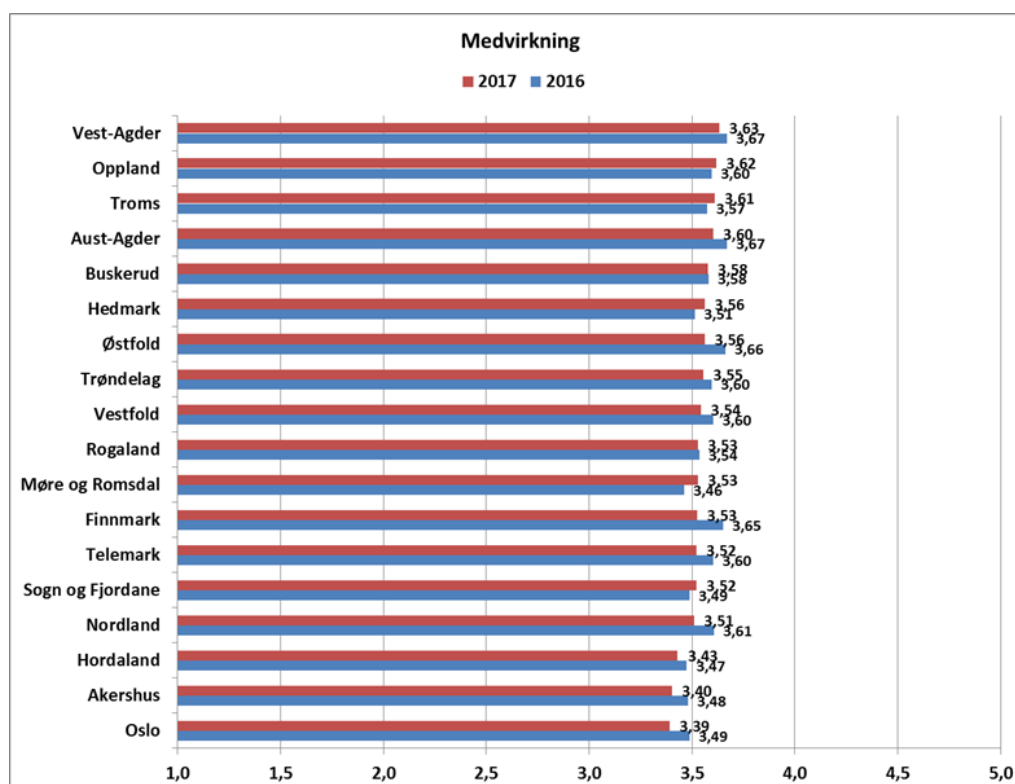
	2016		2017	
	Gjennom- snitt	Standard-avvik	Gjennom- snitt	Standard- avvik
Antall ansatte i bedriften				
1-5	3,55	0,96	3,48	0,96
6-20	3,53	0,94	3,47	0,95
21-100	3,57	0,92	3,52	0,94
Over 100	3,58	0,92	3,59	0,93
Når startet du i lære				
Startet med full opplæring i bedrift	3,42	1,01	-	-
Etter Vg1	3,52	0,89	-	-
Etter Vg2	3,57	0,91	-	-
Etter Vg3	3,60	0,95	-	-
Hvilket opplæringsløp følger du?				
2 + 2 (2 år i skole og 2 år i lærebedrift)	-	-	3,53	0,93
Vekslingsløp (Opplæringen veksler mellom skole og bedrift)	-	-	3,47	0,98
1 + 3 (1 år i skole + 3 år i lærebedrift)	-	-	3,40	1,00
0 + 4 (4 år i lærebedrift)	-	-	3,38	0,98
TAF/YSK (Gir fag- eller svennebrev og studiekompetanse etter 4 år)	-	-	3,50	0,99
Annet	-	-	3,56	0,94

Tabell 3.32 viser at det er små forskjeller i opplevd medvirkning etter størrelse på bedriften, men at det er noe større forskjell på opplevd medvirkning etter når de startet i lære. De som startet etter VG3 har størst grad av medvirkning, mens de som startet med full opplæring i bedrift opplever noe mindre grad av medvirkning. Forskjellen er likevel liten (Cohens d på 0,18). Dette er omtrent tilsvarende som forskjellene mellom ulike opplæringsløp, der de som har fire år i lærebedrift også opplever lavest grad av medvirkning.

Figur 3.15 Medvirkning fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Dersom vi ser på forskjellene mellom utdanningsprogram ser vi at helse- og oppvekstfag har høyest gjennomsnitt på målet for medvirkning, mens medier og kommunikasjon har lavest gjennomsnitt (figur 3.15). Forskjellen mellom disse to har en Cohens d på 0,65. Det er ingen spesielt store forskjeller mellom 2016 og 2017-tallene.

Figur 3.16 Medvirkning fordelt på fylker (gjennomsnitt).

Det er heller ingen store forskjeller mellom 2017 og 2016 for lærlingene innen samme fylke, men det er en forskjell mellom lærlinger i forskjellig fylke (figur 3.16). Lærlingene i Vest-Agder opplever høyest grad av medvirkning, mens lærlingene i Oslo opplever lavest grad av medvirkning. Forskjellen mellom de to fylkene har en Cohens d på 0,26.

I tabell 3.33 presenteres resultatene av en regresjonsanalyse av Medvirkning.

Tabell 3.33 Lineær regresjon, Medvirkning, 2016 og 2017

	Medvirkning 2016	Medvirkning 2017
<i>Utdanningsprogram (Bygg- og anleggsteknikk er referansekategori)</i>		
Design og håndverk	0,4888***	0,4019***
Elektrofag	0,0889**	0,1022***
Helse- og oppvekstfag	0,5814***	0,5835***
Medier og kommunikasjon	-0,0512	-0,0649
Naturbruk	0,056	0,0767
Restaurant- og matfag	0,0041	0,0646
Service og samferdsel	0,1449***	0,1540***
Teknikk og industriell produksjon	0,1399***	0,1267***
<i>Fylke (Østfold er referansekategori)</i>		
Akershus	-0,1149*	-0,1075
Aust-Agder	0,028	0,0948
Buskerud	-0,0294	0,0694
Finnmark	0,0475	0,0073
Hedmark	-0,0889	0,0338
Hordaland	-0,1243**	-0,0737
Møre og Romsdal	-0,1331*	-0,0061
Nordland	0,0112	0,0037
Oppland	0,0049	0,0994
Oslo	-0,088	-0,1064*
Rogaland	-0,0595	0,0203
Sogn og Fjordane	-0,0918	0,0334
Telemark	-0,0014	-0,0127
Trøndelag	0,005	0,0249
Troms	-0,0455	0,0892
Vest-Agder	0,0472	0,1201*
Vestfold	-0,0223	0,0573
Jente	-0,0188	-0,0419
Alder (kontinuerlig)	-0,0139***	-0,0082***
<i>Størrelse på bedrift (1-5 ansatte som referansekategori)</i>		
6-20 ansatte	-0,0543	-0,0515
21-100	-0,0424	-0,0465
Over 100	0,0529	0,1151**
Lærling (lærekandidat er referansekategori)	-0,1042*	-0,0937
<i>Opplæringskontor (vet ikke er referansekategori)</i>		
Ja	0,1053***	0,1108***
Nei	0,0928*	-0,0127
Konstant	3,8675***	3,6580***
N	11216	10435
Justert r ²	0,0491	0,044

Regresjonsanalysen viser at lærlingene på Design og håndverk, Elektrofag, Helse- og oppvekstfag, Service og samferdsel og Teknikk og industriell produksjon alle ligger høyere enn referansekategorien Bygg- og anleggsgfag i både 2016 og 2017. Det er ingen forskjeller mellom fylkene som står seg over begge årene.

Jo eldre lærlingene er, jo mindre opplever de mulighetene for medvirkning, og lærlinger som vet de har tilhørighet til opplæringskontor opplever også høyere muligheter for medvirkning enn lærlinger som ikke vet at de hører til på opplæringskontor. Den forklarte variansen er på rett over fire prosent.

3.9 Løpende faglig veiledning

Tabell 3.34 *Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler løpende faglig veiledning*

		Løpende faglig veiledning							
		Svært sjelden eller aldri	Nokså sjelden	Av og til	Nokså ofte	Svært ofte eller alltid	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring
Løpende faglig veiledning	2016						3,87	0,79	0,02
	2017						3,89	0,80	
Får du tilbakemelding fra instruktøren/veilederen eller lederen din? (§3-11)	2016	3,3	8,0	26,6	33,7	28,6	3,76	1,05	0,03
	2017	3,2	7,8	25,8	33,9	29,2	3,80	1,05	
Får du tilbakemelding fra kollegaene dine? (§ 3-11)	2016	1,9	5,9	28,4	38,9	24,9	3,79	0,95	0,03
	2017	1,8	5,8	27,8	38,9	25,7	3,82	0,95	
Gjør tilbakemeldingene at du forstår hvordan du kan bli bedre i faget? (§ 3-11)	2016	1,3	3,5	18,9	40,3	36,0	4,06	0,90	0,02
	2017	1,8	5,8	27,8	38,9	25,7	4,04	0,90	

Tabell 3.34 viser at lærlingene i ganske stor grad sett opplever å få tilbakemelding av veilederne og også kollegaene sine. De opplever også i stor grad at tilbakemeldingene er med på at de forstår hvordan de kan bli bedre i faget (over 76 prosent oppgir dette i 2016, mens 65 prosent oppgir det nokså ofte, svært ofte eller alltid i 2017). Det er ingen forskjeller i gjennomsnitt av betydning mellom de to årene.

Tabell 3.35 Løpende faglig veiledning fordelt på kjønn, alder og tilhørighet til opplæringskontor (gjennomsnitt og standardavvik)

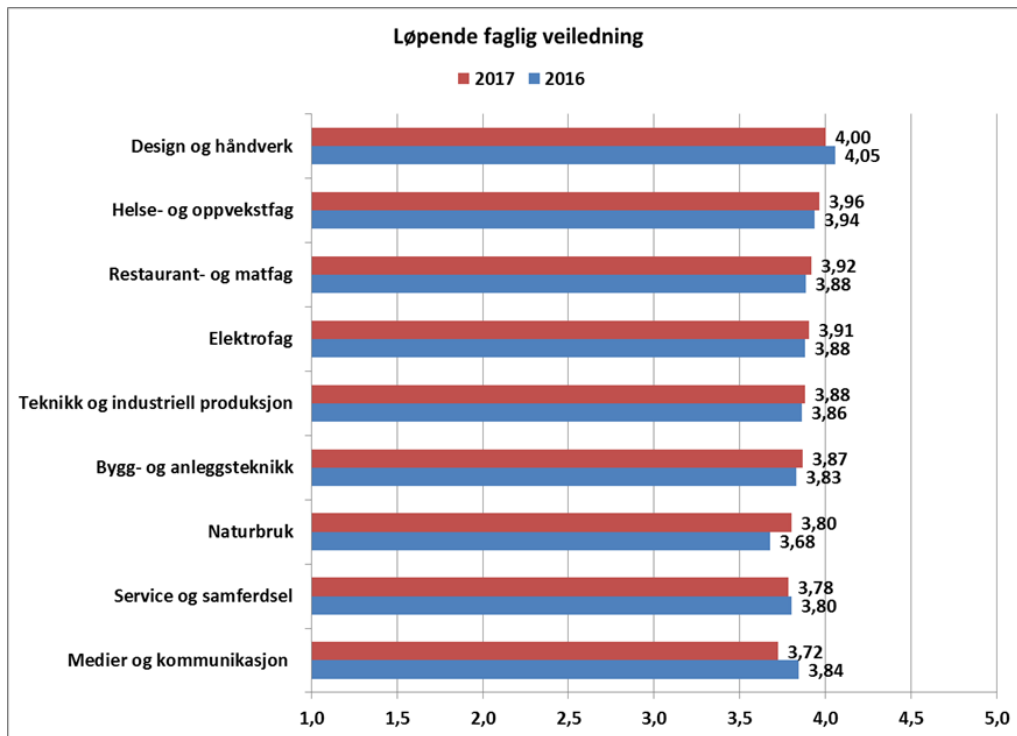
	2016		2017	
	Gjennomsnitt	Standardavvik	Gjennomsnitt	Standardavvik
Kjønn				
Gutt	3,87	0,78	3,90	0,78
Jente	3,89	0,82	3,89	0,83
Alder				
19 eller yngre	3,93	0,76	3,95	0,77
20 eller eldre	3,81	0,82	3,85	0,83
Tilhørighet til opplæringskontor				
Vet ikke	3,82	0,79	3,84	0,80
Ja	3,88	0,79	3,91	0,80
Nei	3,82	0,84	3,77	0,92
Lærling/Lærekandidat				
Lærekandidat	3,88	0,78	3,88	0,86
Lærling	3,87	0,79	3,89	0,80

Heller ikke i de bivarierte sammenligningene av ulike grupper er det noen forskjeller i opplevelsen av faglig veiledning (tabell 3.35). Det er heller ikke noen forskjeller av betydning mellom 2016 og 2017.

Tabell 3.36 Løpende faglig veiledning fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.

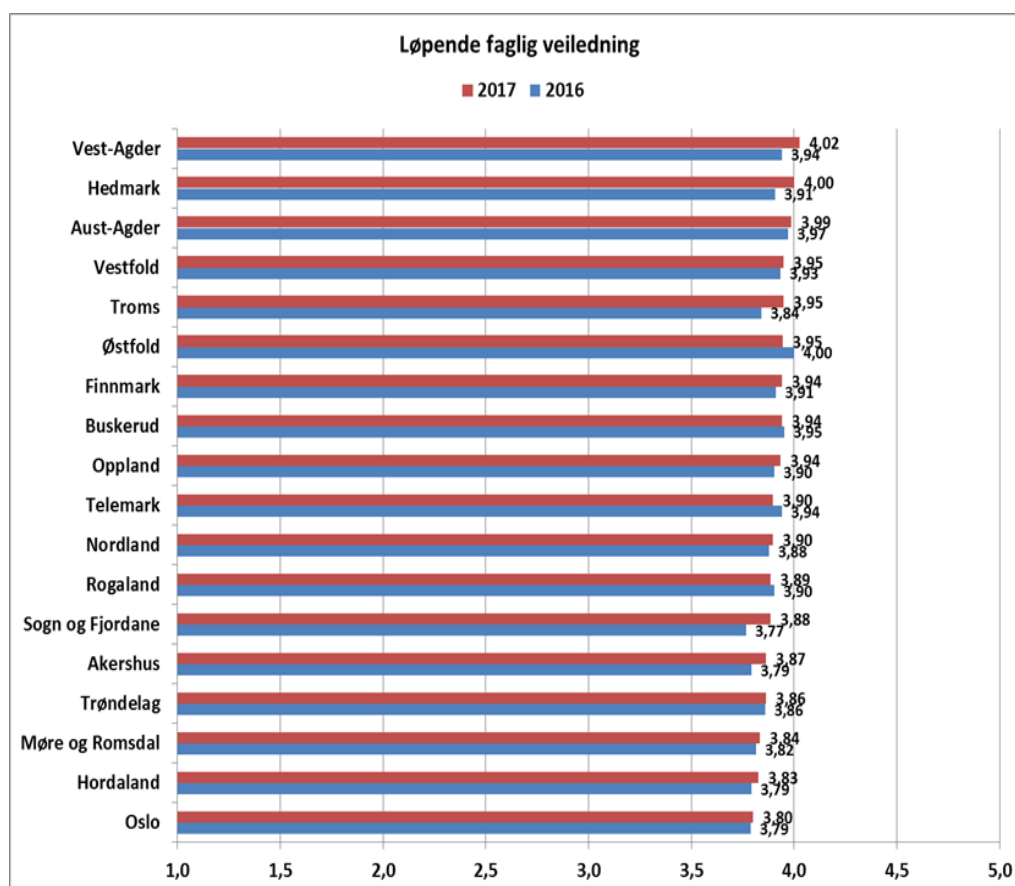
	2016		2017	
	Gjennomsnitt	Standard-avvik	Gjennomsnitt	Standard-avvik
Antall ansatte i bedriften				
1-5	3,90	0,87	3,92	0,88
6-20	3,87	0,79	3,87	0,81
21-100	3,85	0,78	3,89	0,77
Over 100	3,90	0,78	3,91	0,81
Når startet du i lære				
Startet med full opplæring i bedrift	3,76	0,84	-	-
Etter Vg1	3,81	0,84	-	-
Etter Vg2	3,89	0,78	-	-
Etter Vg3	3,89	0,81	-	-
Hvilket opplæringsløp følger du?				
2 + 2 (2 år i skole og 2 år i lærebedrift)	-	-	3,91	0,79
Vekslingsløp (Opplæringen veksler mellom skole og bedrift)	-	-	3,85	0,78
1 + 3 (1 år i skole + 3 år i lærebedrift)	-	-	3,84	0,88
0 + 4 (4 år i lærebedrift)	-	-	3,78	0,84
TAF/YSK (Gir fag- eller svennebrev og studiekompetanse etter 4 år)	-	-	3,87	0,83
Annet	-	-	3,90	0,80

Tabell 3.36 viser at det ikke er særlig forskjeller i gjennomsnitt etter antall ansatte i bedriften, etter når de startet i lære, eller etter hva slags opplæringsløp de følger.

Figur 3.17 Løpende faglig veiledning fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Dersom vi ser på opplevelsen av løpende faglig veiledning etter utdanningsprogram er det lærlingene på medier og kommunikasjon som har lavest gjennomsnitt, og lærlingene på design og håndverk som har høyest (Cohens d på forskjellen er 0,3). Det er ingen endringer av betydning innenfor de ulike utdanningsprogrammene fra 2016 til 2017.

Figur 3.18 Løpende faglig veiledning fordelt på fylke (gjennomsnitt)

Dersom vi ser nærmere på forskjellene i opplevelsen av løpende faglig veiledning mellom fylker (figur 3.18), ser vi at det er en forskjell mellom Oslo som har det laveste gjennomsnittet, og Vest-Agder som har det høyeste gjennomsnittet (forskjellen har en Cohens d på 0,27). Det er ingen endringer av betydning mellom 2016 og 2017.

I tabell 3.37 presenteres resultatene av en regresjonsanalyse av Løpende faglig veiledning.

Tabell 3.37 Lineær regresjon, Løpende faglig veiledning, 2016 og 2017

	Løpende faglig veiledning 2016	Løpende faglig veiledning 2017
<i>Utdanningsprogram (Bygg- og anleggsteknikk er referansekategori)</i>		
Design og håndverk	0,3139***	0,2804***
Elektrofag	0,0438	0,0467
Helse- og oppvekstfag	0,1786***	0,2051***
Medier og kommunikasjon	0,0731	-0,0539
Naturbruk	-0,1442**	-0,0004
Restaurant- og matfag	0,0858*	0,1318**
Service og samferdsel	-0,0295	-0,0463
Teknikk og industriell produksjon	0,0004	0,013
<i>Fylke (Østfold er referansekategori)</i>		
Akershus	-0,1886***	-0,0461
Aust-Agder	-0,0332	0,0185
Buskerud	-0,0367	-0,0004
Finnmark	-0,0604	-0,0017
Hedmark	-0,0854	0,0369
Hordaland	-0,1914***	-0,1092**
Møre og Romsdal	-0,1651**	-0,1021*
Nordland	-0,0852	-0,035
Oppland	-0,0832	-0,0191
Oslo	-0,1915***	-0,1361**
Rogaland	-0,0793*	-0,0565
Sogn og Fjordane	-0,2013***	-0,0448
Telemark	-0,0363	-0,0323
Trøndelag	-0,1132**	-0,0734
Troms	-0,1459**	0,0052
Vest-Agder	-0,0542	0,0694
Vestfold	-0,0459	0,0269
Jente	-0,0654**	-0,1044***
Alder (kontinuerlig)	-0,0133***	-0,0119***
<i>Størrelse på bedrift (1-5 ansatte som referansekategori)</i>		
6-20 ansatte	-0,0387	-0,0559*
21-100	-0,0558*	-0,0475
Over 100	0,0286	0,0087
Lærling (lærekandidat er referansekategori)	0,0013	0,0182
<i>Oppføringskontor (vet ikke er referansekategori)</i>		
Ja	0,0716**	0,0820***
Nei	0,0012	-0,0352
Konstant	4,2615***	4,2032***
N	11278	10557
Justert r ²	0,0187	0,0157

Regresjonsanalysen viser at lærlingene på Design- og håndverksfag, Helse- og oppvekstfag og Restaurant- og matfag alle ligger høyere enn referansekategorien Bygg- og anlegg i både 2016 og 2017. Ved kontroll for fylkene ser vi at Hordalan, Møre- og Romsdal og Oslo alle ligger lavere enn referansekategorien Østfold i 2016 og i 2017.

De øvrige analysene viser at jenter opplever løpende faglig veiledning i lavere grad enn gutter, og at de eldre lærlingene også opplever løpende faglig veiledning i mindre grad. Lærlinger som vet de har tilhørighet til opplæringskontor har høyere gjennomsnitt på løpende faglig veiledning enn de som ikke vet om de har tilhørighet. Den forklarte variansen er kun på 1,5 prosent.

3.10 Halvårssamtalen

Tabell 3.38 *Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Halvårssamtalen*

		Halvårssamtalen							
		Aldri	Ca en gang per år	Ca en gang per halvår	Ca en gang per mnd	Oftere enn en gang per mnd	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring
Hvor ofte har du planlagte samtaler med instruktør/veileder, faglig leder eller andre hvor dere går igjennom opplæringsplanen og status for opplæringen?	2016	10,6	13,7	54,6	12,2	8,9	2,95	1,02	0,00
	2017	11,0	14,5	52,5	12,9	9,1	2,95	1,04	

Tabell 3.38 viser at det er flest lærlinger som oppgir at de har planlagte samtaler med instruktør/veileder, faglig leder eller andre hvor de går igjennom opplæringsplanen og status for opplæringen ca en gang i halvåret. Det er ingen endringer fra 2016 til 2017.

Tabell 3.39 Halvårssamtalen fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og lærling/lærekandidat (gjennomsnitt og standardavvik)

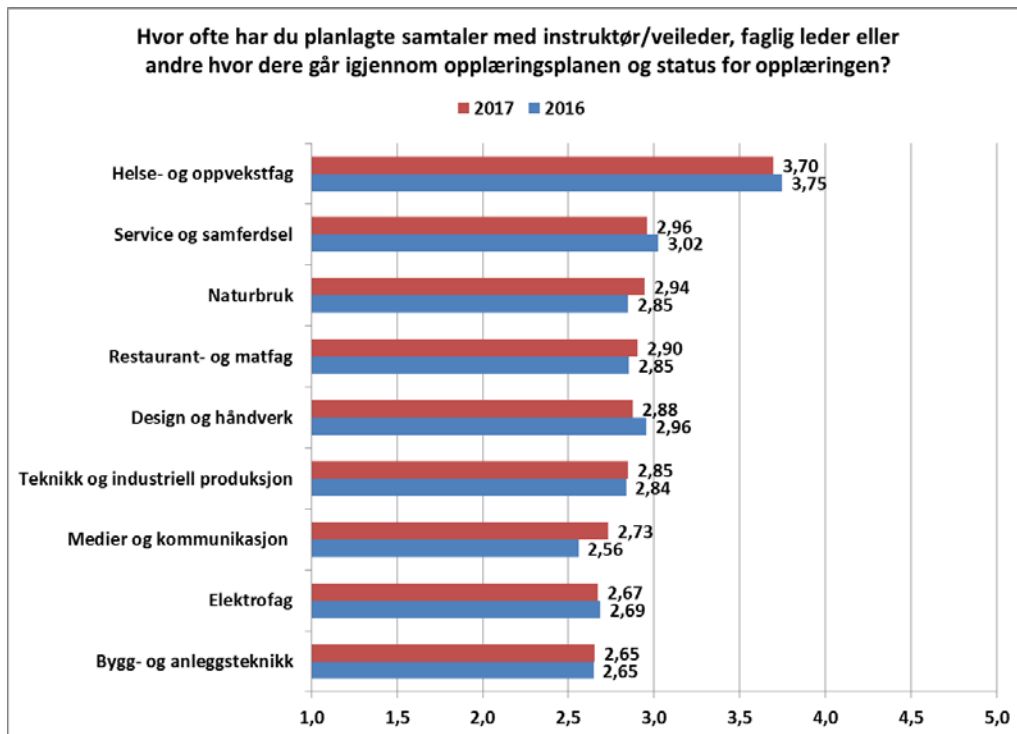
	2016		2017	
	Gjennomsnitt	Standardavvik	Gjennomsnitt	Standardavvik
Kjønn				
Gutt	2,80	0,91	2,79	0,92
Jente	3,28	1,15	3,28	1,17
Alder				
19 eller yngre	2,98	1,00	2,98	1,03
20 eller eldre	2,92	1,03	2,92	1,04
Tilhørighet til opplæringskontor (OLK)				
Vet ikke	2,92	1,06	2,91	2,92
OLK	2,96	1,01	2,96	2,96
Ikke OLK	2,83	1,04	2,76	2,83
Lærling/Lærekandidat				
Lærekandidat	3,17	1,09	3,11	1,14
Lærling	2,94	1,01	2,94	1,03

Tabell 3.39 viser at jenter oppgir å ha flere planlagte samtaler hvor de går igjennom opplæringsplanen og status for opplæringen enn gutter. Forskjellen gir en Cohens d-verdi på rundt 0,46 både i 2016 og 2017. Denne forskjellen kan skyldes at det er særlig lærlinger som tilhører Helse og oppvekstfag som oppgir at de har hyppige planlagte samtaler og i det utdanningsprogrammet er det en klar overvekt av jenter. Dette vises også i regresjonsanalysen i tabell 3.41, hvor kjønn ikke har effekt når en kontrollerer blant annet for utdanningsprogram. Det er ingen forskjeller mellom de øvrige gruppene i tabellen, foruten at lærekandidater oppga i 2016 at de hadde litt hyppigere planlagte møter enn lærlinger (Cohens $d=0,21$).

Tabell 3.40 Halvårssamtalen fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp (Gjennomsnitt og standaravvik).

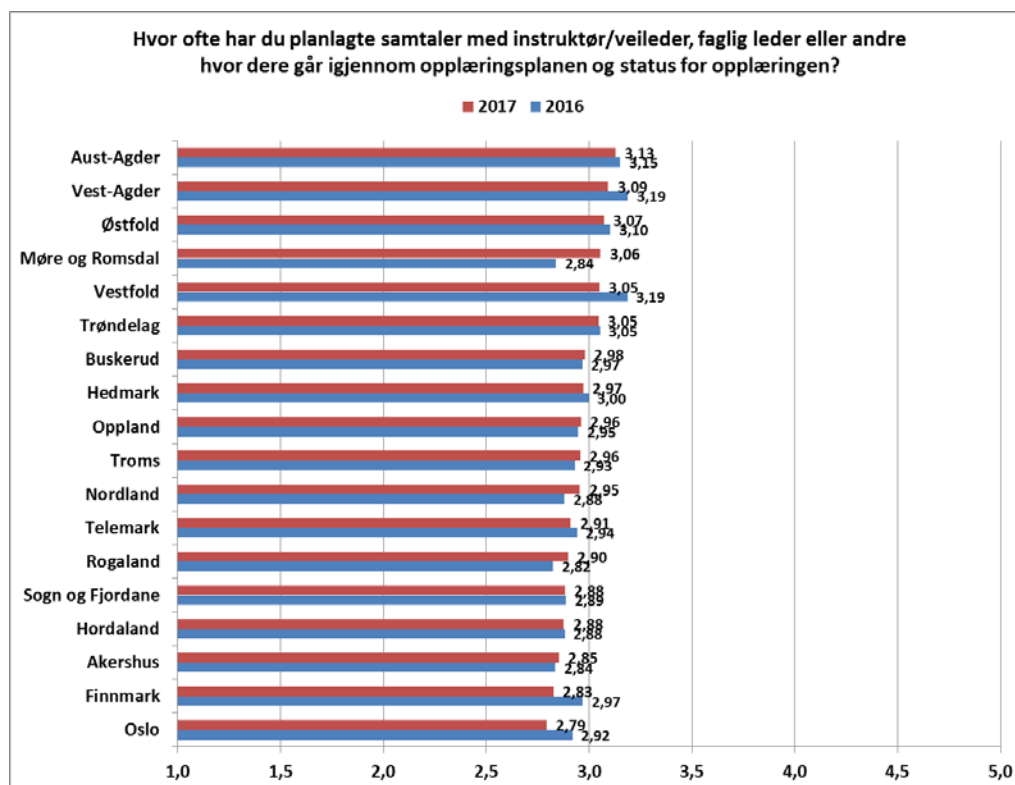
	2016		2017	
	Gjennomsnitt	Standard-avvik	Gjennomsnitt	Standard-avvik
Antall ansatte i bedriften				
1-5	2,79	1,12	2,79	1,05
6-20	2,88	1,05	2,88	1,08
21-100	3,03	1,04	3,04	1,07
Over 100	3,00	0,85	2,97	0,87
Når startet du i lære				
Startet med full opplæring i bedrift	2,77	1,04	-	-
Etter Vg1	3,00	1,11	-	-
Etter Vg2	2,97	1,00	-	-
Etter Vg3	2,97	1,02	-	-
Hvilket opplæringsløp følger du?				
2 + 2 (2 år i skole og 2 år i lærebedrift)	-	-	3,00	1,04
Vekslingsløp (Opplæringen veksler mellom skole og bedrift)	-	-	3,04	1,20
1 + 3 (1 år i skole + 3 år i lærebedrift)	-	-	2,76	1,06
0 + 4 (4 år i lærebedrift)	-	-	2,69	0,97
TAF/YSK (Gir fag- eller svennebrev og studiekompetanse etter 4 år)	-	-	2,87	0,93
Annet	-	-	2,90	0,98

Tabell 3.40 viser at det er flere lærlinger i de minste bedriftene oppgir at de har sjeldnere planlagte samtaler enn i bedrifter som har over 20 ansatte. Cohens d-verdien er rett i overkant av 0,20 i både 2016 og 2017. Lærlinger som startet med full opplæring i bedrift oppgir også at de har sjeldnere planlagte samtaler enn øvrige lærlinger (Cohens d rett over 0,2.) Tilslutt ser vi at de som startet med enten et 1+3 løp eller 0+4 løp oppgir å ha sjeldnere planlagte samtaler enn lærlinger som har et ordinært 2+2 løp eller vekslingsløp.

Figur 3.19 Halvårssamtalen fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Figur 3.19 viser at lærlinger som tilhører Helse og oppvekstfag har planlagte samtaler med instruktør/veileder, faglig leder eller andre hvor de går igjennom opplæringsplanen og status for opplæringen langt oftere enn øvrige lærlinger. Forskjellen mellom disse lærlingene og lærlinger som tilhører bygg- og anleggsteknikk er stor med en Cohens d-verdi på 0,98 i 2017.

Figur 3.20 Halvårssamtalen etter fylke.

Dersom vi sammenligner fylkene finner vi noen forskjeller (figur 3.20). Lærlinger i Aust-Agder rapporterer om hyppigst planlagte samtaler, mens Lærlinger i Oslo rapporterer om sjeldnest. Forskjellen gir en Cohens d-verdi på 0,35. Det er noen endringer fra 2016 til 2017 i enkelte fylker, men jevnt over er det stabilitet i hvordan lærlingene svarer i de ulike fylkene.

I tabell 3.41 presenteres resultatene fra en lineær regresjon av halvårssamtalen.

Tabell 3.41 Lineær regresjon, Halvårssamtalen, 2016 og 2017

	Halvårssamtalen 2016	Halvårssamtalen 2017
<i>Utdanningsprogram (Bygg- og anleggsteknikk er referansekategori)</i>		
Design og håndverk	0,4144***	0,2760***
Elektrofag	0,0222	0,0079
Helse- og oppvekstfag	1,1247***	1,0319***
Medier og kommunikasjon	-0,0191	0,1177
Naturbruk	0,2330***	0,3250***
Restaurant- og matfag	0,2145***	0,2526***
Service og samferdsel	0,3503***	0,2744***
Teknikk og industriell produksjon	0,1522***	0,1612***
<i>Fylke (Østfold er referansekategori)</i>		
Akershus	-0,1510**	-0,1321*
Aust-Agder	0,0971	0,1712*
Buskerud	-0,0328	0,0388
Finnmark	-0,0299	-0,1708*
Hedmark	0,009	-0,0191
Hordaland	-0,0983*	-0,0718
Møre og Romsdal	-0,1174	0,0524
Nordland	-0,1226*	-0,0458
Oppland	-0,0283	-0,0182
Oslo	-0,0118	-0,1216*
Rogaland	-0,1362**	-0,0484
Sogn og Fjordane	-0,0536	-0,0335
Telemark	-0,0562	-0,1086
Trøndelag	0,0504	0,0386
Troms	-0,1064	-0,0288
Vest-Agder	0,1740**	0,1328*
Vestfold	0,1144	0,1026
Jente	-0,036	0,0269
Alder (kontinuerlig)	-0,0103***	-0,0068**
<i>Størrelse på bedrift (1-5 ansatte som referansekategori)</i>		
6-20 ansatte	0,0024	0,0161
21-100	0,0752*	0,0738*
Over 100	0,2231***	0,1979***
<i>Lærling (lærekandidat er referansekategori)</i>		
	-0,1501**	-0,0873
<i>Opplæringskontor (vet ikke er referansekategori)</i>		
Ja	0,1068***	0,1365***
Nei	-0,0638	-0,0389
Konstant	3,0897***	2,7841***
N	11290	10522
Justert r ²	0,1537	0,1377

Resultatene fra regresjonsanalysen viser at samtlige utdanningsprogram, med unntak av Elektrofag og Medier og kommunikasjon ligger høyere enn referanse kategorien Bygg- og anleggsgfag i både 2016 og 2017. Lærlinger i Akershus ligger lavere i begge år, mens lærlinger i Vest-Agder ligger lavere i begge år.

Jo eldre lærlingene er, jo lavere gjennomsnitt har de på Halvårssamtalen og lærlinger i de største bedriftene har høyere gjennomsnitt enn lærlingene i de minste bedriftene. Det samme gjelder lærlinger som vet de har tilknytning til opplæringskontor, relativt til de som ikke vet. Den forklarte variansen er her klart høyere enn for de andre målene, opp til 15 prosent i 2016, og 13,7 prosent i 2017.

3.11 Kunnskap om fag- eller svenneprøven

Tabell 3.42 Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Kunnskap om fagprøven.

		I svært liten grad	I nokså liten grad	Verke n eller	I nokså å stor grad	I svært t stor grad	Gjenn - omsni tt	Sd. avvi k	Cohe ns d endri ng
							3,50	0,90	0,03
Kunnskap om fagprøven	2016								
	2017						3,53	0,89	
Vet du hva du skal kunne til fag-/svenneprøven?	2016	3,4	6,5	18,4	56,1	15,7	3,74	0,91	0,01
	2017	3,5	6,2	18,4	55,8	16,2	3,75	0,92	
Vet du hvordan fag-/svenneprøven skal gjennomføres?	2016	5,5	9,2	20,5	49,4	15,5	3,60	1,03	0,04
	2017	4,9	8,6	20,6	49,2	16,6	3,64	1,02	
Vet du hva som er kravet for å få karakterene "bestått" eller "meget godt bestått" til fag-/svenneprøven?	2016	12,0	15,5	28,3	33,9	10,3	3,15	1,17	0,04
	2017	11,1	14,9	28,4	34,0	11,5	3,20	1,16	

Det ser ut til at lærlingene jevnt over opplever å ha god oversikt over hva som kreves for å bestå fag-/svenneprøven (tabell 3.42). Andelen som oppgir at de i nokså stor grad eller i svært stor grad vet hva de skal kunne, er omtrent på sytti prosent og andelen som vet hvordan den skal gjennomføres er bare noe lavere. Andelen som vet hva som skal til for å få «bestått» eller «meget godt bestått» er derimot lavere, og er omtrent på 45 prosent. Dette gjenspeiler seg også i lavere gjennomsnitt. Forskjellene mellom år er svært små.

Tabell 3.43 Kunnskap om fagprøven fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og lærling/lærekandidat

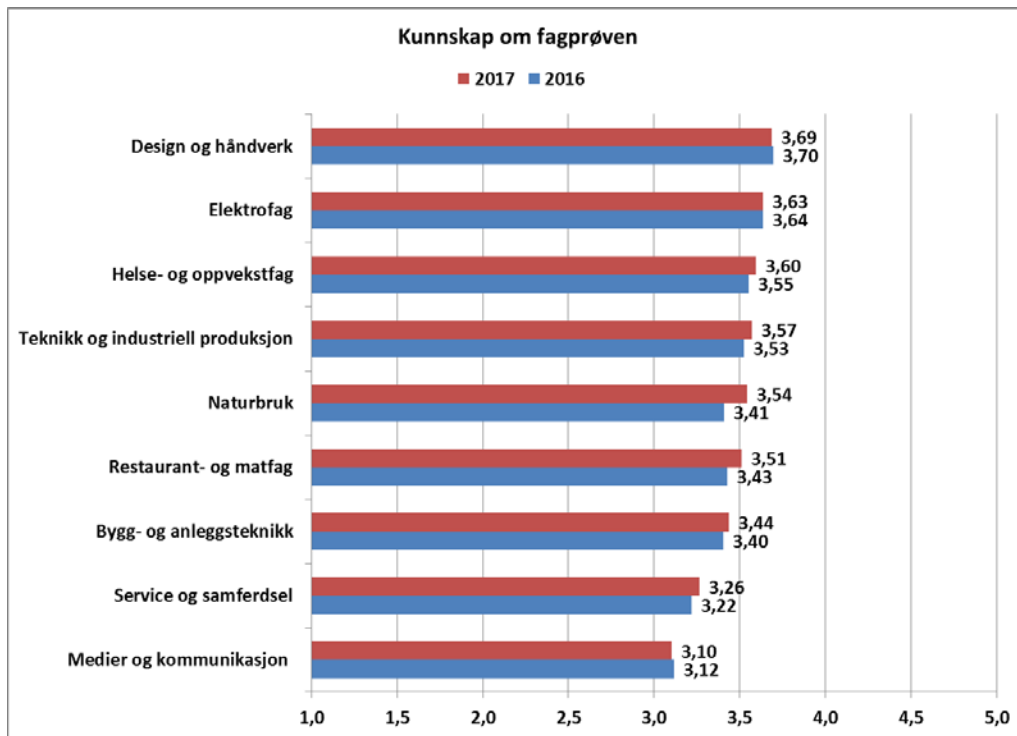
	2016		2017	
	Gjennomsnitt	Standardavvik	Gjennomsnitt	Standardavvik
Kjønn				
Gutt	3,51	0,88	3,55	0,86
Jente	3,48	0,94	3,51	0,93
Alder				
19 eller yngre	3,49	0,87	3,53	0,86
20 eller eldre	3,51	0,93	3,55	0,91
Tilhørighet til opplæringskontor				
Vet ikke	3,51	0,89	3,54	0,88
Ja	3,52	0,95	3,52	1,00
Nei	3,82	0,84	3,77	0,92
Lærling/Lærekandidat				
Lærekandidat	3,05	1,08	3,06	1,08
Lærling	3,51	0,89	3,54	0,88

I tabell 3.43 vises forskjellene i gjennomsnitt mellom de ulike undergruppene. Kun for lærlinger og lærekandidater er det en klar forskjell, der lærekandidatene har lavere kunnskap om fagprøven enn lærlingene (Cohens d er 0,46). Dette kan skyldes at lærekandidatene befinner seg i et annet opplæringsløp enn lærlingene, som ikke leder frem til fagprøve. Det er likevel spesifisert i spørreskjemaet at man også omfatter kompetanseprøve i spørsmålet, og dette kan bety at lærekandidatene i klart mindre grad kjenner til hva de skal vurderes ut i fra etter endt utdanningsløp.

Tabell 3.44 Kunnskap om fagprøven fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.

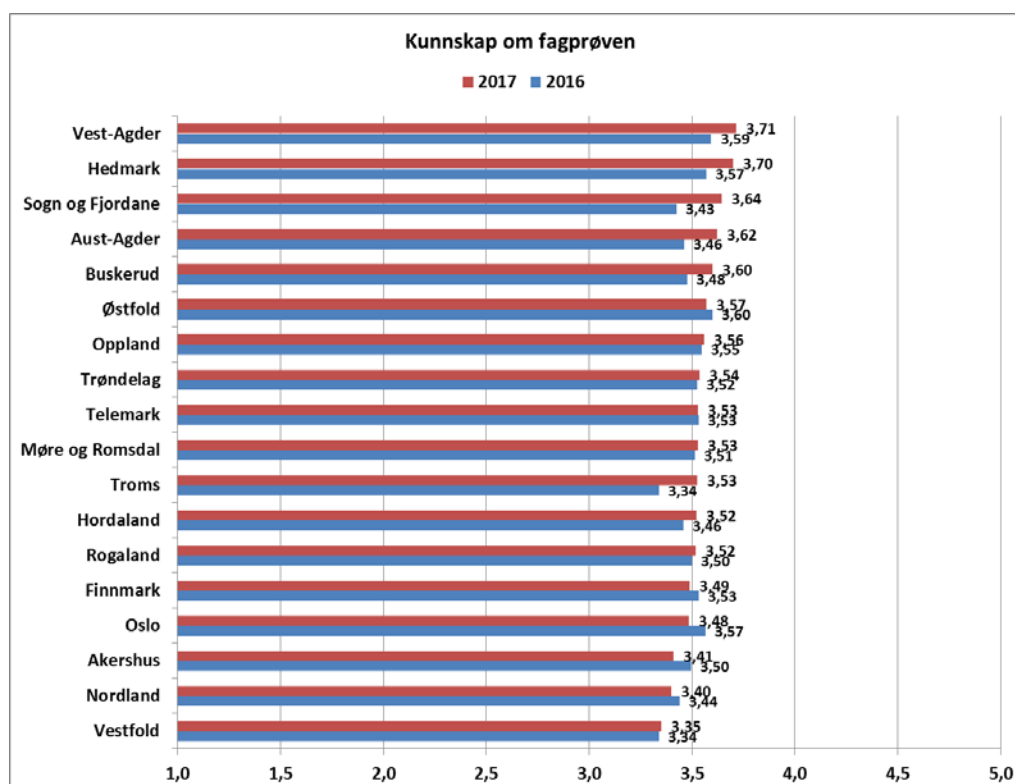
	2016		2017	
	Gjennom- snitt	Standard-avvik	Gjennom- snitt	Standard- avvik
Antall ansatte i bedriften				
1-5	3,38	0,99	3,46	0,95
6-20	3,47	0,90	3,48	0,90
21-100	3,51	0,88	3,56	0,86
Over 100	3,59	0,88	3,58	0,87
Når startet du i lære				
Startet med full opplæring i bedrift	3,38	0,98	-	-
Etter Vg1	3,42	0,96	-	-
Etter Vg2	3,51	0,88	-	-
Etter Vg3	3,58	0,90	-	-
Hvilket opplæringsløp følger du?				
2 + 2 (2 år i skole og 2 år i lærebedrift)	-	-	3,54	0,87
Vekslingsløp (Opplæringen veksler mellom skole og bedrift)	-	-	3,58	0,95
1 + 3 (1 år i skole + 3 år i lærebedrift)	-	-	3,51	0,94
0 + 4 (4 år i lærebedrift)	-	-	3,44	0,94
TAF/YSK (Gir fag- eller svennebrev og studiekompetanse etter 4 år)	-	-	3,55	0,92
Annet	-	-	3,52	0,92

Det er en viss tendens til at lærlinger i små bedrifter har mindre kjennskap til fagprøven enn lærlinger i større bedrifter, og en viss tendens til at når de startet i lære også henger sammen med kunnskap om fagprøven (tabell 3.44). De som startet med full opplæring i bedrift har mindre kjennskap enn de som starter etter VG3 (Cohens d på0,22). Tilsvarende finner vi også at de som har fire år i bedrift har mindre kunnskap om fagprøven.

Figur 3.21 Kunnskap om fagprøven fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Det er lærlingene på design og håndverk som oppgir høyest kjennskap til og kunnskap om fagprøven, mens lærlingene på medier og kommunikasjon har lavest (Cohens d er 0,57) (figur 3.21). Det er ingen forskjeller av betydning mellom år.

Figur 3.22 Kunnskap om fagprøven fordelt på fylke (gjennomsnitt)

Det er lærlingene i Vest-Agder som oppgir å ha mest kunnskap om fagprøven, og lærlingene i Vestfold som oppgir å ha minst (figur 3.22). Forskjellen har en Cohens d på 0,4. Det er tendenser til at gjennomsnittet er høyere i noen av fylkene i 2017, og for de fleste av disse har forskjellen en Cohens d på 0,2 (Vest-Agder, Hedmark, Sogn og Fjordane, Aust-Agder, Buskerud og Troms).

I tabell 3.45 presenteres resultatene fra en regresjonsanalyse av Kunnskap om fag- eller svenneprøven.

Tabell 3.45 Lineær regresjon, Kunnskap om fag- eller svenneprøven, 2016 og 2017

	Kunnsk. fag- /svenneprøven 2016	Kunnsk. fag-/ svenneprøven 2017
<i>Utdanningsprogram (Bygg- og anleggsteknikk er referansekategori)</i>		
Design og håndverk	0,3881***	0,4119***
Elektrofag	0,1908***	0,1845***
Helse- og oppvekstfag	0,2046***	0,2462***
Medier og kommunikasjon	-0,2323	-0,2314
Naturbruk	0,0782	0,2358***
Restaurant- og matfag	0,0826	0,1836***
Service og samferdsel	-0,1736***	-0,1058**
Teknikk og industriell produksjon	0,0932**	0,1295***
<i>Fylke (Østfold er referansekategori)</i>		
Akershus	-0,1122*	-0,1795***
Aust-Agder	-0,1589*	-0,0077
Buskerud	-0,1432**	-0,0147
Finnmark	-0,0817	-0,1441
Hedmark	-0,0717	0,0694
Hordaland	-0,1871***	-0,1138**
Møre og Romsdal	-0,1644**	-0,1108*
Nordland	0,0569	0,0317
Oppland	0,0873**	0,0911**
Oslo	0,1964***	0,1340***
Rogaland	0,4053***	0,4184***
Sogn og Fjordane	0,0569	0,0317
Telemark	-0,089	-0,1013
Trøndelag	-0,0998*	-0,0866
Troms	-0,2585***	-0,0834
Vest-Agder	-0,0452	0,0928
Vestfold	-0,2455***	-0,2238***
Jente	-0,0719**	-0,1041***
Alder (kontinuerlig)	-0,0022	-0,0001
<i>Størrelse på bedrift (1-5 ansatte som referansekategori)</i>		
6-20 ansatte	0,0569	0,0317
21-100	0,0873**	0,0911**
Over 100	0,1964***	0,1340***
Lærling (lærekandidat er referansekategori)	0,4053***	0,4184***
<i>Opplæringskontor (vet ikke er referansekategori)</i>		
Ja	0,0954***	0,0995***
Nei	0,1031*	0,1036*
Konstant	2,7059***	2,6629***
N	11262	10499

Justert r^2	0,0373	0,0356
---------------	--------	--------

Regresjonsanalysen viser at Design og håndverk, Elektrofag, Helse- og oppvekstfag og Teknikk og industriell produksjon alle ligger høyere enn referansekategorien Bygg- og anleggsvag i begge årene, mens Service- og samferdsel ligger lavere. Lærlinger i Akershus, Hordaland, Møre og Romsdal, Troms og Vestfold ligger alle lavere enn referansekategorien Østfold, mens Oppland, Oslo og Rogaland alle ligger høyere (i begge årene).

Jenter som er lærlinger har lavere gjennomsnitt på kunnskap om fag- eller svenneprøven enn gutter i begge årene, og lærlinger i større bedrifter har høyere gjennomsnitt enn lærlinger i mindre bedrifter. Lærlinger har også høyere gjennomsnitt enn lærekandidater. Gruppen som ikke vet om de har tilknytning til et opplæringskontor har lavere gjennomsnitt enn de som vet at de har eller ikke har tilknytning. Den forklarte variansen er på cirka 3,5 prosent.

3.12 Utstyr og hjelpemidler

Tabell 3.46 *Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler utstyr og hjelpemidler*

		I svært liten grad	I nokså liten grad	Verken eller	I nokså stor grad	I svært stor grad	Gjenn- omsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring
	2016						4,25	0,68	0,05
Utstyr	2017						4,21	0,69	
Har du utstyr og hjelpemidler slik at du kan være effektiv i jobben	2016	0,7	2,4	8,9	52,6	35,3	4,19	0,75	0,07
	2017	1,0	2,5	10,9	52,6	33,0	4,14	0,78	
Har du tilgang på samme utstyr/hjelpemidler som andre ansatte i virksomheten?	1,1	2,9	7,9	37,7	50,5	4,34	0,83	0,07	1,1
	1,1	3,2	9,5	39,7	46,5	4,27	0,84		1,1
Får du opplæring i hvordan utstyr og hjelpemidler skal brukes?	2016	1,3	3,3	10,5	42,5	42,4	4,21	0,85	0,01
	2017	1,4	3,1	10,7	43,3	41,6	4,21	0,85	

Det er nærmere 90 prosent som oppgir at de i nokså eller svært stor grad har tilgang på det utstyret og de hjelpemidlene de trenger for å være effektiv i jobben, og omtrent like mange som oppgir at de har samme tilgang som de andre ansatte i virksomheten (tabell 3.46). Noe færre, men likevel mer enn 80 prosent, oppgir at de får opplæring i hvordan utstyret skal brukes.

Tabell 3.47 *Utstyr og hjelpemidler fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og lærling/lærekandidat (gjennomsnitt og standardavvik)*

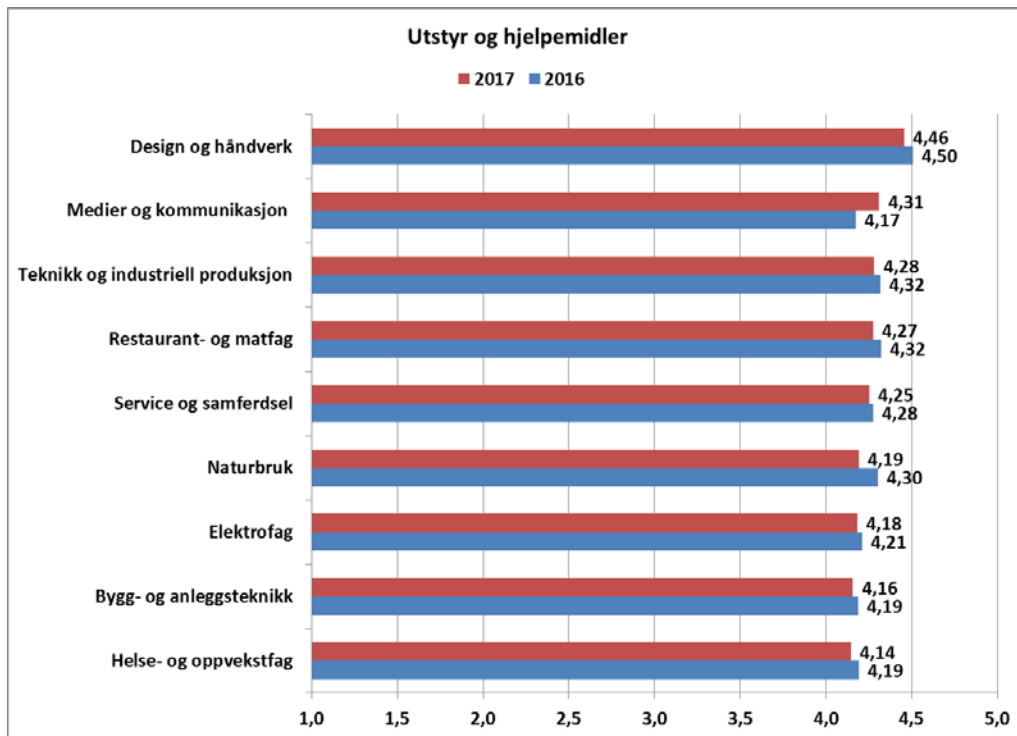
	2016		2017	
	Gjennomsnitt	Standardavvik	Gjennomsnitt	Standardavvik
Kjønn				
Gutt	4,24	0,68	4,23	0,68
Jente	4,26	0,68	4,21	0,70
Alder				
19 eller yngre	4,29	0,65	4,25	0,65
20 eller eldre	4,21	0,71	4,19	0,72
Tilhørighet til opplæringskontor				
Vet ikke	3,41	0,94	3,44	0,89
Ja	3,51	0,89	3,54	0,88
Nei	3,52	0,95	3,52	1,00
Lærling/Lærekandidat				
Lærekandidat	4,18	0,76	4,15	0,80
Lærling	4,25	0,67	4,21	0,69

I tabell 3.47 har vi undersøkt nærmere forskjellen mellom gruppene, og det er ingen forskjeller i gjennomsnitt av betydning, og det er heller ikke særlig forskjeller mellom år å merke seg.

Tabell 3.48 Utstyr og hjelpemidler fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.

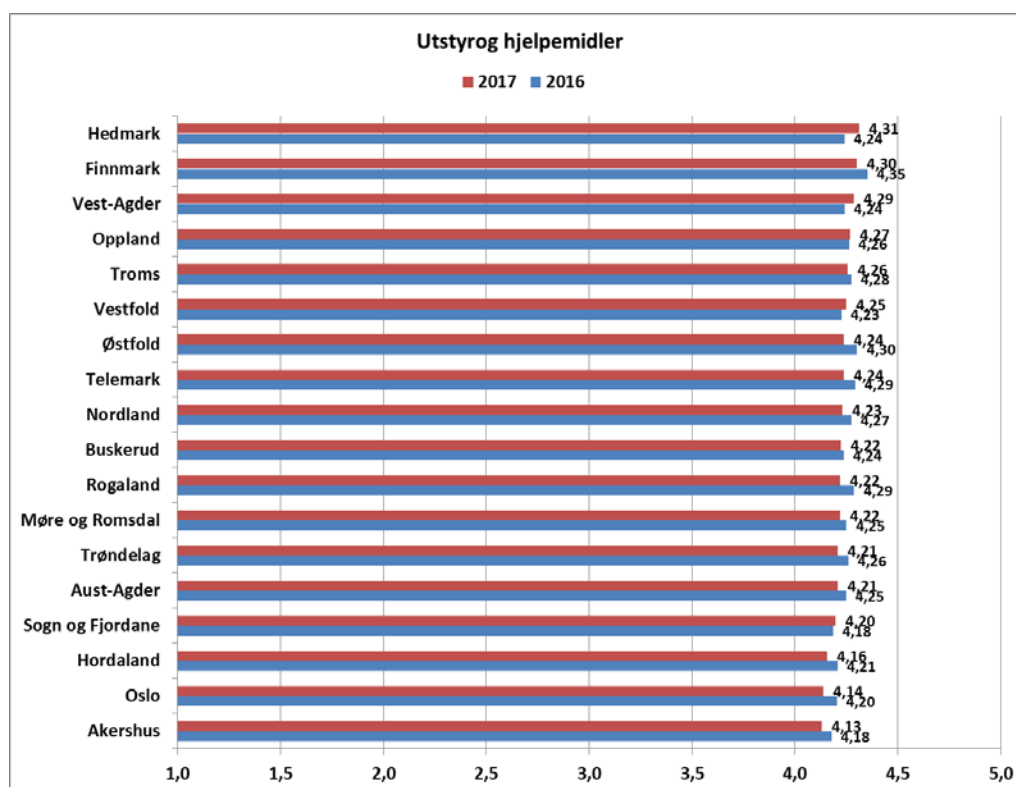
	2016		2017	
	Gjennom- snitt	Standard-avvik	Gjennom- snitt	Standard- avvik
Antall ansatte i bedriften				
1-5	4,28	0,72	4,24	0,74
6-20	4,23	0,69	4,19	0,69
21-100	4,20	0,68	4,17	0,69
Over 100	4,34	0,62	4,29	0,66
Når startet du i lære				
Startet med full opplæring i bedrift	4,22	0,71	-	-
Etter Vg1	4,15	0,74	-	-
Etter Vg2	4,25	0,67	-	-
Etter Vg3	4,30	0,65	-	-
Hvilket opplæringsløp følger du?				
2 + 2 (2 år i skole og 2 år i lærebedrift)	-	-	4,21	0,68
Vekslingsløp (Opplæringen veksler mellom skole og bedrift)	-	-	4,04	0,72
1 + 3 (1 år i skole + 3 år i lærebedrift)	-	-	4,19	0,75
0 + 4 (4 år i lærebedrift)	-	-	4,22	0,69
TAF/YSK (Gir fag- eller svennebrev og studiekompetanse etter 4 år)	-	-	4,32	0,64
Annet	-	-	4,24	0,68

I tabell 3.48 ser vi at forskjellene etter bedriftsstørrelse er små, og det samme gjelder for oppstartstidspunkt for læretiden. Det er derimot noe større forskjeller etter opplæringsløp, der de som går på program som gir kombinasjonen av fag- eller svennebrev og studiekompetanse etter fire år har et høyere gjennomsnitt enn særlig de som går vekslingsløp. Forskjellen mellom de to gruppene har en Cohens d på 0,41.

Figur 3.23 Utstyr og hjelpemidler fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Det er lærlingene på Design og håndverk som i størst grad oppgir å ha tilgang og opplæring i utstyr og hjelpemidler (figur 3.23). Lærlingene på Helse og oppvekstfag har lavest gjennomsnitt, og forskjellen har en effektstørrelse på 0,48. Det er få og små forskjeller mellom 2016 og 2017 innenfor programmene.

Figur 3.24 Utstyr og hjelpemidler fordelt på fylke (gjennomsnitt)

I figur 3.24 er gjennomsnittscore for Utstyr og hjelpemidler fordelt på de ulike fylkene. Hedmark har det høyeste gjennomsnittet og Akershus det laveste, og forskjellen mellom dem har en Cohens d på 0,27. Det er ingen forskjeller av betydning mellom årene.

I tabell 3.49 presenteres resultatene av en regresjonsanalyse av Utstyr og hjelpemidler.

Tabell 3.49 Lineær regresjon, Utstyr og hjelpemidler, 2016 og 2017

	Utstyr og hjelpemidler 2016	Utstyr og hjelpemidler 2017
<i>Utdanningsprogram (Bygg- og anleggsteknikk er referansekategori)</i>		
Design og håndverk	0,3575***	0,3776***
Elektrofag	0,0003	0,0112
Helse- og oppvekstfag	0,0332	0,0297
Medier og kommunikasjon	0,0018	0,2094
Naturbruk	0,1141*	0,0759
Restaurant- og matfag	0,1500***	0,1568***
Service og samferdsel	0,0731**	0,0910***
Teknikk og industriell produksjon	0,0922***	0,0975***
<i>Fylke (Østfold er referansekategori)</i>		
Akershus	-0,1185**	-0,0905*
Aust-Agder	-0,0568	-0,0291
Buskerud	-0,0637	-0,0066
Finnmark	0,0307	0,0257
Hedmark	-0,0497	0,0877
Hordaland	-0,1017**	-0,0968**
Møre og Romsdal	-0,0407	-0,0164
Nordland	-0,0313	-0,0114
Oppland	-0,0297	0,0299
Oslo	-0,1083**	-0,1045**
Rogaland	-0,0337	-0,038
Sogn og Fjordane	-0,1044*	-0,0337
Telemark	-0,0066	0,0035
Trøndelag	-0,027	-0,0242
Troms	-0,022	0,0028
Vest-Agder	-0,0619	0,0452
Vestfold	-0,0848*	0,0017
Jente	-0,0224	-0,0429*
Alder (kontinuerlig)	-0,0056***	-0,0045**
<i>Størrelse på bedrift (1-5 ansatte som referansekategori)</i>		
6-20 ansatte	-0,0187	-0,0122
21-100	-0,0254	-0,0124
Over 100	0,1037***	0,1009***
Lærling (lærekandidat er referansekategori)	0,0954**	0,0638
<i>Oppføringskontor (vet ikke er referansekategori)</i>		
Ja	0,019	0,0354
Nei	0,0179	-0,002
Konstant	4,1838***	4,1744***
N	11296	10529
Justert r ²	0,0201	0,0189

Regresjonsanalysen viser at lærlinger på Design- og håndverksfag, Restaurant- og matfag, Service og samferdsel og Teknikk og industriell produksjon alle har et høyere gjennomsnitt enn lærlingene i referanse kategorien Bygg- og anlegg i både 2016 og 2017. Lærlinger fra Akershus, Hordaland og Oslo ligger lavere i begge årene.

Det er også slik at eldre lærlinger har lavere gjennomsnitt enn de yngre, og at lærlinger i større bedrifter har høyere gjennomsnitt enn lærlinger i små bedrifter. Den forklarte variansen er på cirka to prosent.

3.13 HMS

Tabell 3.50 *Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler HMS*

		I svært liten grad	I nokså liten grad	Verken eller	I nokså stor grad	I svært stor grad	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohen s d endring
HMS	2016						4,04	0,82	0,02
	2017						4,03	0,80	
Kjenner du reglene for sikkerhet på arbeidsplassen?	2016	1,1	2,4	6,2	40,6	49,7	4,35	0,80	0,03
	2017	0,9	2,3	7,5	41,6	47,7	4,33	0,79	
Kjenner du til rutiner for rapportering av feil?	2016	4,5	7,6	17,9	38,4	31,7	3,85	1,09	0,01
	2017	4,0	7,7	18,8	38,8	30,7	3,85	1,07	
Vet du hva du skal gjøre ved en eventuell arbeidsulykke/krisesituasjon?	2016	3,5	6,2	14,8	45,7	29,9	3,92	1,00	0,03
	2017	3,2	6,7	16,0	45,7	28,4	3,90	0,99	

I tabell 3.50 er det mer enn 90 prosent av lærlingene som oppgir at de kjenner til reglene for sikkerhet på arbeidsplassen, men noe færre som kjenner til rutiner for rapportering av feil og hva de skal gjøre ved en eventuell arbeidsulykke/krisesituasjon. Det er ingen forskjeller av betydning mellom 2016 og 2017.

Tabell 3.51 HMS fordelt på kjønn, alder, opplæringskontor og lærling/lærekandidat

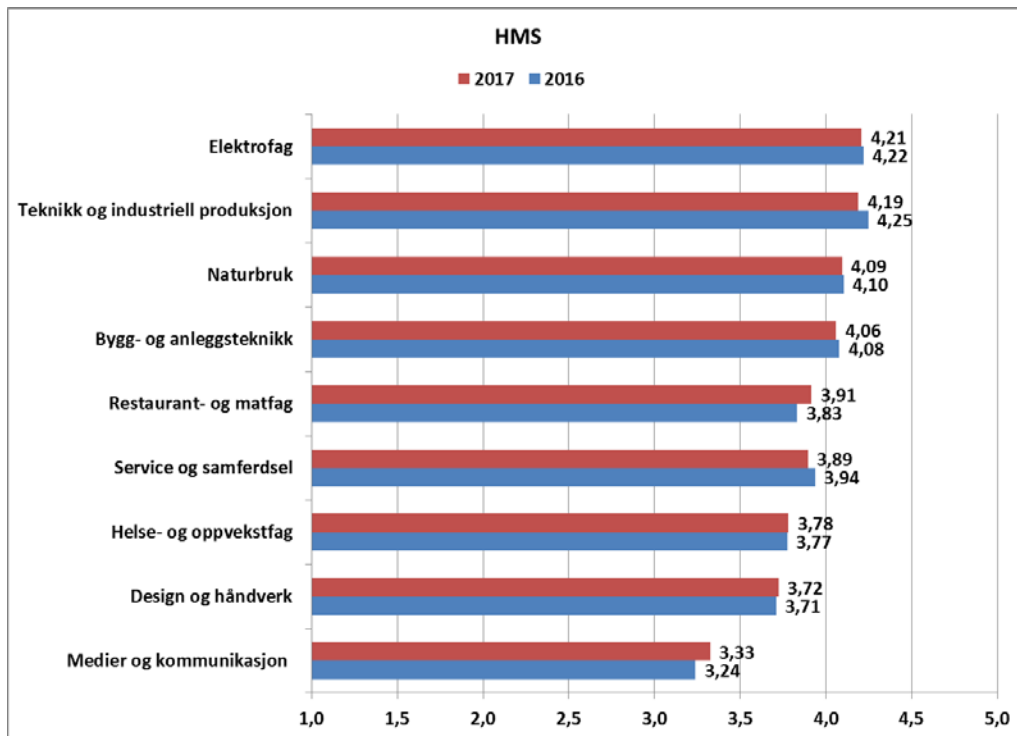
	2016		2017	
	Gjennomsnitt	Standardavvik	Gjennomsnitt	Standardavvik
Kjønn				
Gutt	4,15	0,75	4,13	0,74
Jente	3,81	0,91	3,83	0,87
Alder				
19 eller yngre	4,04	0,81	4,04	0,77
20 eller eldre	4,05	0,82	4,03	0,82
Tilhørighet til opplæringskontor				
Vet ikke	3,93	0,85	3,91	0,83
Ja	4,06	0,81	4,04	0,78
Nei	3,99	0,88	3,98	0,94
Lærling/Lærekandidat				
Lærling	3,96	0,82	3,95	0,89
Lærekandidat	4,05	0,82	4,03	0,80

Gjennomsnittene i tabell 3.51 viser at det ikke er forskjeller mellom de ulike gruppene, bortsett fra mellom gutter og jenter. Jentene opplever dermed at de har mindre kjennskap til regler og rutiner og hva som skal gjøres ved en arbeidsulykke/krisesituasjon enn det guttene gjør (forskjellen har en Cohens d på 0,40 i 2016 og 0,37 i 2017). I tillegg til lavere gjennomsnitt, har jentene også mer spredning på skalaen enn guttene. Denne kjønnsforskjellen kan skyldes tilhørighet til ulike utdanningsprogram, men også etter at en har kontrollert for utdanningsprogram i regresjonsanalysen i tabell 3.53, kommer jenter signifikant lavere ut på denne indeksen.

Tabell 3.52 HMS fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.

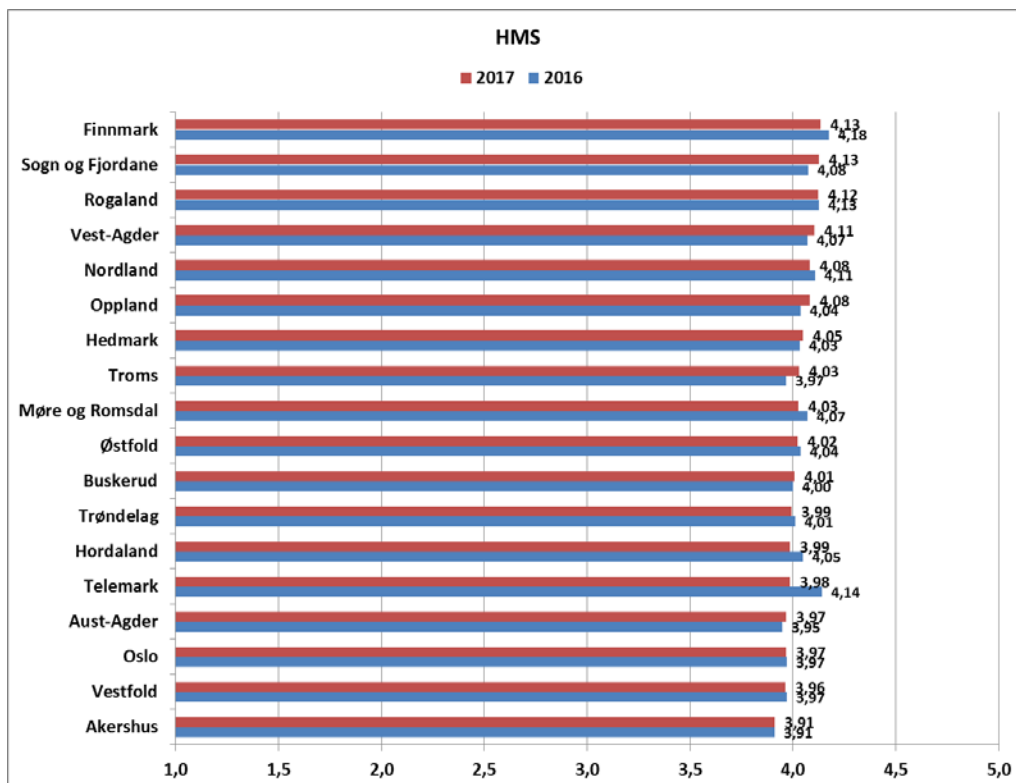
	2016		2017	
	Gjennom- snitt	Standard-avvik	Gjennom- snitt	Standard- avvik
Antall ansatte i bedriften				
1-5	3,85	0,92	3,90	0,89
6-20	3,96	0,82	3,94	0,82
21-100	4,03	0,81	4,02	0,77
Over 100	4,29	0,73	4,23	0,73
Når startet du i lære				
Startet med full opplæring i bedrift	4,04	0,86	-	-
Etter Vg1	3,91	0,84	-	-
Etter Vg2	4,06	0,81	-	-
Etter Vg3	4,06	0,81	-	-
Hvilket opplæringsløp følger du?				
2 + 2 (2 år i skole og 2 år i lærebedrift)	-	-	4,03	0,78
Vekslingsløp (Opplæringen veksler mellom skole og bedrift)	-	-	3,82	0,78
1 + 3 (1 år i skole + 3 år i lærebedrift)	-	-	3,94	0,86
0 + 4 (4 år i lærebedrift)	-	-	4,00	0,85
TAF/YSK (Gir fag- eller svennebrev og studiekompetanse etter 4 år)	-	-	3,94	0,89
Annet	-	-	4,11	0,79

I tabell 3.52 kommer det frem at det er en ganske klar forskjell i kjennskap til HMS etter størrelse på bedriften, der særlig lærlingene i de største bedriftene oppgir bedre kjennskap (Cohens d på 0,53). Forskjellen er noe større i 2016 enn 2017.

Figur 3.25 HMS fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Dersom vi ser nærmere på forskjellene mellom ulike utdanningsprogram (figur 3.25) kommer det fram at lærlingene på Elektrofag har mest kjennskap til HMS, mens lærlingene på Medier og kommunikasjon har lavest gjennomsnitt. Forskjellen har en Cohens d på 1,3). Det er ingen særlige endringer mellom 2016 og 2017.

Figur 3.26 HMS fordelt på fylke (gjennomsnitt)

I figur 3.26 er forskjellen mellom kjennskap til HMS etter fylke presentert. Lærlingene i Finnmark oppgir å ha best kjennskap til HMS, mens lærlingene i Akershus har lavest gjennomsnitt. Forskjellen mellom disse to fylkene har en Cohens d på 0,25. Det er ingen endringer mellom årene, med unntak for Telemark, som har en nedgang fra et høyt gjennomsnitt i 2016.

I tabell 3.53 presenteres resultatene av en regresjonsanalyse av HMS.

Tabell 3.53 Lineær regresjon, HMS, 2016 og 2017

	HMS 2016	HMS 2017
<i>Utdanningsprogram (Bygg- og anleggsteknikk er referansekategori)</i>		
Design og håndverk	-0,1581***	-0,1441**
Elektrofag	0,1015***	0,1176***
Helse- og oppvekstfag	-0,2017***	-0,1878***
Medier og kommunikasjon	-0,6794***	-0,5971***
Naturbruk	0,0776	0,1011*
Restaurant- og matfag	-0,1636***	-0,0594
Service og samferdsel	-0,1305***	-0,1487***
Teknikk og industriell produksjon	0,1073***	0,0929***
<i>Fylke (Østfold er referansekategori)</i>		
Akershus	-0,1257**	-0,1306**
Aust-Agder	-0,1037	-0,0883
Buskerud	-0,0792	-0,0821
Finnmark	0,111	0,0323
Hedmark	-0,0606	-0,0366
Hordaland	-0,069	-0,1144**
Møre og Romsdal	-0,0729	-0,0799
Nordland	0,014	0,0011
Oppland	-0,0782	-0,0061
Oslo	-0,1287**	-0,1321**
Rogaland	-0,0411	-0,0078
Sogn og Fjordane	-0,0486	-0,0162
Telemark	0,0446	-0,0988*
Trøndelag	-0,0625	-0,0767
Troms	-0,0907	-0,0181
Vest-Agder	-0,0331	0,0036
Vestfold	-0,089	-0,1130*
Jente	-0,1493***	-0,1326***
Alder (kontinuerlig)	0,0053**	0,0058**
<i>Størrelse på bedrift (1-5 ansatte som referansekategori)</i>		
6-20 ansatte	0,0919***	0,0436
21-100	0,1706***	0,1326***
Over 100	0,3762***	0,2943***
<i>Lærling (lærekandidat er referansekategori)</i>	-0,0044	-0,028
<i>Opplæringskontor (vet ikke er referansekategori)</i>		
Ja	0,1027***	0,1003***
Nei	0,0489	0,0397
Konstant	3,9588***	4,0100***
N	11276	10513
Justert r ²	0,0816	0,0696

Regresjonsanalysen viser at samtlige utdanningsprogram, med unntak av Naturbruk, ligger lavere enn referansekategorien Bygg og Anlegg på HMS, i både 2016 og 2017. Lærlinger i Akershus og Oslo ligger lavere enn lærlinger i referansekategorien Østfold i 2016 og 2017.

Jenter har lavere gjennomsnitt enn gutter i begge årene, og eldre lærlinger har høyere gjennomsnitt enn yngre. Lærlinger i større bedrifter har høyere gjennomsnitt enn lærlinger i mindre bedrifter, og lærlinger som vet at de har tilknytning til opplæringskontor har også høyere gjennomsnitt enn lærlinger som ikke vet om de har tilknytning. Den forklarte variansen er på 7-8 prosent.

3.14 Oppfattede muligheter

Tabell 3.54 *Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Oppfattede muligheter.*

		Helt uenig	Nokså uenig	Verken enig eller uenig	Nokså enig	Helt enig	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring
Oppfattede muligheter	2016						3,70	0,94	0,06
	2017						3,76	0,92	
Jeg tror det vil være lett å få jobb med dette fag-/svennebrevet	2016	3,7	6,8	31,0	34,7	23,8	3,68	1,02	0,03
	2017	3,4	6,5	29,8	35,8	24,5	3,72	1,01	
Det er gode framtidsutsikter i den bransjen jeg er i nå.	2016	4,2	7,2	27,3	34,9	26,5	3,72	1,06	0,08
	2017	3,2	6,7	25,5	35,7	29,0	3,81	1,03	

Tabell 3.54 viser at om lag seks av ti lærlinger tror det vil være lett å få jobb med det fag-/svennebrevet de skal ta, og omtrent samme andel oppgir at det er gode framtidsutsikter i den bransjen de er i nå. Det er ingen forskjeller av betydning mellom 2016 og 2017.

Tabell 3.55 Oppfattede muligheter fordelt på kjønn, alder, tilhørighet til opplæringskontor og lærling/lærekandidat

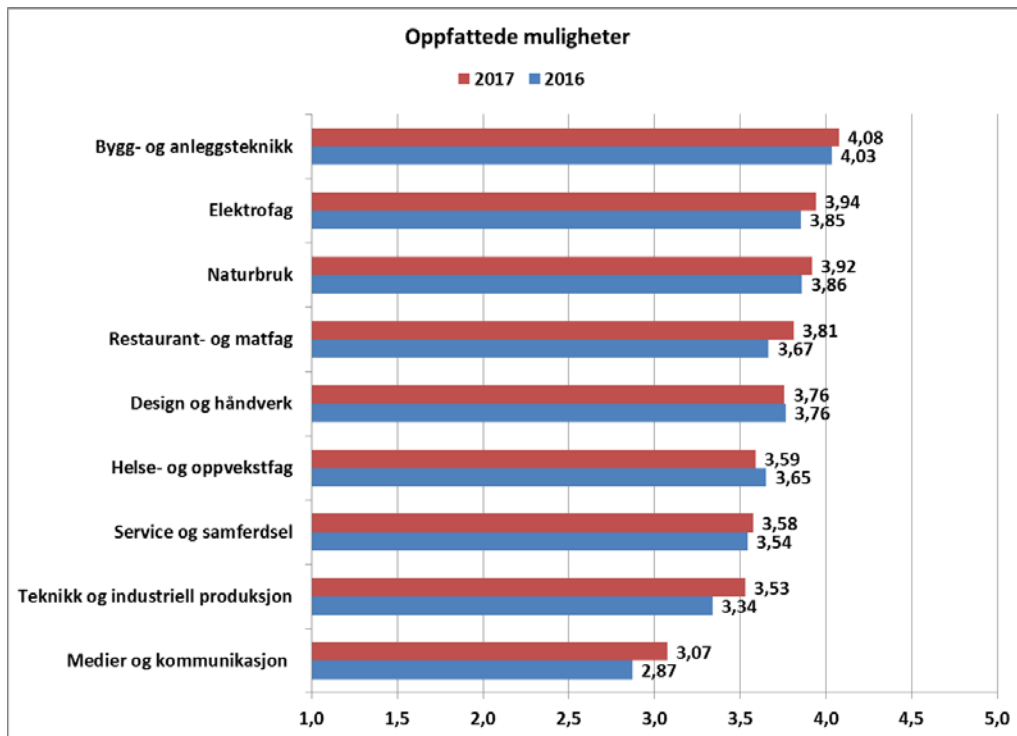
	2016		2017	
	Gjennomsnitt	Standardavvik	Gjennomsnitt	Standardavvik
Kjønn				
Gutt	3,76	0,92	3,87	0,88
Jente	3,58	0,96	3,57	0,95
Alder				
19 eller yngre	3,70	0,94	3,76	0,91
20 eller eldre	3,71	0,94	3,79	0,92
Tilhørighet til opplæringskontor				
Vet ikke	3,62	0,92	3,61	0,89
Ja	3,72	0,94	3,79	0,91
Nei	3,57	1,01	3,72	1,01
Lærling/Lærekandidat				
Lærekandidat	3,73	0,89	3,58	0,93
Lærling	3,70	0,94	3,77	0,91

I tabell 3.55 kommer det fram en liten kjønnsforskjell i hva slags muligheter lærlingene oppfatter at de har, og det er guttene som er mest positive til sine framtidsmuligheter. Forskjellen mellom kjønnene har en beskjeden Cohens d på 0,19 i 2016, men er 0,33 i 2017. Det er også en nedgang mellom 2016 og 2017 for lærekandidatene, men den er ikke av betydning (Cohens d =0,16).

Tabell 3.56 Oppfattede muligheter fordelt på antall ansatte, oppstart og opplæringsløp.

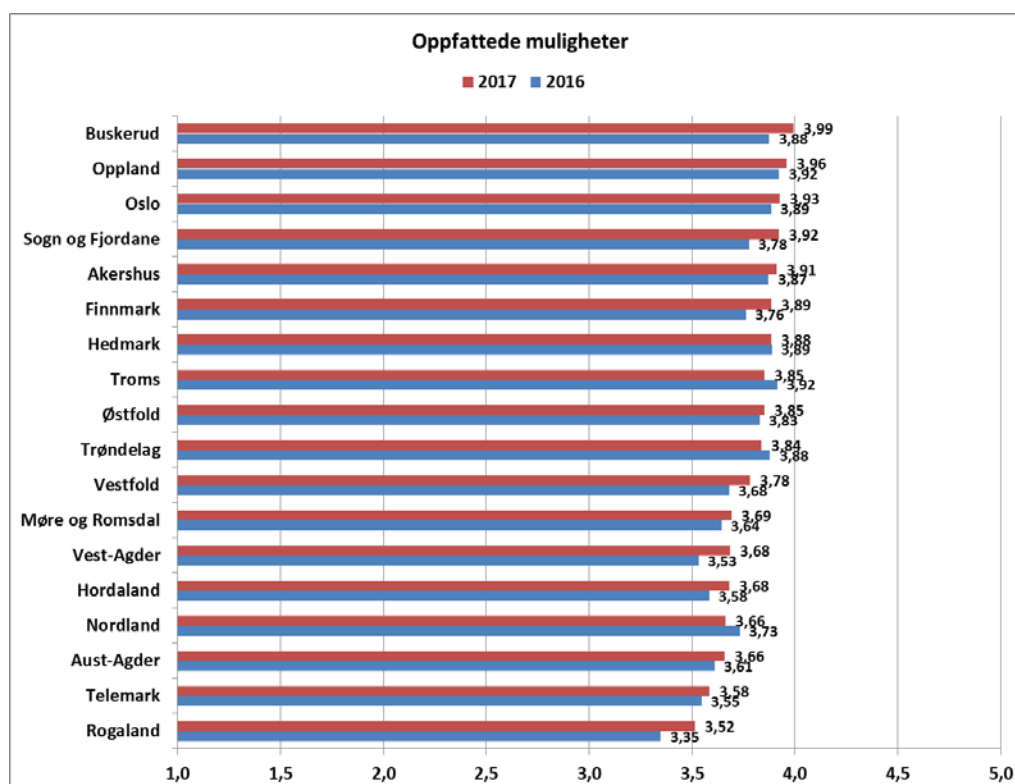
	2016		2017	
	Gjennom- snitt	Standard-avvik	Gjennom- snitt	Standard- avvik
Antall ansatte i bedriften				
1-5	3,75	0,89	3,81	0,93
6-20	3,79	0,91	3,83	0,89
21-100	3,73	0,91	3,77	0,91
Over 100	3,49	1,02	3,63	0,94
Når startet du i lære				
Startet med full opplæring i bedrift	3,85	0,92	-	-
Etter Vg1	3,78	0,91	-	-
Etter Vg2	3,68	0,94	-	-
Etter Vg3	3,65	0,93	-	-
Hvilket opplæringsløp følger du?				
2 + 2 (2 år i skole og 2 år i lærebedrift)	-	-	3,73	0,92
Vekslingsløp (Opplæringen veksler mellom skole og bedrift)	-	-	3,88	0,92
1 + 3 (1 år i skole + 3 år i lærebedrift)	-	-	3,90	0,86
0 + 4 (4 år i lærebedrift)	-	-	4,02	0,86
TAF/YSK (Gir fag- eller svennebrev og studiekompetanse etter 4 år)	-	-	3,79	0,90
Annet	-	-	3,72	0,92

I tabell 3.56 ser vi at lærlingene i de største bedriftene er minst positive til de oppfattede mulighetene, både i 2016 og 2017. Mest positive er lærlingene i bedrifter med 6-20 ansatte (Cohens d på 0,33 i 2016 og på 0,19 i 2017). Det er også slik at de som startet opplæring i bedrift er mer positive til mulighetene enn de som startet senere, og denne forskjellen finner vi igjen også på opplæringsløpene.

Figur 3.27 Oppfattede muligheter fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Figur 3.27 viser at det er store forskjeller mellom de ulike utdanningsprogrammene i hva slags muligheter de oppfatter at de har. Det er lærlingene på medier og kommunikasjon som har lavest gjennomsnitt på spørsmålet om oppfattede muligheter, mens lærlingene på bygg og anleggsteknikk har størst tro på oppfattede muligheter. Cohens d mellom disse to er på 1,05.

Figur 3.28 Oppfattede muligheter fordelt på fylke (gjennomsnitt)

Det er relativt klare forskjeller mellom de ulike fylkene (figur 3.28), der lærlingene i Buskerud har et gjennomsnitt på 3,99, mens lærlingene i Rogaland har et gjennomsnitt på 3,52. Denne forskjellen har en Cohens d på 0,51. Det er noen endringer mellom 2016 og 2017, men ingen som har noen stor effektstørrelse.

I tabell 3.57 presenteres resultater fra en regresjonsanalyse av Oppfattede muligheter.

Tabell 3.57 Lineær regresjon, Oppfattede muligheter, 2016 og 2017

	Oppfattede muligheter 2016	Oppfattede muligheter 2017
<i>Utdanningsprogram (Bygg- og anleggsteknikk er referansekategori)</i>		
Design og håndverk	-0,1552**	-0,1615**
Elektrofag	-0,1503***	-0,1296***
Helse- og oppvekstfag	-0,2723***	-0,3342***
Medier og kommunikasjon	-1,0972***	-0,9181***
Naturbruk	-0,1504*	-0,0881
Restaurant- og matfag	-0,3186***	-0,1774***
Service og samferdsel	-0,4118***	-0,4069***
Teknikk og industriell produksjon	-0,5925***	-0,5008***
<i>Fylke (Østfold er referansekategori)</i>		
Akershus	0,0053	0,0237
Aust-Agder	-0,2196**	-0,2687***
Buskerud	0,0182	0,061
Finnmark	-0,0559	-0,0295
Hedmark	0,0072	-0,0624
Hordaland	-0,2608***	-0,2216***
Møre og Romsdal	-0,1786**	-0,1840***
Nordland	-0,1039	-0,2389***
Oppland	0,0507	0,0224
Oslo	0,0032	-0,0272
Rogaland	-0,4475***	-0,3685***
Sogn og Fjordane	-0,0647	-0,0338
Telemark	-0,2784***	-0,3248***
Trøndelag	-0,0002	-0,0736
Troms	0,0631	-0,0347
Vest-Agder	-0,3109***	-0,2521***
Vestfold	-0,1184*	-0,1205*
Jente	-0,1642***	-0,2254***
Alder (kontinuerlig)	0,0026	0,0022
<i>Størrelse på bedrift (1-5 ansatte som referansekategori)</i>		
6-20 ansatte	0,0588	0,0611*
21-100	0,0359	0,0265
Over 100	-0,1213***	-0,0795*
<i>Lærling (lærekandidat er referansekategori)</i>		
	0,0115	0,1907***
<i>Oppføringskontor (vet ikke er referansekategori)</i>		
Ja	0,0822***	0,1287***
Nei	-0,0277	0,1210**
Konstant	4,1779***	3,9218***
N	11283	10525
Justert r ²	0,1063	0,0942

Regresjonsanalysen viser at lærlinger på alle utdanningsprogram med unntak av Naturbruk ligger lavere enn referanse kategorien Bygg og anlegg både i 2016 og 2017. Lærlinger i Aust-Agder, Hordaland, Møre og Romsdal, Rogaland, Telemark, Vest-Agder og Vestfold ligger lavere enn lærlinger i referanse kategorien Østfold i begge årene.

Jenter har lavere gjennomsnitt enn gutter i begge årene, og lærlinger i store bedrifter har også lavere gjennomsnitt enn lærlinger i mindre bedrifter. Lærlinger som vet at de har tilknytning til opplæringskontor har høyere gjennomsnitt enn lærlinger som ikke vet om de har tilknytning til opplæringskontor. Den forklarte variansen er på om lag 10 prosent.

4. Sammenhenger i datamaterialet

Gjennomgangen av resultatene for de temaene og indeksene som presenteres på skoleporten inneholder masse informasjon. I dette kapittelet vil vi prøve å strukturere datamaterialet videre for å se på mønstre i resultatene som kan drukne i all informasjonene. Det første vi skal se er å se på en oppsummering av alle regresjonsanalysene. På den måten kan vi se på eksempelvis på hvilke indekser de ulike bakgrunnsvariablene har signifikant innvirkning på kontrollert for. Dette vises i tabell 4.1. Merk at denne analysen er bare gjort for Lærlingundersøkelsen 2017. Der bakgrunnsvariablene har en signifikant positiv relasjon til indeksen er det markert med ett plusstegn og der det er en negativ relasjon er det markert med et minustegn. Vi har ikke inkludert fylke i den oversikten på grunn av at tabellen vil bli for stor og uoversiktlig.

Når det gjelder utdanningsprogram må vi først huske på at alle signifikante sammenhenger må sees relativt til Bygg og anleggsteknikk som er referansekategori. Tabell 4.1 viser da at særlig Design og håndverk har positiv innvirkning på de ulike indeksene. Design og håndverk har signifikant positiv sammenheng med hele 11 av 14 indekser sett i forhold til Bygg og anleggsteknikk. Også Elektrofag, Helse og oppvekstfag og Teknikk og industriell produksjon kommer positivt ut sammenlignet med Bygg og anleggsteknikk.

Videre viser at jenter svarer ofte lavere på indeksene enn gutter på hele ni av 14 indekser, inkludert mobbing hvor jenter også kommer dårligere ut. Dette resultatet er kontrollert for de andre bakgrunnsvariablene som utdanningsprogram som viser at kvinnelige lærlinger vurderer sin opplærings situasjon mer negativt enn gutter. Når det gjelder alder så svarer jevnt over eldre lærlinger mer negativt på indeksene (7 av 14 indekser), mens lærlinger i de største bedriftene svarer mer positivt på ti av 14 indekser. Lærekandidater svarer mer negativt på tre av 14 indekser enn lærlinger, mens det å ha kontrakt med et opplæringskontor henger positivt sammen med hvordan lærlingene svarer på 8 av 14 indekser sammenlignet med lærlinger som ikke vet om de har en kontrakt med et opplæringskontor. Alle disse resultatene er kontrollert de øvrige bakgrunnsvariablene. Samtidig viser analysene at de ulike bakgrunnsvariablene forklarer svært lite av variansen i hvordan lærlingene svarer.

Tabell 4.1 Oversikt over bakgrunnsvariablers signifikante sammenheng med de ulike indeksene som presenteres i Lærlingundersøkelsen 2017

	Utdanningsprogram (Bygg og Anleggsteknikk ref.)								Kjønn (Gutt ref.)	Størrelse på bedrift (1-5 ansatte ref.)			Lærling/ Lærekandidat (ref.)	Opplæringskontor (Vet ikke ref.)		
	DH	EL	HO	MK	NB	RM	SS	TP	Jente (+)	alder	6-20 ansatte	21-100	Over 100	Lærling	OLK ja	OLK nei
Trivsel	+	+	+						-	-			+			
Mobb.			-						(+)							
Lær.krav	+			-		-	-		-	-			+			
Lær.mulig.	+	+	+				-		-	-			+		+	
Innsats	+	+		+		+	+	+	+			+	+		+	
Skolen som forb.	+	-	+	-		+	+	+		+						
Plan. oppl.	+	+	+		+			+					+	+		
Med-virk.	+	+	+				+	+		-			+		+	
Løp. Fag. Veil.	+		+			+			-	-	-				+	
Halvår. Samt.	+		+		+	+	+	+		-		+	+		+	
Kunnskap om fagpr.	+	+	+		+	+	-	+	-			+	+	+	+	+
Utstyr og hjelpemidler	+					+	+	+	-	-			+			
HMS	-	+	-	-	+		-	+	-	+		+	+		+	
Oppf. Mulig.	-	-	-	-		-	-	-	-		+		-	+	+	+

4.1 Rangering av utdanningsprogram

I gjennomgangen av alle temaene og indeksene som presenteres på skoleporten kommer det fram at det ofte er samme utdanningsprogram som skårer høyt eller lavt på indeksene. For å undersøke dette nærmere er det i tabell 4.1 og 4.2 gitt en oversikt over hvordan de ulike utdanningsprogrammene har rangert seg i forhold til de øvrige utdanningsprogrammene på de ulike indeksene i Lærlingundersøkelsen 2016 og 2017.. Det vil si om de har skåret høyest, nest høyest etc. på *Trivsel*, *Mobbing*, *Læringskrav* etc. Videre i tabellen er det den totale rangeringen sett samtlige indekser under ett. I tillegg viser tabellen hvor mange ganger utdanningsprogrammet har havnet på topp tre og hvor mange ganger det har havnet på de tre nederste plassene.

Tabell 4.2 og 4.3 viser at de utdanningsprogram som ligger på topp i 2016 ligger også på topp i 2017. Design og håndverk er det utdanningsprogrammet som topper både i 2016 og 2017 med henholdsvis elleve og åtte topp tre plasseringer av 14 mulige. Helse og oppvekstfag er nummer to begge år med ni topp tre plasseringer begge år. I 2016 kommer Teknikk og industriell produksjon som nummer tre, men dette utdanningsprogrammet kommer som nummer fire i 2017. Elektrofag på sin side er fire i 2016 og tre i 2017. Det er altså en stabilitet blant topp fire i denne rangeringen. Når det gjelder den nedre delen av rangeringen ser vi at Medier og kommunikasjon havner nederst begge år med 11 bunn tre plasseringer. De øvrige fire utdanningsprogrammene; Service og samferdsel, Restaurant og matfag, Bygg og anleggsteknikk og Naturbruk, ligger på den nedre delen av rangeringen begge år, men hvilken plassering varierer fra 2016 til 2017.

Tabell 4.3 Oversikt over utdanningsprogrammene rangering på de ulike tema som presenteres i skoleporten for Lærlingundersøkelsen 2017, samt total rang og antall ganger på topp og bunn tre.

Utdannings- program	Trivsel	Mobb.	Lær.- krav	Lær.- mulig.	Inn- sats	Skolen som forb.	Plan. oppl.	Med- virk.	Løp. Fag. Veil.	Halvår. Samt.	Kunn- skap om fagpr.	Utstyr og hjelpe midler	HMS	Oppf. Mulig.	Rang total	Antall topp tre	Antall bunn tre
Design og håndverk	5	8	1	6	1	2	2	2	1	5	1	1	8	5	1	8	2
Helse- og oppvekstfag	6	3	5	2	2	1	1	1	2	1	3	9	7	6	2	9	2
Elektrofag	1	2	4	1	5	8	5	5	4	8	2	7	1	1	3	6	3
Teknikk og industriell produksjon	2	7	3	3	7	4	3	3	5	6	4	3	2	2	4	8	2
Naturbruk	3	6	6	4	6	6	4	6	7	3	5	6	3	3	5	4	1
Bygg- og anleggsteknikk	4	5	2	5	8	7	7	8	6	9	7	8	4	4	6	1	7
Service og samferdsel	7	4	8	8	4	5	8	4	8	2	8	5	6	7	7	1	7
Restaurant- og matfag	8	9	7	7	9	3	6	7	3	4	6	4	5	8	8	2	7
Medier og kommunikasjon	9	1	9	9	3	9	9	9	9	7	9	2	9	9	9	3	11

4.2 Korrelasjoner mellom indeksene

For å se på sammenhenger mellom de ulike indeksene som presenteres på skoleporten er det gjennomført korrelasjonsanalyser for å se om de ulike elementene i fagopplæringen som foregår i bedrift samvarierer og henger sammen med hverandre. Tabell 4.4 og 4.5 viser korrelasjonsanalysen mellom indeksene i henholdsvis 2016 og 2017.

Det første vi kan legge merke til er at korrelasjonskoeffisientene er relativt like mellom årene, som vil si at samvariasjonen er stabil over år. Korrelasjonskoeffisienter over 0,5 blir sagt å være sterk, mellom 0,3 og 0,5 er av moderat styrke, mens koeffisienter mellom 0,1 og 0,3 er av svak styrke. Tabellene 4.3 og 4.4 viser at *Trivsel* korrelerer sterkt med *Læringsmuligheter*, *Løpende faglig veiledning* og *Utstyr og hjelpemidler*. *Trivsel* korrelerer også moderat negativt med *mobbing*. *Læringskrav* korrelerer sterkt med *Læringsmuligheter*, mens *Læringsmuligheter* igjen korrelerer sterkt med *Løpende faglig veiledning*. Den siste korrelasjonskoeffisienten av sterk styrke er mellom *Medvirkning* og *Løpende faglig veiledning*.

Tabellene 4.4 og 4.5 viser ingen klare mønstre utover at de ulike elementene som er målt i Lærlingundersøkelsen henger i stor grad sammen med hverandre. En kan også legge merke til at skolen som forberedelse til fagopplæring i bedrift og Halvårsamtalene korrelerer lite med de øvrige indeksene i Lærlingundersøkelsen.

Tabell 4.4 Korrelasjonsanalyse for de ulike tema som presenteres i skoleporten for Lærlingundersøkelsen 2016

2016	Trivsel	Mobb.	Lær.-krav	Lær.-mulig.	Innsats	Skolen som forb.	Plan. oppl.	Medvirk.	Løp. Fag. Veil.	Halvår. Samt.	Kunnskap om fagpr.	Utstyr og hjelpemidler	HMS	Oppf. Mulig.
Trivsel	1													
Mobb.	-0,32	1												
Lær.krav	0,41	-0,10	1											
Lær.mulig.	0,58	-0,16	0,49	1										
Innsats	0,33	-0,10	0,26	0,26	1									
Skolen som forb.	0,18	-0,07	0,09	0,19	0,15	1								
Plan. oppl.	0,39	-0,13	0,26	0,44	0,23	0,21	1							
Medvirk.	0,46	-0,14	0,33	0,50	0,27	0,21	0,44	1						
Løp. Fag. Veil.	0,56	-0,17	0,38	0,55	0,28	0,20	0,39	0,51	1					
Halvår. Samt.	0,18	-0,07	0,14	0,27	0,08	0,16	0,31	0,36	0,27	1				
Kunnskap om fagpr.	0,31	-0,11	0,20	0,35	0,23	0,16	0,47	0,34	0,34	0,17	1			
Utstyr og hjelpemidler	0,50	-0,17	0,32	0,49	0,31	0,21	0,35	0,40	0,49	0,14	0,35	1		
HMS	0,37	-0,12	0,24	0,39	0,22	0,10	0,31	0,30	0,35	0,10	0,36	0,40	1	
Oppf. Mulig.	0,23	-0,06	0,17	0,23	0,14	0,14	0,15	0,16	0,21	0,04	0,20	0,20	0,17	1

Tabell 4.5 Korrelasjonsanalyse for de ulike tema som presenteres i skoleporten for Lærlingundersøkelsen 2017

2017	Trivsel	Mobb.	Lær.-krav	Lær.-mulig.	Innsats	Skolen som forb.	Plan. oppl.	Med-virk.	Løp. Fag. Veil.	Halvår. Samt.	Kunn-skap om fagpr.	Utstyr og hjelpem idler	HMS	Oppf. Mulig.
Trivsel	1													
Mobb.	-0,31	1												
Lær.krav	0,43	-0,09	1											
Lær.mulig.	0,59	-0,15	0,51	1										
Innsats	0,34	-0,07	0,28	0,27	1									
Skolen som forb.	0,19	-0,07	0,11	0,19	0,17	1								
Plan. oppl.	0,34	-0,10	0,25	0,40	0,19	0,19	1							
Med-virk.	0,45	-0,13	0,32	0,49	0,29	0,23	0,42	1						
Løp. Fag. Veil.	0,54	-0,15	0,39	0,55	0,31	0,20	0,36	0,52	1					
Halvår. Samt.	0,19	-0,07	0,13	0,26	0,09	0,17	0,28	0,38	0,29	1				
Kunnskap om fagpr.	0,32	-0,10	0,23	0,36	0,23	0,18	0,42	0,33	0,34	0,19	1			
Utstyr og hjelpemidler	0,50	-0,15	0,32	0,47	0,32	0,22	0,31	0,39	0,47	0,16	0,38	1		
HMS	0,38	-0,11	0,26	0,41	0,25	0,11	0,29	0,34	0,38	0,15	0,37	0,46	1	
Oppf. Mulig.	0,26	-0,08	0,19	0,25	0,17	0,14	0,15	0,16	0,24	0,04	0,22	0,23	0,21	1

5. Resultater som ikke er på skoleporten

I dette kapitlet skal vi se nærmere på de spørsmålene som ikke er presentert i Skoleporten. Blant disse spørsmålene er det mange som ikke egner seg for samlemål. For at lengden på rapporten ikke skal bli for lang velger vi kun å presentere svarfordeling på enkeltspørsmålene for, gjennomsnitt og forskjeller med tanke på utdanningsprogram og år.

5.1 Opplevelse av arbeidsdagen

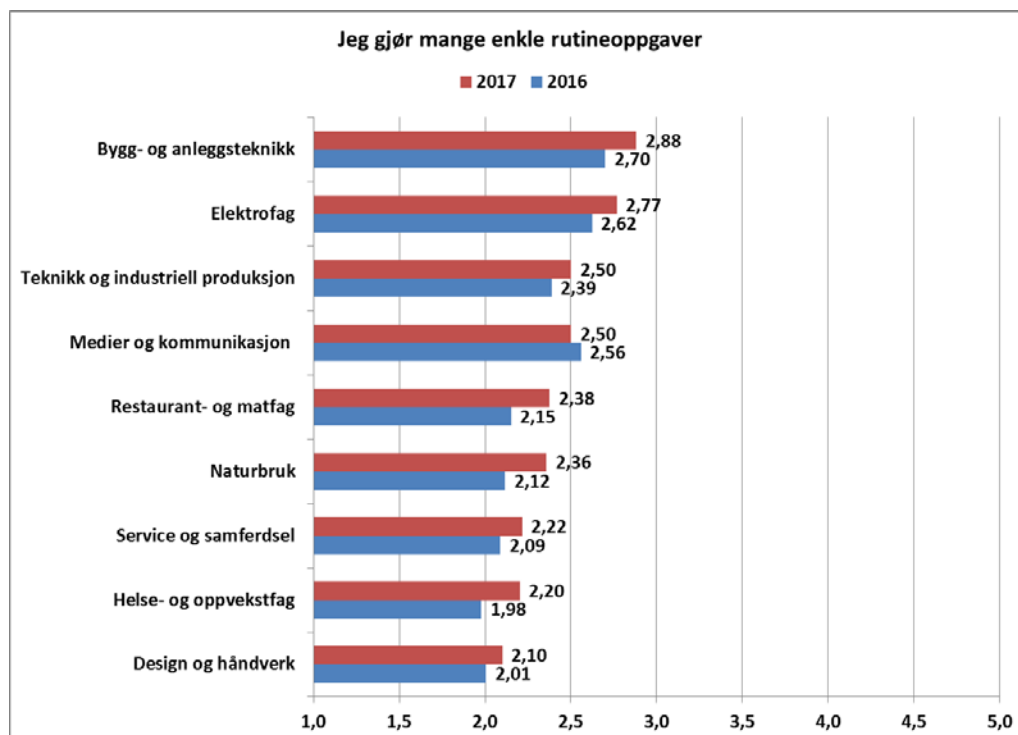
Det gir ikke mening å slå sammen spørsmålene om opplevelse av arbeidsdagen fordi de omhandler ulike forhold som ikke trenger å henge sammen med hverandre. Vi presenterer derfor frekvensfordelinger for spørsmålene og sett på utvikling mellom år, men i tillegg sjekket for forskjeller mellom utdanningsprogram.

Tabell 5.1 *Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler om opplevelse av arbeidsdagen*

Opplevelse av arbeidsdagen									
		Svært ofte eller alltid	Nokså ofte	Av og til	Nokså sjelden	Svært sjelden eller aldri	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring
Jeg gjør mange enkle rutineoppgaver	2016	19,3	35,8	36,3	6,7	1,9	2,36	0,93	0,16
	2017	16,9	32,1	37,5	9,6	3,9	2,52	1,01	
Jeg jobber mye for meg selv	2016	14,5	32,5	35,3	12,7	5,0	2,61	1,04	0,03
	2017	14,6	30,8	35,3	14,3	5,0	2,64	1,05	
Jeg får vanskelige oppgaver	2016	2,5	16,7	56,9	18,4	5,6	3,08	0,82	0,06
	2017	2,2	16,1	55,0	20,4	6,3	3,13	0,83	
Jeg er sliten etter arbeidsdagen	2016	15,9	30,7	40,9	9,6	2,8	2,53	0,96	0,03
	2017	17,2	32,1	38,1	9,4	3,2	2,49	0,99	
Jeg er redd for å gjøre feil	2016	9,9	17,0	35,3	26,0	11,8	3,13	1,13	0,01
	2017	10,2	17,6	33,2	26,3	12,7	3,14	1,15	
		Svært sjelden eller aldri	Nokså sjelden	Av og til	Nokså ofte	Svært ofte eller alltid	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring
Opplever du noe av det som er nevnt over som et problem?	2016	46,1	31,6	16,5	4,1	1,7	1,84	0,96	0,07
	2017	43,3	30,2	20,7	4,2	1,6	1,91	0,97	
		Nei	Delvis	Ja					
Har du sagt fra til arbeidsgiveren om noen av disse problemene?	2016	29,9	46,1	24,1					
	2017	33,3	43,1	23,6					
Tar arbeidsgiveren tak i disse problemene?	2016	33,2	45,5	21,3					
	2017	19,6	51,7	28,7					

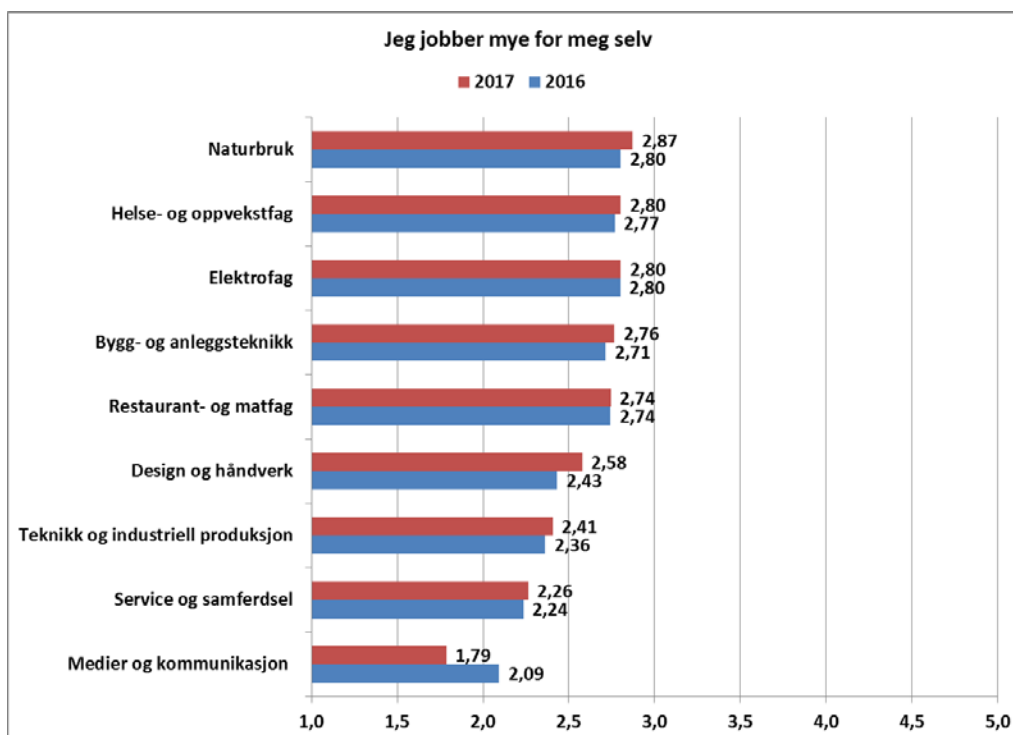
I tabell 5.1 kommer det for det første fram at det er ingen forskjell i svargivingen i 2016 og 2017. Om lag halvparten av lærlingene oppgir at de nokså ofte eller svært ofte eller alltid gjør mange enkle rutineoppgaver, og jobber mye for seg selv, samt at de er slitne etter arbeidsdagen. I underkant av 20 prosent av lærlingene oppgir at de nokså ofte eller svært ofte eller alltid får vanskelige oppgaver, mens nærmere 25 prosent oppgir at de nokså sjelden eller svært sjelden/aldri får det. Rundt en av fire lærlinger oppgir at de nokså ofte eller svært ofte eller alltid er redd for å gjøre feil. Imidlertid er det bare rundt 6 prosent som oppgir at de nokså ofte eller svært ofte eller alltid opplever noe av dette som et problem. Rundt 30 prosent av lærlingene oppgir at de ikke har sagt fra til arbeidsgiveren om noen av disse problemene. I 2016 rapporterte en

av tre lærlinger at arbeidsgiveren ikke tok tak i disse problemene mens det tilsvarende tallet var en av fem i 207.

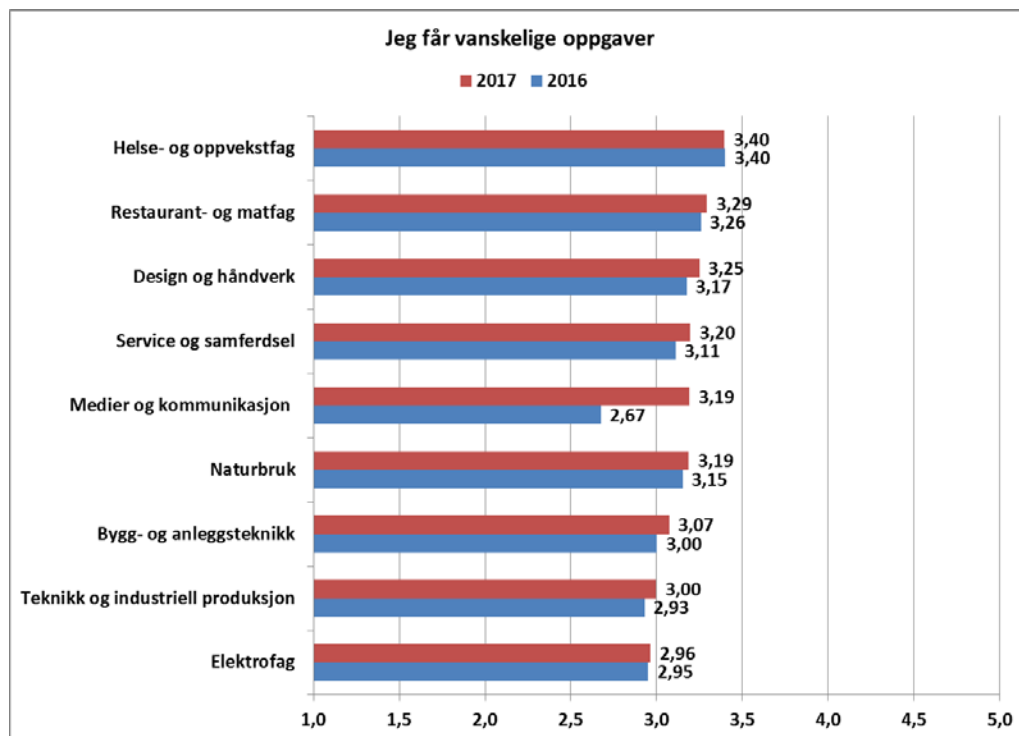
Figur 5.1 «Jeg gjør mange enkle rutineoppgaver» fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Figur 5.1 viser at det er lærlingene på design og håndverk som oppgir at de oftest gjør enkle rutineoppgaver, mens lærlingene på Bygg- og anleggsteknikk befinner seg på den andre delen av skalaen.

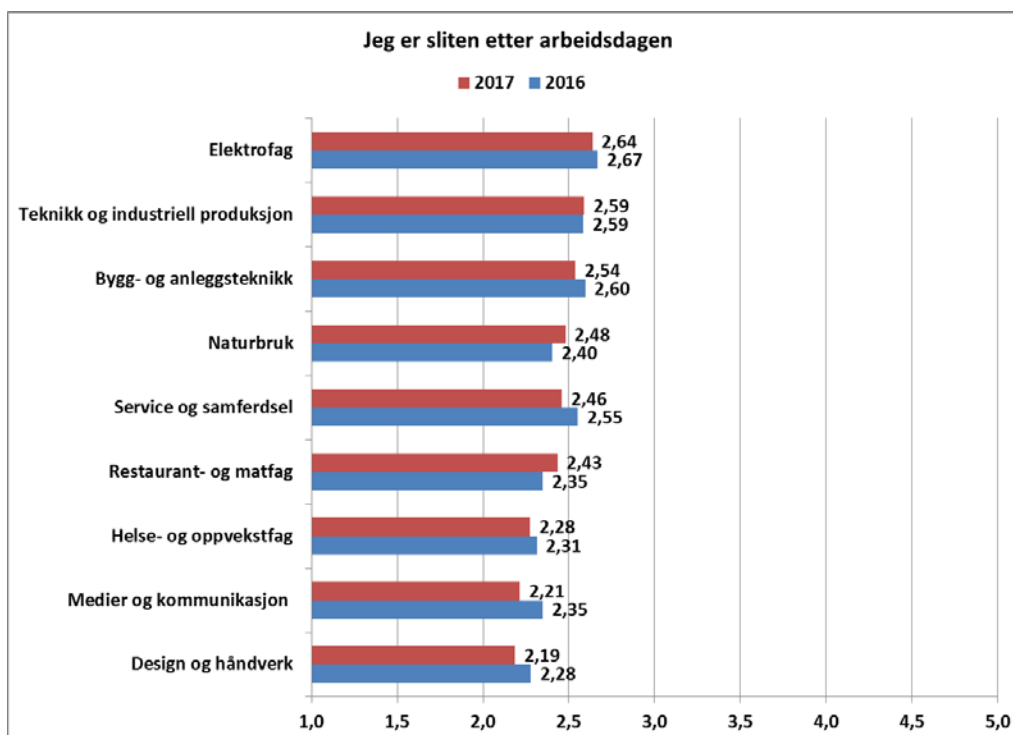
Figur 5.2 «Jeg jobber mye for meg selv» fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Figur 5.2 viser at lærlinger som tilhører Naturbruk rapporterer minst om at de er mye for seg selv, mens lærlinger på medier og kommunikasjon jobber oftest mye for seg selv.

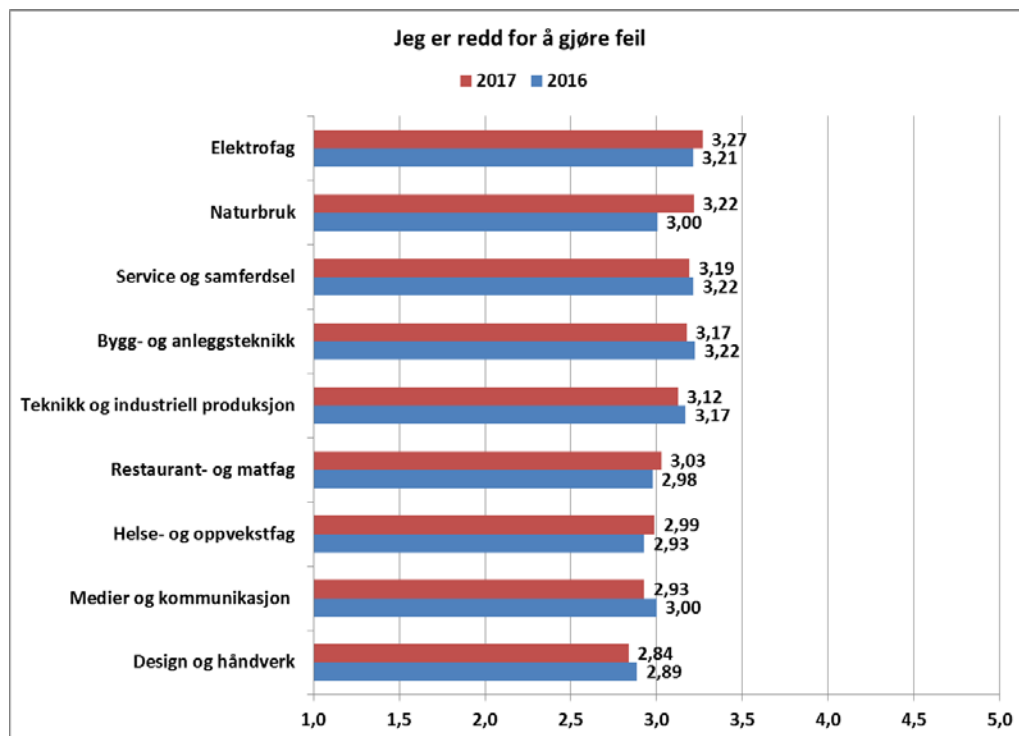
Figur 5.3 «Jeg får vanskelige oppgaver» fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Figur 5.3 viser at lærlinger som tilhører Helse- og oppvekstfag opplever sjeldnest å få vanskelige oppgaver, mens det motsatte gjelder for lærlinger ved Elektrofag.

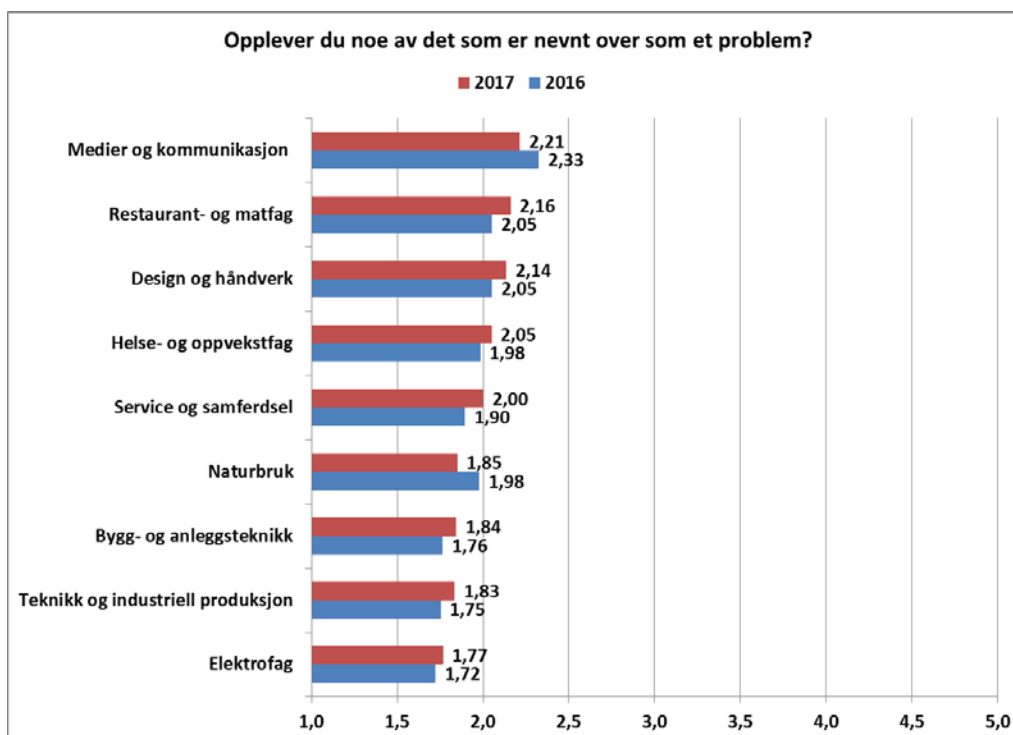
Figur 5.4 «Jeg er sliten etter arbeidsdagen» fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Lærlinger ved Helse- og oppvekstfag, Medier og kommunikasjon, samt Design og håndverk er oftest slitne etter arbeidsdagen, mens lærlinger ved Elektrofag rapporterer at de er sjeldnere det.

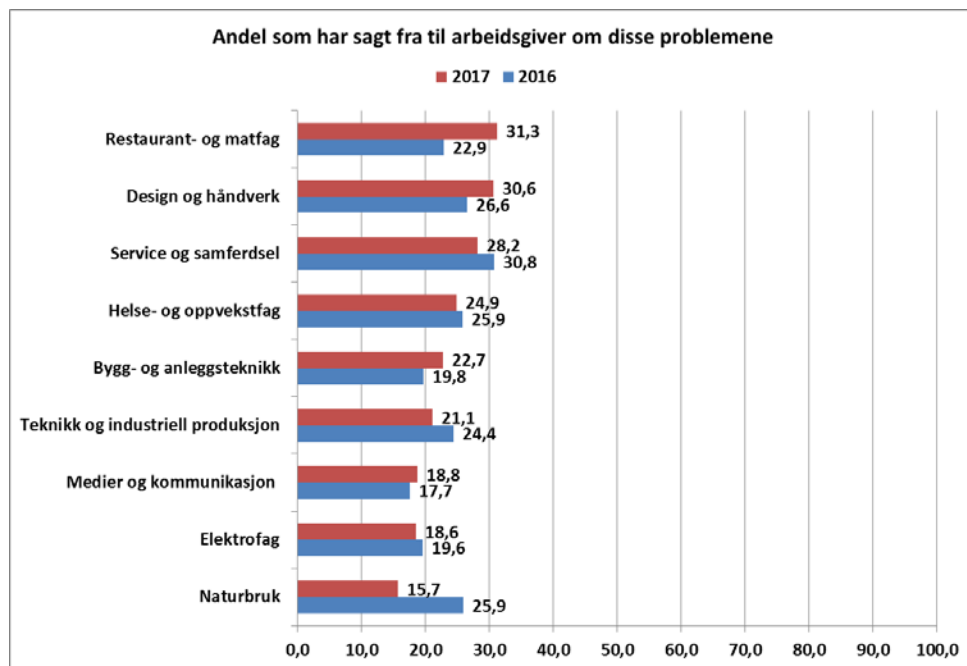
Figur 5.5 «Jeg er redd for å gjøre feil» fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Det er lærlinger ved Design og håndverk som oftest er redd for å gjøre feil, mens Lærlinger på Elektrofag er mindre redd for det.

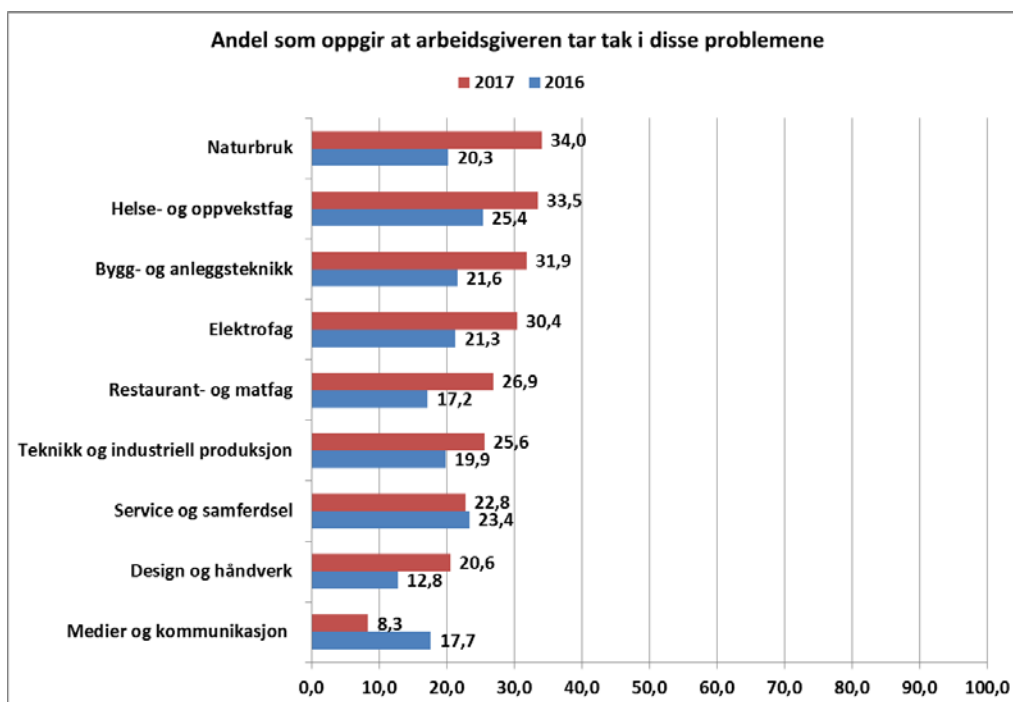
Figur 5.6 «Opplever du noe av det som er nevnt over som et problem?» fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Det er lærlingen ved Medier og kommunikasjon som opplever oftest at noe av de nevnte forholdene er et problem.

Figur 5.7 Andel som har sagt fra til arbeidsgiver om disse problemene fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Figur 5.7 viser at i 2017 var det størst andel lærlinger ved Restaurant- og matfag som har sagt fra til arbeidsgiver om disse problemene. Det er noen forskjeller i hvordan lærlingene svarer i 2016 og 2017 på dette spørsmålet

Figur 5.8 Andel som oppgir at arbeidsgiveren tar tak i disse problemene fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

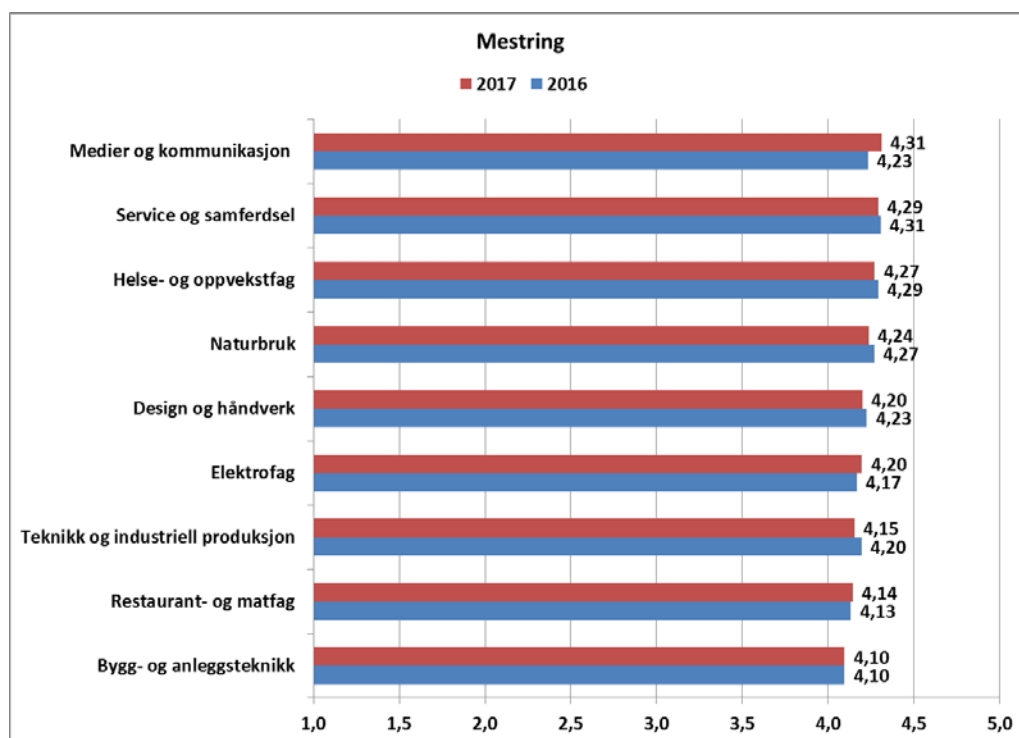
Ut fra figur 5.8 kan det se ut som at andelen arbeidsgivere som har tatt tak i disse problemene har økt i 2017 sammenlignet med 2016 på mer eller mindre samtlige utdanningsprogram.

5.2 Mestring og tro på seg selv

Tabell 5.2 *Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler mestring og tro på seg selv*

		Mestring							Cohens d endring
		I svært liten grad	I nokså liten grad	Verken eller	I nokså stor grad	I svært stor grad	Gjennomsnitt	Sd. avvik	
Opplever du at du mestrer arbeidsoppgavene dine?	2016	0,4	1,0	6,6	62,1	29,9	4,20	0,63	0,01
	2017	0,4	1,0	7,6	60,7	30,3	4,20	0,65	
Har erfaringene i læretiden ført til at du har fått mer tro på deg selv?	2016	1,6	2,9	15,7	44,8	35,0	4,09	0,87	0,02
	2017	1,8	2,9	16,4	44,5	34,5	4,07	0,88	

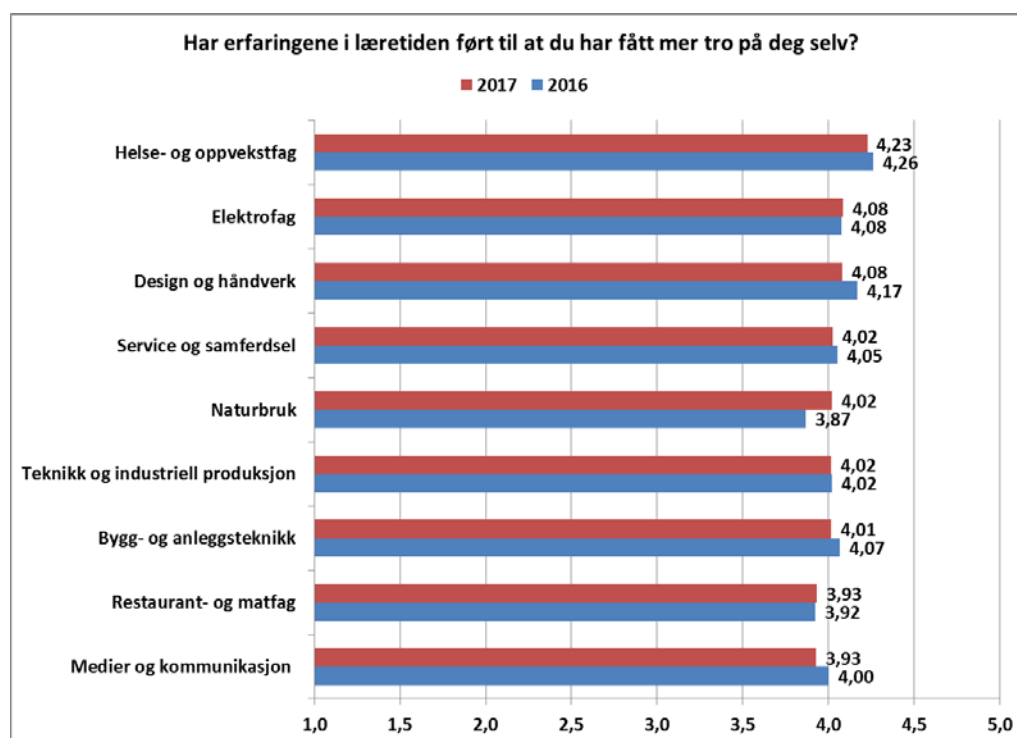
Tabell 5.2 viser at det er over 90 prosent som opplever at de mestrer arbeidsoppgavene i nokså stor eller svært stor grad og i underkant av 80 prosent mener at de har fått i nokså stor til i svært stor grad at erfaringene i læretiden ført til at man har fått mer tro på seg selv. Resultatene er nærmest identiske i 2016 og 2017.

Figur 5.9 *Mestring fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)*

I figur 5.9 kommer det fram at det er små forskjeller mellom rapportert mestring mellom utdanningsprogrammene. Lærlingene på Bygg- og anleggsteknikk rapporterer om lavest mestring, mens lærlingene på Service og Samferdsel og medier og

kommunikasjon rapporterer om høyest mestring (Cohens d rundt 0,30). Det er ingen forskjell i svarene 2016 og 2017 for noen utdanningsprogram.

Figur 5.10 Tro på seg selv fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

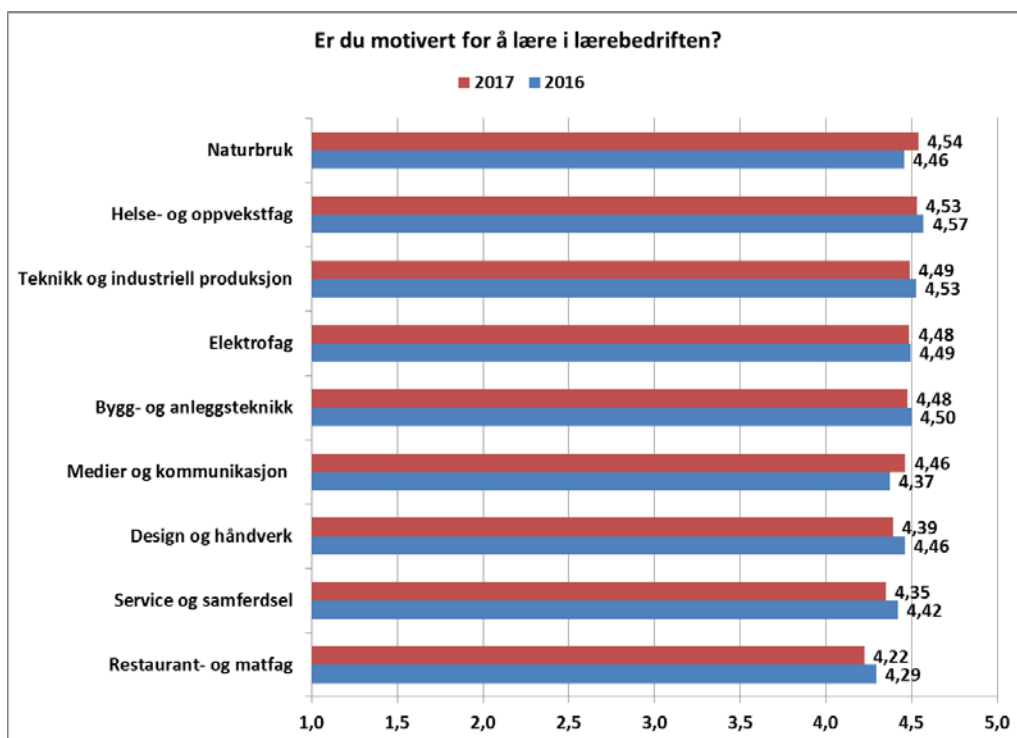
Det er lærlingene på Restaurant- og matfag og medier og kommunikasjon som i lavest grad opplever at de i læretiden har fått mer tro på seg selv, mens lærlingene på Helse – og oppvekst skiller seg ut ved å rapportere om i høyest grad fått mer tro på seg selv. Forskjellen gir en Cohens d-verdi på rundt 0,3.

5.3 Motivasjon på arbeidsplassen

Tabell 5.3 Frekvensfordeling. Gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Motivasjon på arbeidsplassen.

		Mestring					Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring
		I svært liten grad	I nokså liten grad	Verken eller	I nokså stor grad	I svært stor grad			
Er du motivert for å lære i lærebedriften	2016	0,7	1,2	4,6	35,2	58,3	4,49	0,71	0,04
	2017	0,7	1,4	5,1	36,6	56,2	4,46	0,72	

Tabell 5.3 viser at lærlingene i snitt må beskrives som svært motiverte for å lære i lærebedriften, både i 2016 og 2017.

Figur 5.11 Motivasjon på arbeidsplassen fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt).

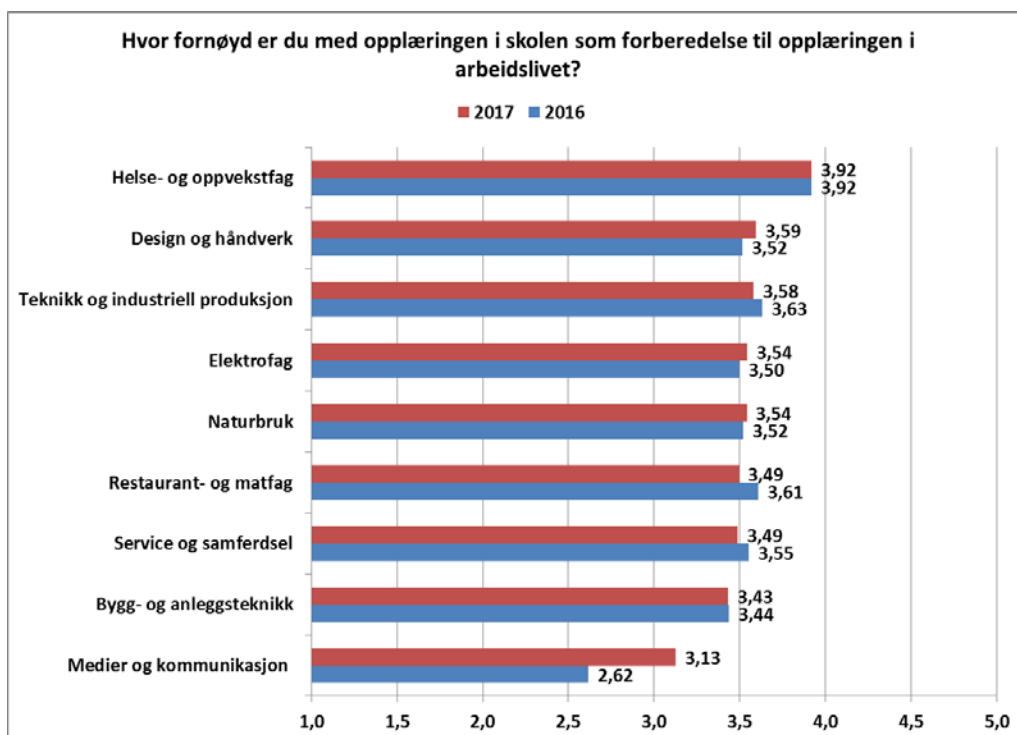
Innen fagområdene er det ingen betydelige endringer mellom 2016 og 2017, men det er en forskjell mellom de forskjellige utdanningsprogrammene. Særlig skiller Restaurant- og matfag seg negativt ut, og forskjellen mellom gjennomsnittet for lærlingene på dette utdanningsprogrammet og Naturbruk (som har høyest gjennomsnitt i 2017) har en Cohens d på 0,38.

5.4 Tilfredshet med opplæring i skole og bedrift

Tabell 5.4 *Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler tilfredshet med opplæring i skole og bedrift*

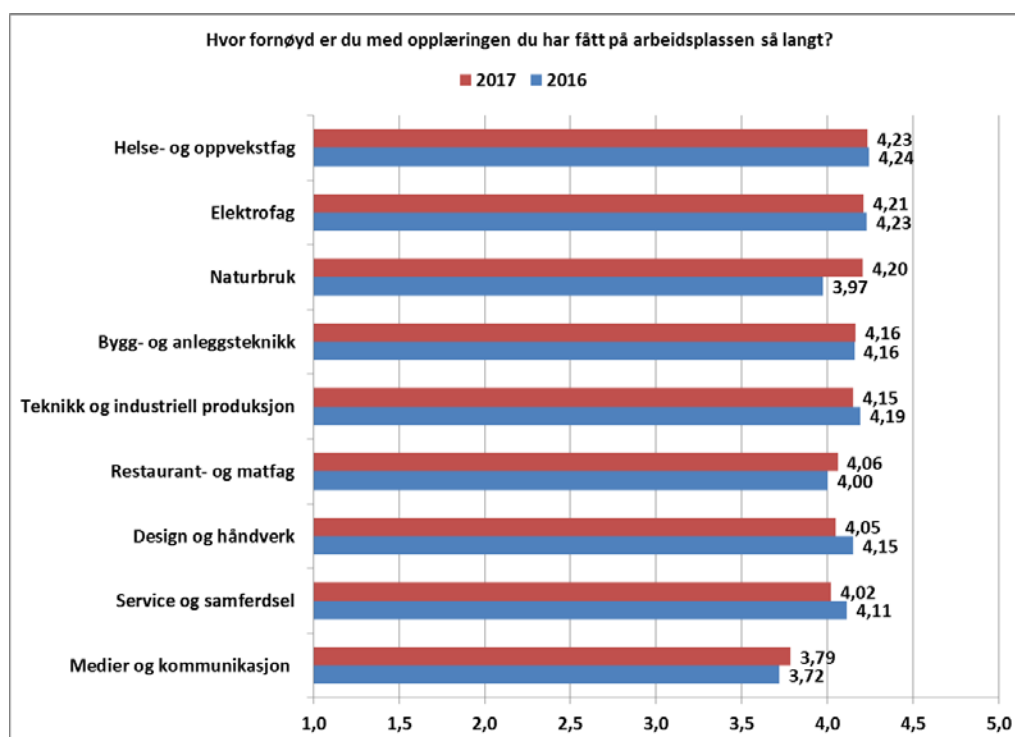
Tilfredshet med opplæring i skole og bedrift									
		Svært mis-fornøyd	Nokså mis-fornøyd	Verken fornøyd eller mis-fornøyd	Nokså fornøyd	Svært godt fornøyd	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring
Hvor fornøyd er du med opplæringen i skolen som forberedelse til opplæringen i arbeidslivet?	2016	3,5	8,1	28,8	44,5	15,1	3,60	0,96	0,01
	2017	3,7	8,2	30,2	41,2	16,7	3,59	0,98	
Hvor fornøyd er du med opplæringen du har fått på arbeidsplassen så langt?	2016	1,1	3,7	19,6	44,6	31,0	4,01	0,87	0,02
	2017	1,1	3,5	19,7	43,7	32,0	4,02	0,87	

Tabell 5.4 viser at i underkant av 60 prosent av lærlingene er nokså eller svært fornøyd med opplæringen de fikk på skolen som forberedelse til opplæringen i arbeidslivet. Over 75 prosent er tilsvarende fornøyd med opplæringen de så langt har fått på arbeidsplassen. Det er ingen forskjeller i hvordan lærlingene svarer i 2016 og 2017.

Figur 5.12 Tilfredshet med opplæring i skole fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

I figur 5.12 kommer det fram at lærlingene på helse- og oppvekstfag er de mest tilfredse med skolen som forberedelse, mens lærlingene i medier og kommunikasjon er de minst tilfredse (Cohens d er 0,83). Medier og kommunikasjon har opplevd en økning fra 2016 til 2017 (Cohens $d = 0,50$).

Figur 5.13 Tilfredshet med opplæring i bedrift fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

Figur 5.13 viser at lærlingene på helse- og oppvekstfag er de mest tilfredse med opplæringen de så langt har fått på arbeidsplassen, mens lærlingene på medier og kommunikasjon er minst fornøyd (Cohens $d=0,42$). Det er ingen forskjell for noen utdanningsprogram fra 2016 til 2017.

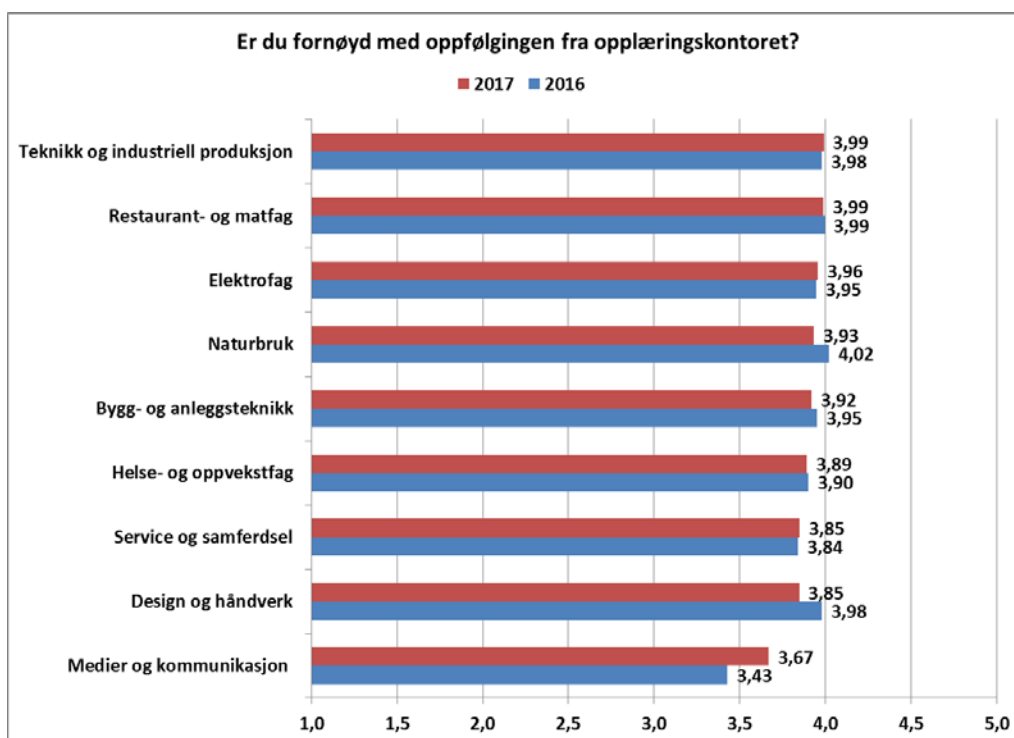
5.5 Opplæringskontor

Opplæringskontor er dannet av bedrifter som ønsker å samarbeide om inntak og opplæring av lærlinger og lære kandidater. Lærlinger tegner lærekontrakter med opplæringskontoret som er juridisk ansvarlig for kontrakten. Kontoret er også rådgiver for lærebedriftene. Opplæringskontorene er som regel ordnet etter fag. Det er rundt 89 prosent av lærlingene som har kontrakt med opplæringskontor som har vært i kontakt med opplæringskontoret i både 2016 og 2017.

Tabell 5.5 Frekvensfordeling. Gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler om en fornøyd med oppfølgingen fra opplæringskontoret?.

		Er du fornøyd med oppfølgingen fra opplæringskontoret?								
		Svært mis-fornøyd	Nokså mis-fornøyd	Verken fornøyd eller mis-fornøyd	Nokså fornøyd	Svært godt fornøyd	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring	
Er du fornøyd med oppfølgingen fra opplæringskontoret?	2016	3,4	5,3	18,9	39,1	33,4	3,94	1,02	0,01	
	2017	2,8	5,8	19,9	38,8	32,7	3,93	1,00		

Tabell 5.5 viser at i overkant av 70 prosent av lærlingene var både i 2016 og 2017 nokså eller svært fornøyd med oppfølgingen de har fått fra opplæringskontoret.

Figur 5.14 Tilfredshet med oppfølgingen fra opplæringskontor fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt).

Det er i følge figur 5.14 små forskjeller mellom utdanningsprogrammene foruten at lærlinger på Medier og kommunikasjon skiller seg negativt ut både i 2016 og 2017.

5.6 Viktig for læring

Spørsmålene om hva som er viktig for lærlingenes læring er av en slik karakter at det ikke gir mening i å slå de sammen i et samlemål. I og med at det er hele ti spørsmål

som omhandler temaet presenteres disse kun som frekvensfordeling, gjennomsnitt og forskjeller mellom år per enkeltvariabel, av hensyn til rapportens totale lengde

Tabell 5.6 Frekvensfordeling, gjennomsnitt, standardavvik og Cohens *d* for endring 2016-2017 for variabler som omhandler Hva som er viktig for lærlingen når en skal utvikle deg i faget?

		Hva er viktig for deg når du skal utvikle deg i faget?							
		Ikke viktig i det hele tatt	Ikke særlig viktig	Ganske viktig	Viktig	Svært viktig	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens <i>d</i> endring
At jeg trives på arbeidsplassen	2016	0,1	0,3	4,5	19,0	76,0	4,71	0,58	0,05
	2017	0,2	0,5	4,7	21,0	73,7	4,67	0,61	
At jeg har oversikt over hvordan jeg ligger an i forhold til det jeg skal lære i læretiden	2016	0,4	3,5	16,4	36,4	43,3	4,19	0,86	0,02
	2017	0,5	3,3	16,2	38,2	41,8	4,17	0,85	
At jeg kan påvirke hvordan opplæringen skal legges opp	2016	0,3	5,3	23,4	40,0	31,1	3,96	0,88	0,03
	2017	0,4	5,9	22,9	41,2	29,5	3,94	0,89	
At jeg får praktisk trening i faget mitt	2016	0,1	0,3	4,9	23,3	71,4	4,66	0,60	0,08
	2017	0,1	0,6	6,0	25,0	68,3	4,61	0,64	
At jeg får arbeide med dyktige fagfolk	2016	0,1	0,5	6,1	26,9	66,4	4,59	0,64	0,01
	2017	0,1	0,7	6,1	26,7	66,4	4,59	0,65	
At jeg får veiledning og støtte fra instruktør/veileder	2016	0,2	1,3	10,2	29,9	58,5	4,45	0,74	0,03
	2017	0,2	1,6	10,2	30,9	57,1	4,43	0,75	
At jeg får veiledning og støtte fra kollegaer	2016	0,1	0,7	8,5	32,8	57,9	4,48	0,69	0,03
	2017	0,2	1,1	8,3	34,3	56,3	4,45	0,70	
At jeg får delta på kurs eller tilgang til bøker, oppslagsverk, instruksjonsvideoer, osv.	2016	0,6	5,4	18,7	33,5	41,8	4,10	0,93	0,02
	2017	0,9	5,7	18,4	33,7	41,2	4,09	0,95	
At jeg dokumenterer det jeg lærer	2016	4,1	18,0	30,3	26,7	20,9	3,42	1,13	0,03
	2017	4,3	19,6	28,9	27,7	19,5	3,39	1,13	
At jeg får tilbakemelding på hvordan jeg kan bli bedre i faget mitt	2016	0,2	0,9	10,2	30,1	58,7	4,46	0,73	0,05
	2017	0,3	1,1	10,7	32,0	56,0	4,42	0,74	

Tabell 5.6 viser at for lærlingene er det trivsel på arbeidsplassen som er det viktigste for deres læring, fulgt av praktisk trening. Selv om gjennomsnittet på disse to spørsmålene ikke skiller seg veldig fra resten ser vi at andelen som er svært enig er mye høyere i disse to gruppene (over 70 prosent er svært enig i 2017). At lærlingene

dokumenterer det de har lært oppleves som mye mindre viktig (og bare rundt 20 prosent oppgir dette som svært viktig). Det er ingen endringer fra 2016 til 2017.

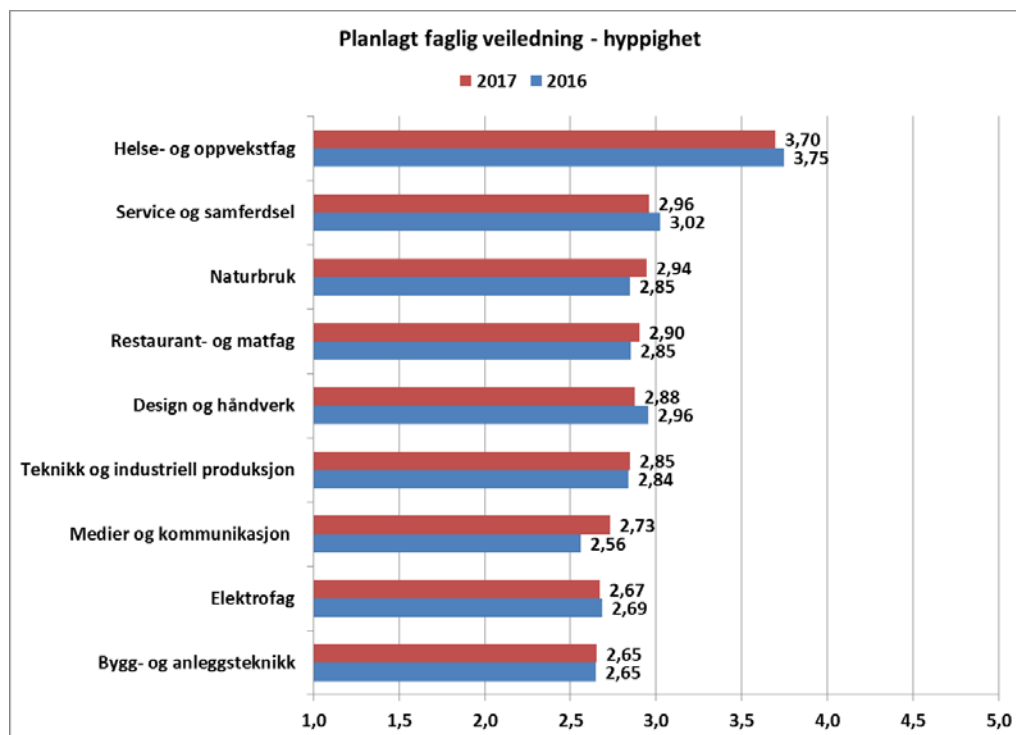
5.7 Planlagt faglig veiledning

Heller ikke spørsmålene som omhandler planlagt veiledning egner seg for sammenslåing til et enkeltmål, og vi presenterer derfor frekvensfordelinger og gjennomsnitt for enkeltvariablene (tabell 5.7), samt fordeling per utdanningsprogram.

Tabell 5.7 *Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler planlagt faglig veiledning*

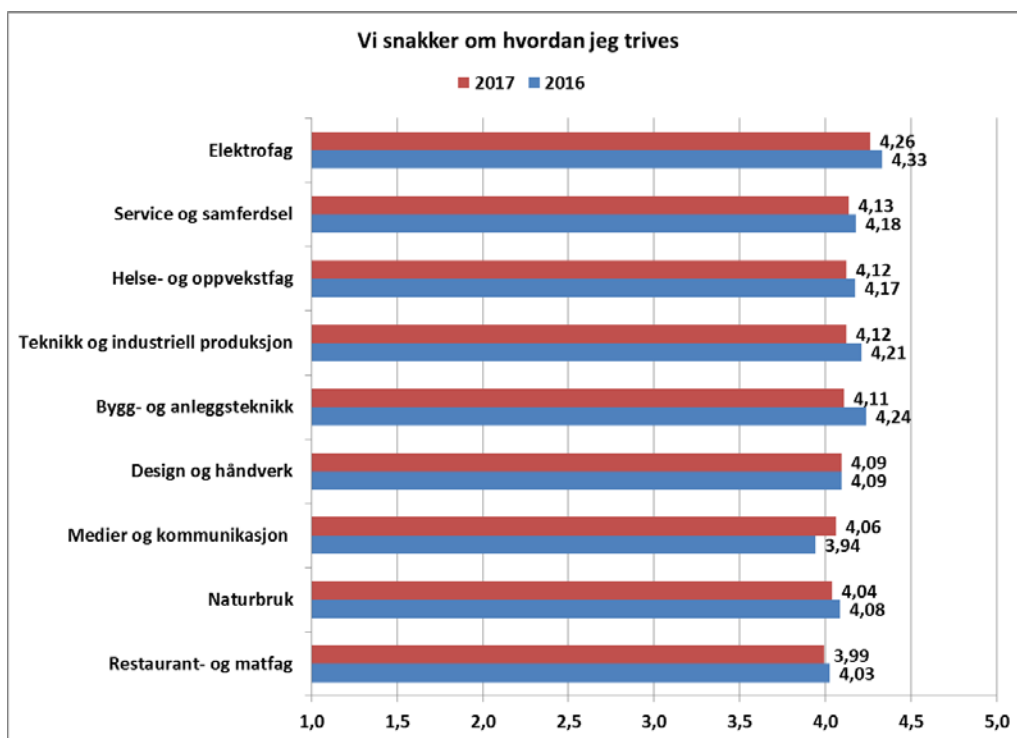
		Aldri	Ca en gang per år	Ca en gang per halvår	Ca en gang per mnd	Oftere enn en gang per mnd	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring
Hvor ofte har du planlagte samtaler med instruktør/veileder, faglig leder eller andre hvor dere går igjennom opplæringsplanen og status for opplæringen?	2016	1,3	3,5	18,9	40,3	36,0	2,95	1,02	0,00
	2017	1,3	3,6	19,7	40,3	35,1	2,95	1,04	
Vi snakker om hvordan jeg trives	2016	Svært sjelden eller aldri 1,5	Nokså sjelden 2,8	Av og til 12,4	Nokså ofte 39,4	Svært ofte eller alltid 43,9	Gjennomsnitt 4,22	Sd. avvik 0,87	0,08
	2017	1,8	3,3	14,0	40,8	40,2	4,14	0,90	
Vi planlegger hvilke oppgaver og kompetansemål jeg skal arbeide med	2016	2,5	5,5	19,1	40,0	32,9	3,95	0,98	0,08
	2017	3,0	6,0	21,5	40,0	29,6	3,87	1,00	
Vi snakker om min faglige prestasjon og hva jeg skal gjøre for å bli bedre i faget	2016	1,7	3,9	16,7	40,6	37,1	4,07	0,92	0,05
	2017	1,7	4,2	17,4	42,8	33,9	4,03	0,91	

Så å si alle lærlingene (95 prosent) oppgir å ha planlagte samtaler med instruktør/veileder en gang i halvåret eller oftere. Rett under 20 prosent oppgir at de har slike samtaler månedlig, 20 prosent en gang i måneden, og 35-36 prosent at de har det oftere enn en gang per måned. Det er verdt å merke seg at det er en liten gruppe på rundt fem prosent som har planlagte samtaler ca. en gang per år, eller aldri. Det er ingen forskjeller av betydning mellom 2016 og 2017.

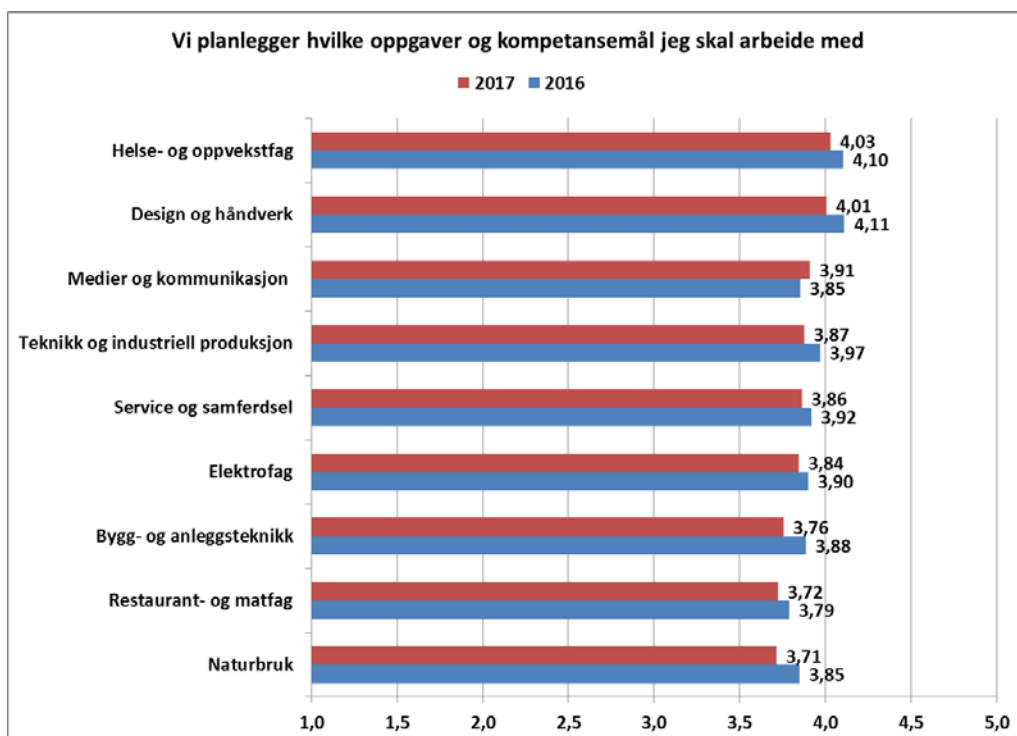

Figur 5.15 Planlagt faglig veiledning – hyppighet.

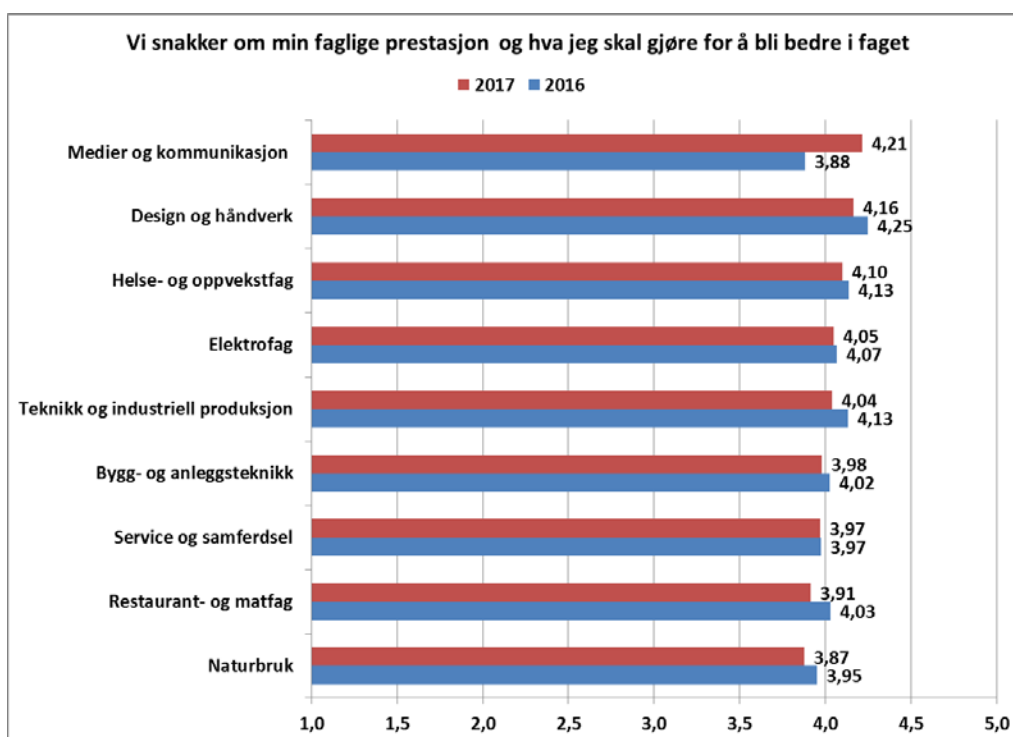
I figur 5.15 ser vi gjennomsnitt for hyppighet på planlagte samtaler, og det kommer tydelig frem at det er i helse- og oppvekstfag man i størst grad har slike samtaler, og i bygg- og anleggsteknikk man i minst grad har slike samtaler. Forskjellen mellom disse to gjennomsnittene har en Cohens d på 0,98, men som figuren viser er det helse- og oppvekstfag som her skiller seg klarest ut.

Figur 5.16 Gjennomsnitt etter utdanningsprogram – vi snakker om hvordan jeg trives.

Figur 5.17 Gjennomsnitt etter utdanningsprogram – vi planlegger hvilke oppgaver og kompetansemål jeg skal arbeide med

Figur 5.18 Gjennomsnitt etter utdanningsprogram- vi snakker om min faglige prestasjon og hva jeg skal gjøre for å bli bedre i faget.

I figur 5.16 til 5.18 er gjennomsnittet for innholdet i den planlagte faglige veiledningen presentert, etter utdanningsprogram. Det er en tendens til at lave gjennomsnitt på et av innholdselementene, altså lav hyppighet, også henger sammen med lavt gjennomsnitt på de andre innholdselementene, slik at fordelingen egentlig ikke er særlig forskjellig mellom de tre figurene. Det er også slik at gjennomsnittsforskjellene mellom utdanningsprogrammene er relativt små.

5.8 Dokumentasjon

Heller ikke spørsmålene om dokumentasjon egner seg til sammenslåing og presentasjon i form av en indeks, og vi presenterer også her kun frekvensfordeling for spørsmålene (tabell 5.8).

Tabell 5.8 *Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler dokumentasjon*

		Svært sjelden eller aldri	Nokså sjelden	Av og til	Nokså ofte	Svært ofte eller alltid	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Coehns d endring
Dokumenterer du arbeidet ditt i opplæringsbok, logg, nettside eller lignende (§3-12)?	2016	13,7	14,1	28,8	23,8	19,6	3,21	1,29	0,07
	2017	12,3	14,0	26,8	24,5	22,4	3,31	1,30	
Skriver du inn vurderinger av oppgaver du har gjennomført (egenvurdering) i opplæringsboken/loggen/nettsiden?	2016	13,5	24,4	32,9	18,0	11,1	2,89	1,18	0,09
	2017	12,4	22,5	31,5	20,4	13,2	3,00	1,20	
Får du skriftlige kommentarer fra instruktør/veileder eller andre på det du har skrevet i opplæringsboken/loggen/nettsiden?	2016	27,5	21,5	26,2	14,3	10,5	2,59	1,31	0,08
	2017	24,4	21,7	25,9	16,1	11,9	2,69	1,32	
Bidrar opplæringsboken/loggen/nettsiden til at du får mer utbytte av opplæringen?	2016	21,7	18,2	34,8	18,0	7,4	2,71	1,20	0,09
	2017	19,2	17,3	34,5	20,2	8,9	2,82	1,21	
		Nei	Både og	Ja					
Finnes det et system for dokumentasjon av opplæringen i bedriften	2016	39,3	34,0	26,7					
	2017	39,3	34,8	26,0					

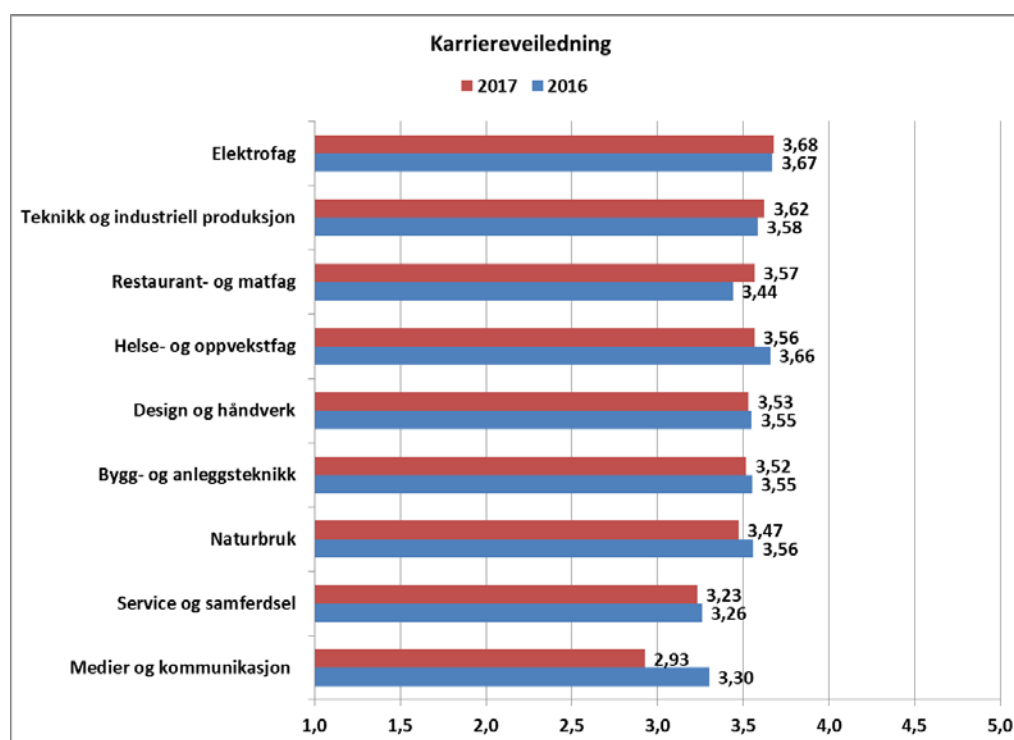
Det er drøyt fire av ti som oppgir å dokumentere arbeidet i opplæringsbok (eller lignende) jevnlig (nokså ofte, svært ofte eller alltid), og i underkant av tre av ti som oppgir at de jevnlig skriver inn egenvurdering i opplæringsboka (eller lignende). Omtrent 25 prosent oppgir at de jevnlig får skriftlige kommentarer fra instruktør eller veileder på det de skriver, og litt mer enn omtrent 25 prosent oppgir at arbeidet med opplæringsboka gjør at de får mer utbytte av opplæringen i nokså ofte eller svært ofte eller alltid. På spørsmål om det finnes et system for dokumentasjon av opplæringen i bedriften svarer 27 prosent bekræftende. Det er så å si ingen endringer mellom årene.

5.9 Karriereveiledning

Tabell 5.9 Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler karriereveiledning

		Helt uenig	Nokså uenig	Verken enig eller uenig	Nokså enig	Helt enig	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring
Jeg har fått informasjon om hvilke muligheter jeg har med fag-/svennebrev innenfor mitt fagområde	2016	6,3	9,2	27,4	36,1	21,0	3,56	1,11	0,02
	2017	6,2	9,8	27,9	35,5	20,7	3,55	1,11	

Det er kun ett spørsmål som omhandler karriereveiledning i Lærlingundersøkelsen 2016 og 2017, og omtrent 56 prosent av lærlingene er helt eller nokså enige i at de har fått informasjon om hvilke muligheter de har med svennebrev eller fagbrev på det aktuelle fagområdet (tabell 5.9). Det er ingen forskjeller av betydning mellom årene.

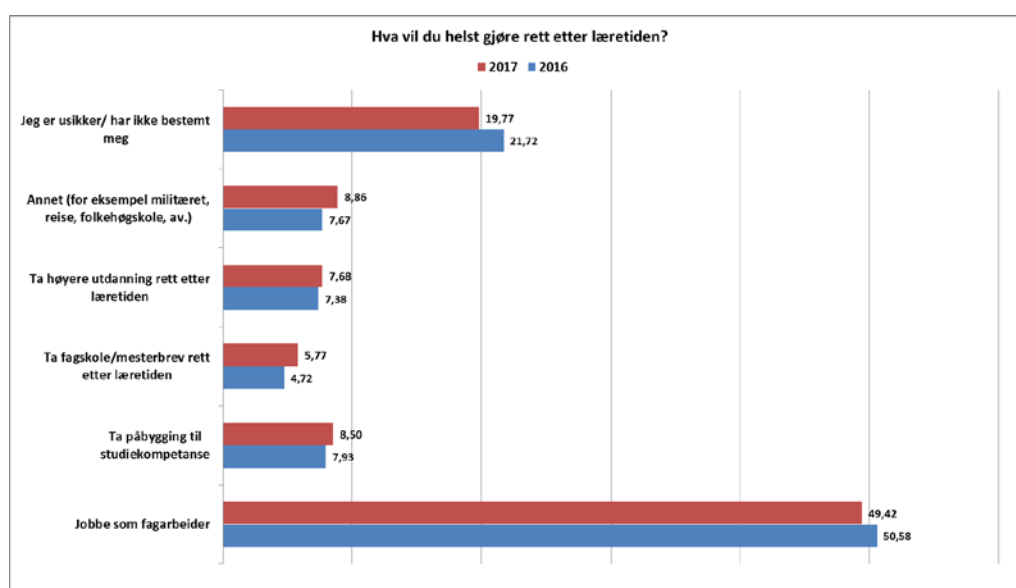
Figur 5.19 Karriereveiledning fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt)

I figur 5.19 kommer det frem at lærlingene på medier og kommunikasjon og service og samferdsel oppgir i mye mindre grad at de har fått karriereveiledning enn lærlingene på de andre utdanningsprogrammene, og særlig gjelder dette for 2017. Det er lærlingene på elektrofag som i størst grad oppgir å ha fått karriereveiledning, og forskjellen mellom disse og lærlingene på medier og kommunikasjon har en Cohens d

på 0,78. Forskjellen mellom årene på medier og kommunikasjon har en Cohens d på 0,32.

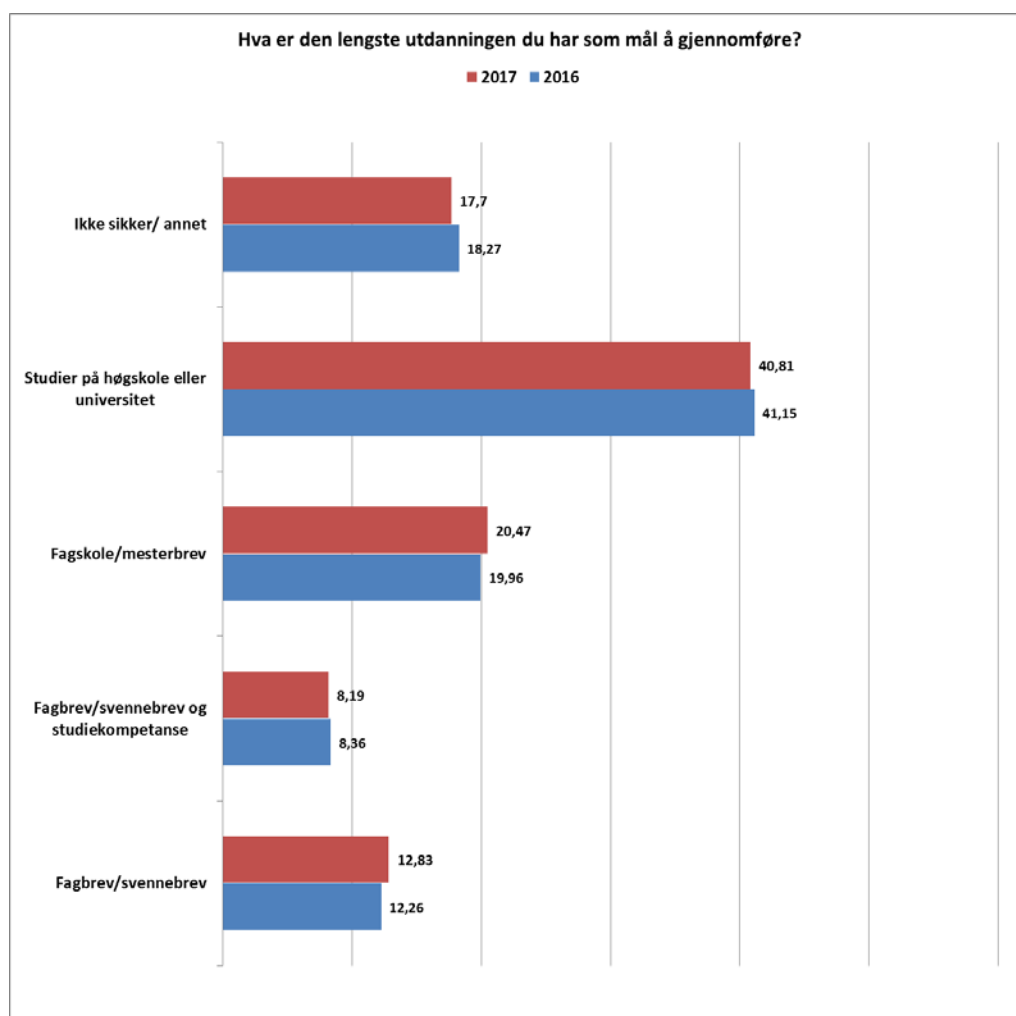
5.10 Veien videre – utdanning eller jobb

På spørsmål om lærlingene kommer til å fullføre læretiden svarer 95,6 prosent ja i 2016, og 94,5 prosent ja i 2017. 49,9 prosent svarer at de kommer til å ta mer utdanning i tillegg til fagutdanningen i 2016 og 51,2 prosent sier dette i 2017. Henholdsvis 40,8 prosent og 38,2 prosent svarer at de ikke vet om de kommer til å ta mer utdanning. 81,7 prosent av lærlingene svarer både i 2016 og 2017 at de kunne tenke seg å fortsette på arbeidsplassen etter fagbrevet dersom de får muligheten til det.

Figur 5.20. Lærlingenes ønsker etter læretiden (prosent)

Omtrent halvparten av lærlingene planlegger å jobbe som fagarbeider rett etter læretiden, og omtrent 20 prosent har ikke bestemt seg hva de vil gjøre (figur 5.20). Det er ingen forskjeller mellom årene på dette.

Figur 5.21 Lærlingenes planer for videre utdanning (prosent)

I figur 5.21 kommer det fram at omtrent fire av ti lærlinger oppgir at de ønsker å ta studier på høyskole eller universitet som sin høyeste fullførte utdanning, og dermed planlegger å bygge videre på sin fagkompetanse. Det er bare en av ti som oppgir at fagbrev eller svennebrev er det høyeste utdanningsnivået de ser for seg. Om lag 20 prosent ser for seg at fagskole eller mesterbrev er det høyeste utdanningsnivået de vil gjennomføre.

6. Resultater fra elever i VGS i Elevundersøkelsen

I Elevundersøkelsen har skoler med yrkesfaglige utdanningsprogram mulighet til å velge spørsmål som omhandler skolen som forberedelse til læretiden, framtidsutsikter, opplevelse opplæringen og praksis er relevant for det en skal lære i læretiden eller som er relevant for fag- og yrkesopplæringen. I dette kapitlet vil vi presentere resultatene fra disse spørsmålene i Elevundersøkelsen 2016 og 2017. Spørsmålene i Elevundersøkelsen er tilleggsspørsmål, som betyr at noen skoler har valgt ta dem med, mens andre ikke.

Tabell 6.1 Elever som har besvart spørsmål som er relevant for fag- og yrkesopplæringen i Elevundersøkelsen 2016 og 2017 fordelt på utdanningsprogram.

Utdanningsprogram	Elevundersøkelsen 2016		Elevundersøkelsen 2017	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Bygg- og anleggsteknikk	759	12,2	474	9,8
Design og håndverk	353	5,7	355	7,3
Elektrofag	949	15,2	946	19,5
Helse- og oppvekstfag	1775	28,5	1441	29,7
Medier og kommunikasjon	470	7,5	0	0,0
Naturbruk	165	2,6	116	2,4
Restaurant- og matfag	305	4,9	230	4,7
Service og samferdsel	654	10,5	672	13,9
Teknikk og industriell produksjon	800	12,8	612	12,6
Total	6230	100,0	4846	100,0

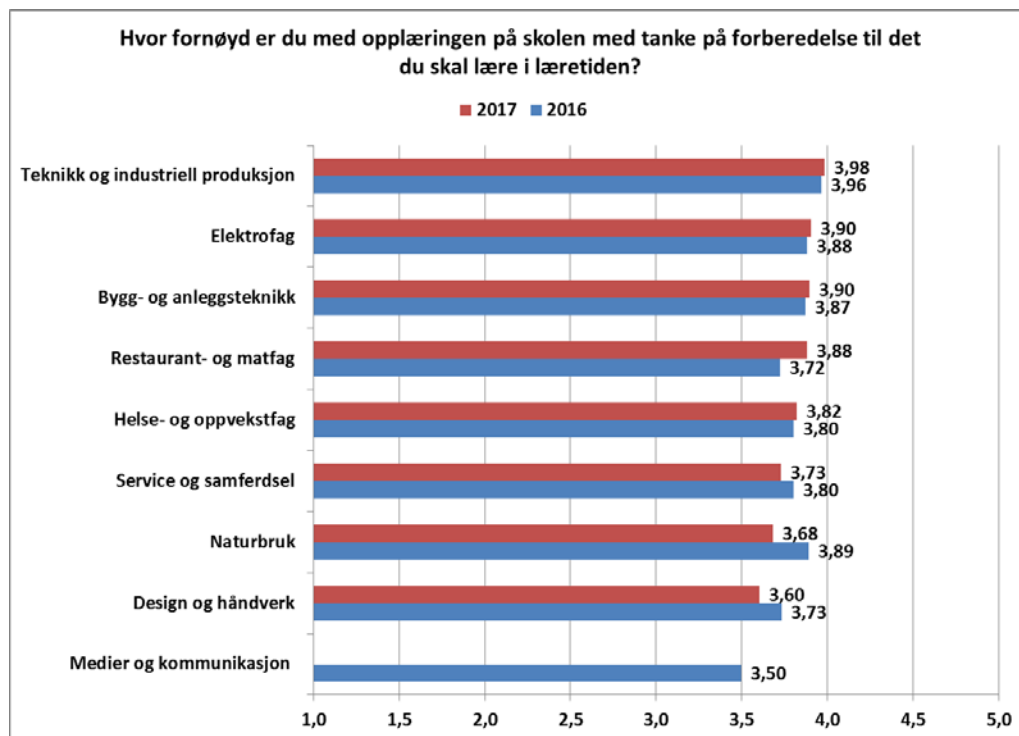
Tabell 6.1 viser hvilket utdanningsprogram elevene som har svart på spørsmålene som er relevant for fag og yrkesopplæringen. Det er relativt lik andel elever i de ulike utdanningsprogrammene i 2016 som i 2017. Det er flest elever som tilhører Helse- og oppvekstfag med nærmere 30 prosent i både 2016 og 2017. I 2017 er det ingen fra Medier og kommunikasjon som har svart. Det for øvrig fire spørsmål som omhandler utstyr og hjelpemidler som er relevante i denne sammenhengen, men det er bare 75 elever som har svart på dem i 2016 og en i 2017. Derfor blir ikke resultatene fra disse fire spørsmålene presentert her.

6.1 Tilfredshet med opplæring i skole og praksis

Tabell 6.2 *Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Tilfredshet med opplæring i skole og praksis (Elevundersøkelsen)*

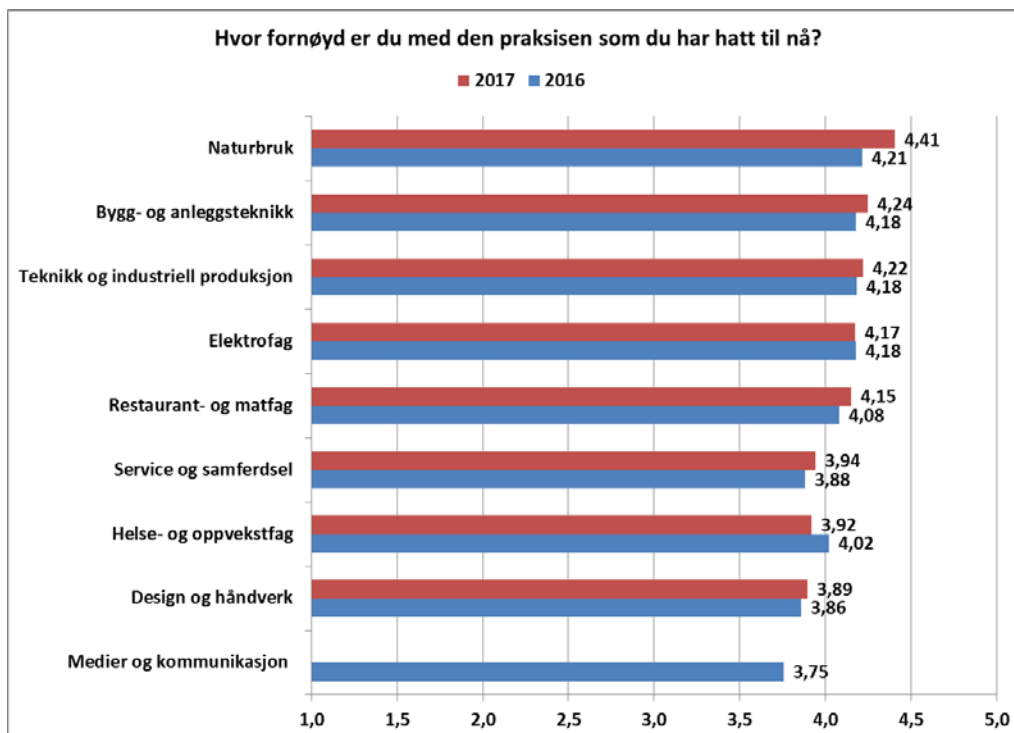
Tilfredshet med opplæring i skole og praksis									
		Ikke særlig fornøyd	Litt fornøyd	Ganske fornøyd	Fornøyd	Svært fornøyd	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohens d endring
Hvor fornøyd er du med opplæringen på skolen med tanke på forberedelse til det du skal lære i læretiden?	2016	3,6	8,0	19,2	41,7	27,5	3,81	1,04	0,02
	2017	3,4	7,5	19,2	42,3	27,7	3,83	1,02	
Hvor fornøyd er du med den praksisen som du har hatt til nå?	2016	4,1	6,4	13,4	32,5	43,6	4,05	1,09	0,00
	2017	5,1	6,4	13,3	28,7	46,4	4,05	1,15	

Tabell 6.1 viser at rundt 70 prosent av elevene er fornøyd eller svært fornøyd med opplæringen på skolen med tanke på forberedelse til det en skal lære i læretiden. Elevene ser ut til å være mer positive til skolens opplæring enn hva lærningene er når de ser tilbake på opplæringen i skolen (jf. tabell 5.4 Merk at svarkategoriene ikke er identiske). Videre viser tabellen at elevene er i all hovedsak fornøyd med praksisen de har hatt til nå, hvor rundt 75 prosent er fornøyd eller svært fornøyd. Det er ingen endringer fra 2016 til 2017.

Figur 6.1 Tilfredshet med opplæring i skole fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)

Figur 6.1 viser at elever ved teknikk og industriell produksjon er de elevene som er mest fornøyd med opplæringen på skolen med tanke på forberedelse til det en skal lære i læretiden. Elever på Medier og kommunikasjon er minst fornøyd i 2016, mens elever på design og håndverk er minst fornøyd i 2017. det er få forskjeller mellom resultatene i 2016 og 2017, men vi ser at elever på Naturbruk er mindre fornøyd i 2017 sammenligne med 2016 (Cohens $d=0,2$).

Figur 6.2 Tilfredshet med praksis fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)

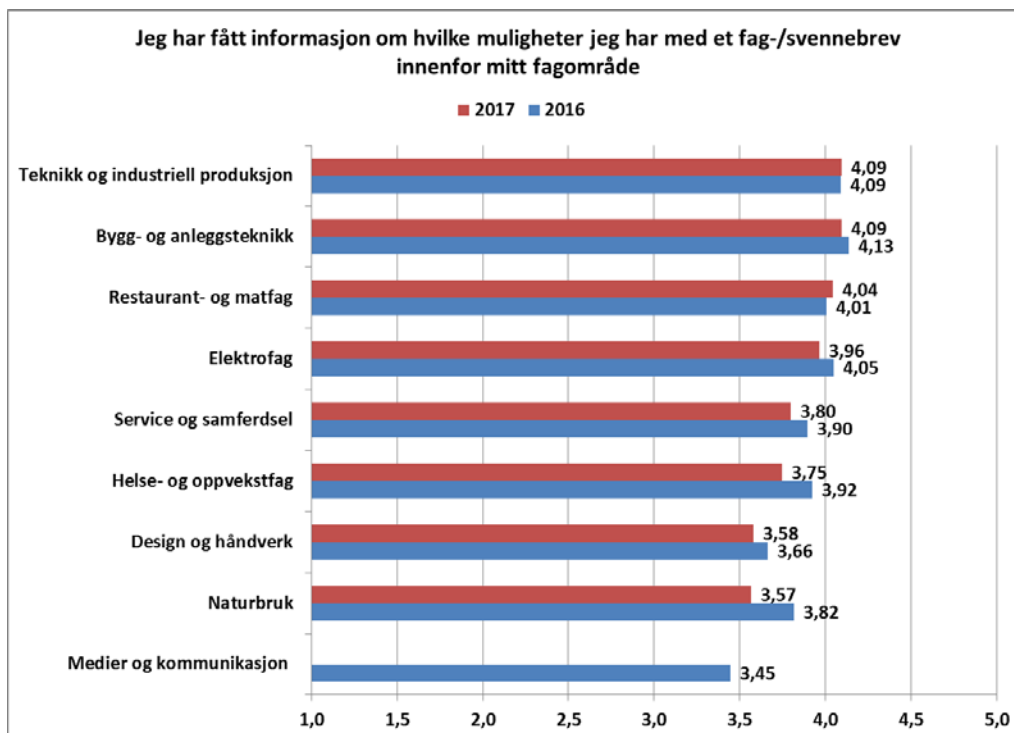
Figur 6.2 viser at elever på Naturbruk er mest fornøyd med praksisen de har hatt til nå. Elever på Medier og kommunikasjon er minst fornøyd i 2016, mens elever på design og håndverk er minst fornøyd i 2017. det er ingen store forskjeller i svargivning fra 2016 til 2017. Det er størst endring blant elever som tilhører Naturbruk, men forskjellen er ikke stor nok til å sies å være av betydning (Cohens $d=0,19$).

6.2 Informasjon og framtidutsikter

Tabell 6.3 *Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Informasjon og framtidutsikter (Elevundersøkelsen)*

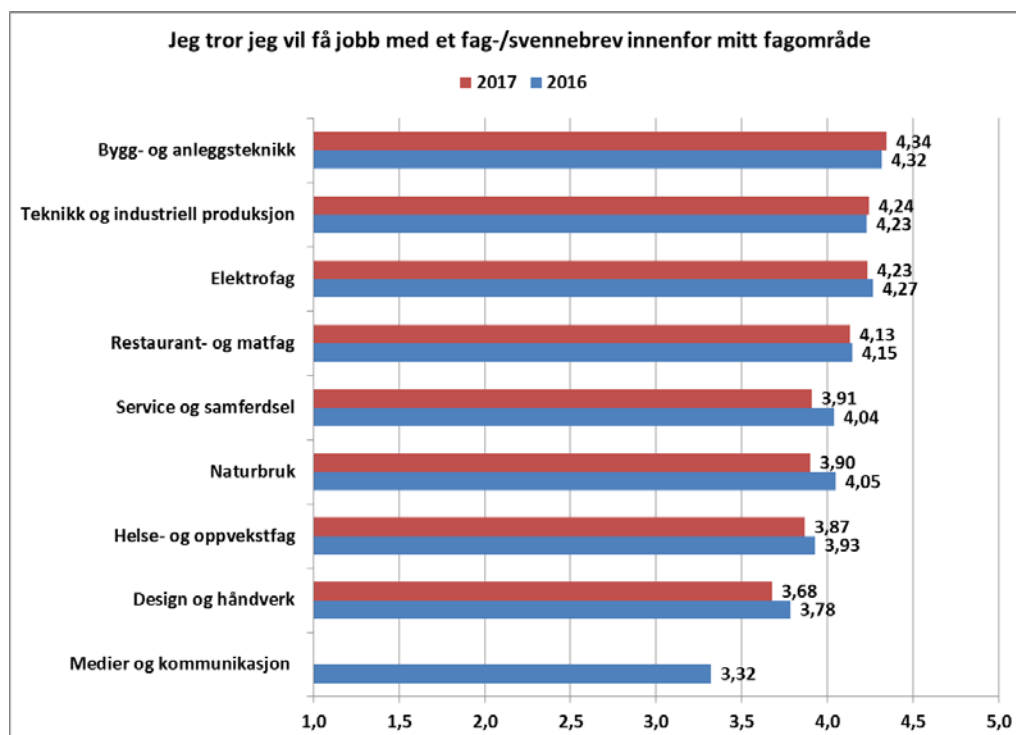
		Informasjon og framtidutsikter							
		Helt uenig	Nokså uenig	Verken eller	Nokså enig	Helt enig	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohen's d
Jeg har fått informasjon om hvilke muligheter jeg har med et fag-/svennebrev innenfor mitt fagområde	2016	4,4	6,2	17,1	36,1	36,3	3,94	1,08	0,07
	2017	5,0	7,4	18,4	34,9	34,4	3,86	1,12	
Jeg tror jeg vil få jobb med et fag-/svennebrev innenfor mitt fagområde	2016	4,1	4,5	17,8	30,6	43,0	4,04	1,08	0,02
	2017	4,5	4,3	18,7	29,6	43,0	4,02	1,09	
Jeg tror det er gode framtidutsikter i den bransjen jeg utdanner meg for	2016	2,6	3,8	15,2	30,0	48,4	4,18	1,00	0,01
	2017	3,0	3,8	14,9	30,0	48,3	4,17	1,02	

Tabell 6.3 viser at i rundt 70 prosent av elevene er nokså enige eller helt enige i at de har fått informasjon om hvilke muligheter en ar med et fag eller svennebrev innenfor deres område. I overkant av 70 prosent av elevene er nokså eller helt enig i at de tror de får jobb med et fagbrev innenfor deres område, mens i underkant av 80 prosent er enige i at det er gode framtidutsikter i den bransjen de utdanner seg for. Det er ingen forskjeller fra 2016 til 2017. Elevene er litt mer optimistiske/enige enn hva lærlingene er på tilsvarende spørsmål (jf. tabell 3.54).

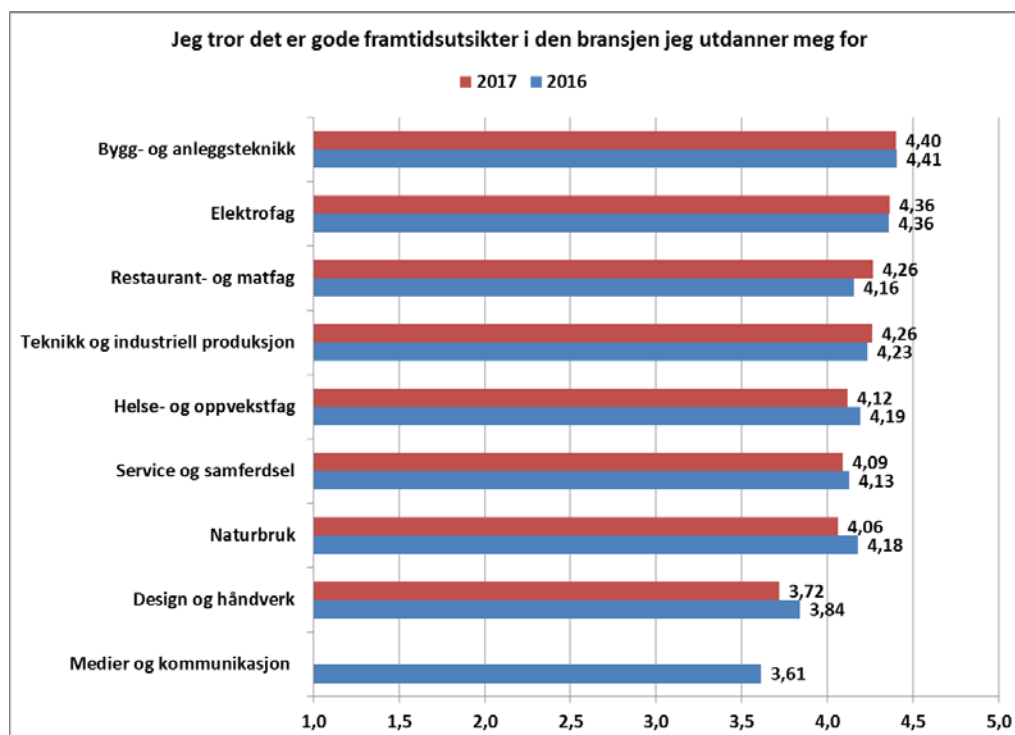
Figur 6.3 Informasjon om muligheter fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)

Ifølge figur 6.3 er det elever innen Teknikk og industriell produksjon og Bygg og anleggsteknikk som er mest enige i at de har fått informasjon om muligheter med fagbrevet. Elever fra Medier og kommunikasjon er minst enige i 2016, mens elever ved Naturbruk er minst enige i 2017. Elever på Naturbruk er mindre enige i 2017 sammenlignet med 2016 (Cohens $d=0,21$).

Figur 6.4 Tro på arbeid innen fagområdet fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)

Elever innen Bygg- og anleggsteknikk er mest enige i at de tror de vil få jobb med fagbrev, mens elever på Medier og kommunikasjon er minst enige i 2016, mens elever på design og håndverk er minst enige i 2017. Det er ingen store forskjeller fra 2016 til 2017 for noen utdanningsprogram.

Figur 6.5 Syn på framtidssutsikter innen bransjen fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)

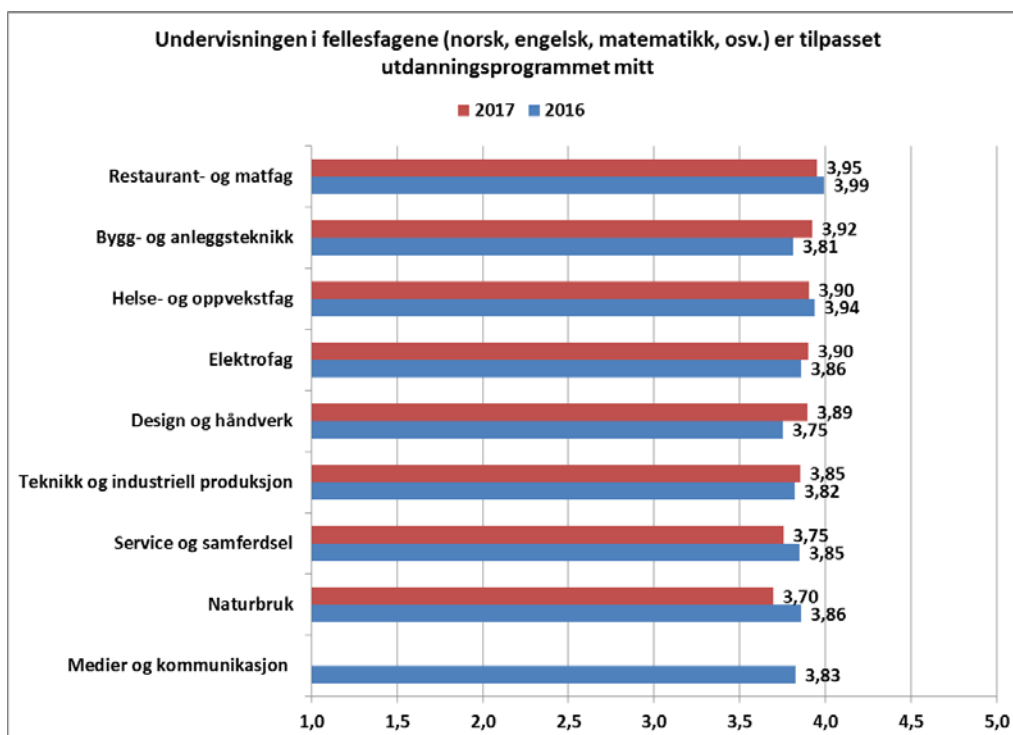
Figur 6.5 viser at elever innen Bygg- og anleggsteknikk er mest enige i at de tror det er gode framtidssutsikter i deres bransje. Elever på Medier og kommunikasjon er minst enige i 2016, mens elever på design og håndverk er minst enige i 2017. Det er ingen store forskjeller fra 2016 til 2017 for noen utdanningsprogram.

6.3 Syn på fellesfagene

Tabell 6.4 *Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Fellesfagene (Elevundersøkelsen)*

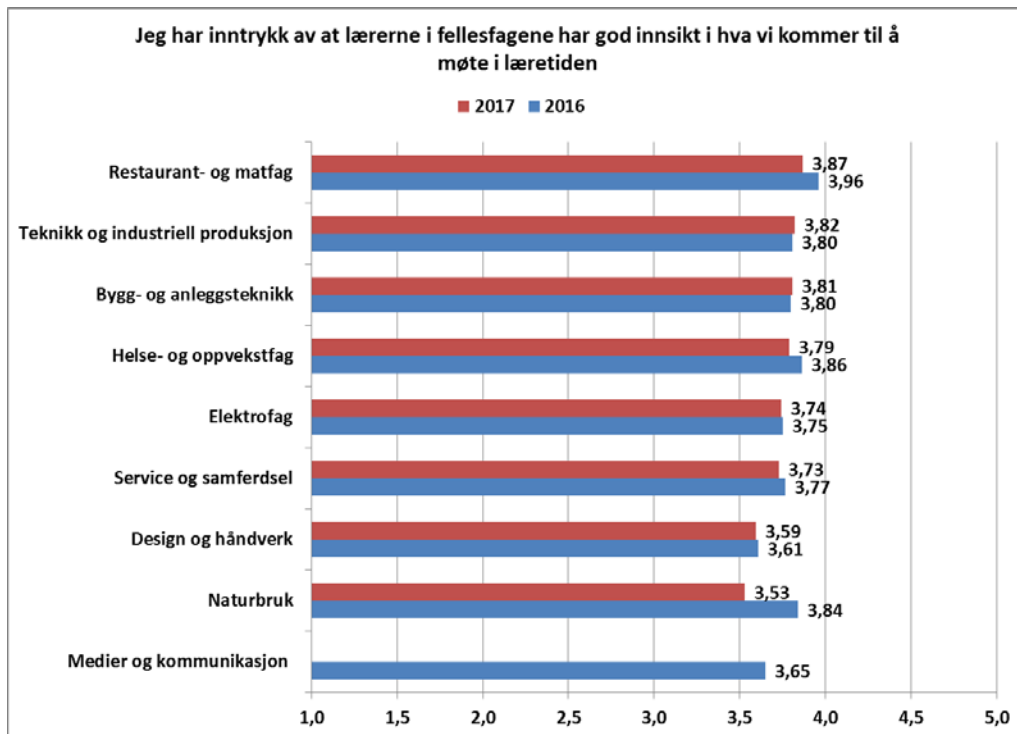
		Om Fellesfagene							Cohen
		Helt uenig	Nokså uenig	Verken eller	Nokså enig	Helt enig	Gjennomsnitt	Sd. avvik	s d endring
Undervisningen i fellesfagene (norsk, engelsk, matematikk, osv.) er tilpasset utdanningsprogrammet mitt	2016	4,6	6,9	17,6	39,2	31,8	3,87	1,08	0,03
	2017	4,8	6,4	16,8	38,3	33,7	3,90	1,09	
Jeg har inntrykk av at lærerne i fellesfagene har god innsikt i hva vi kommer til å møte i læretiden	2016	4,7	7,1	21,3	37,8	29,1	3,80	1,08	0,01
	2017	5,0	7,8	20,7	37,3	29,2	3,78	1,10	
Fellesfagene (norsk, engelsk, matematikk, osv.) bruker ofte eksempler fra yrkesfagene	2016	5,1	9,2	22,7	36,3	26,6	3,70	1,11	0,02
	2017	6,7	9,7	20,8	35,0	27,9	3,68	1,17	
Når vi gjør oppgaver i fellesfagene, er de ofte rettet mot yrkesfagene	2016	5,9	10,4	24,4	34,4	25,0	3,62	1,14	0,04
	2017	7,5	11,3	22,9	33,3	25,1	3,57	1,19	

Tabell 6.4 viser at i overkant av 70 prosent er enige i at undervisningen i fellesfagene er tilpasset utdanningsprogrammet deres. Tilsvarende tall blant lærlinger i Lærlingundersøkelsen var rundt 37 prosent (jf. tabell 3.22). Rundt 66 prosent er enige i at lærerne i fellesfagene har god innsikt i hva en kommer til å møte i læretiden. En del færre (rundt 63 prosent) er enige i fellesfagene bruker ofte eksempler fra yrkesfagene og ytterligere færre (rundt 59 prosent) er enige i at oppgavene i fellesfagene er rettet mot yrkesfagene.

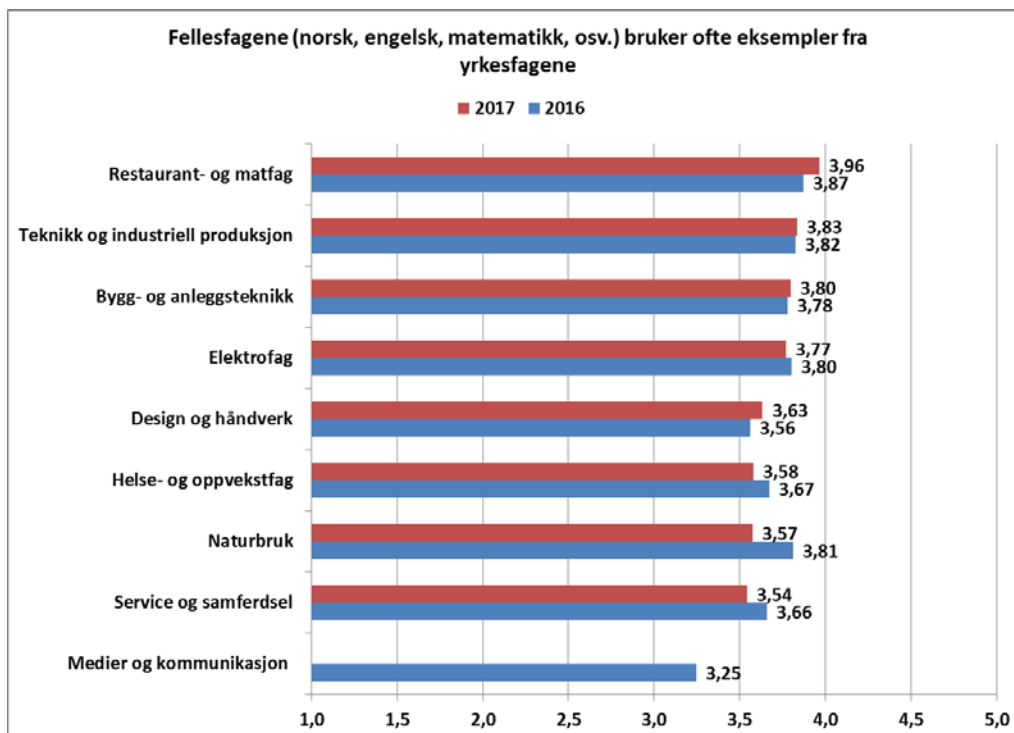
Figur 6.6 Syn på om undervisningen i fellesfaget er tilpasset utdanningsprogrammet fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)

Figur 6.6 viser at det er små forskjeller mellom utdanningsprogrammene om de er enige i at undervisningen i fellesfagene er tilpasset utdanningsprogrammet. Elever ved restaurant og matfag er mest enig, mens elever på Naturbruk er minst enige.

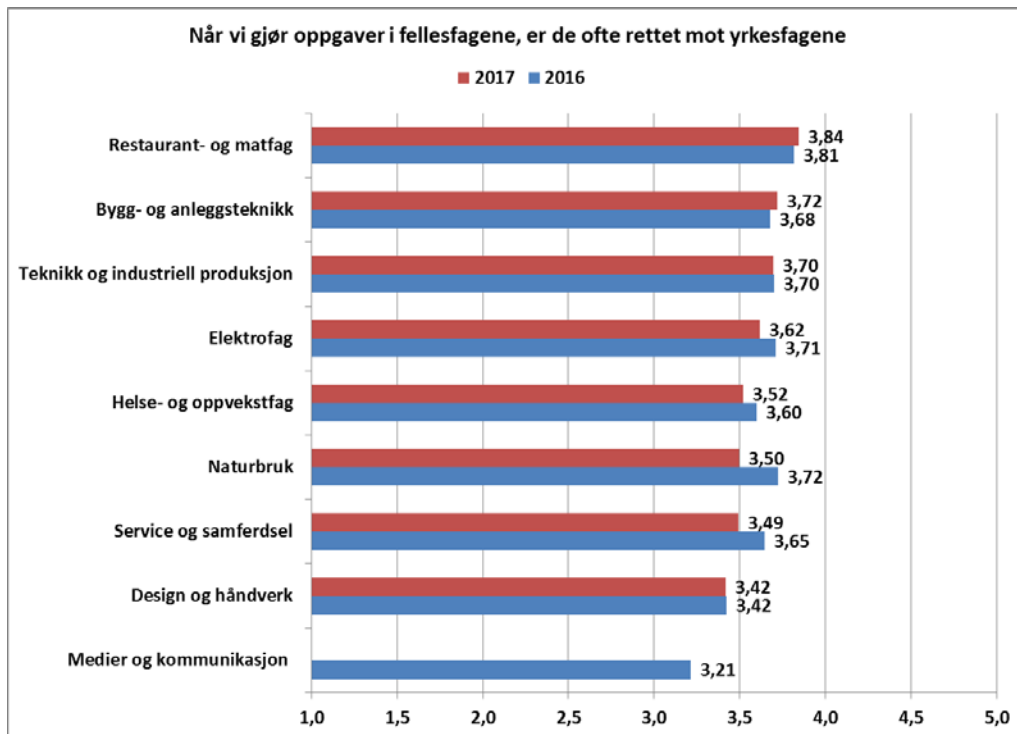
Figur 6.7 Inntrykk av at lærerne i fellesfagene har god innsikt i hva en kommer til å møte i læretiden fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)

Figur 6.7 viser at elever ved Restaurant- og matfag er mest enige, mens elever på Naturbruk er minst enige i at en har inntrykk av at lærerne i fellesfagene har god innsikt i hva en kommer til å møte i læretiden. Foruten blant elevene på Naturbruk (Cohens $d=0,29$) er det bare små forskjeller fra 2016 til 2017.

Figur 6.8 Syn på om Fellesfagene bruker ofte eksempler fra yrkesfagene fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)

Figur 6.8 viser at elever ved Restaurant- og matfag er mest enig i at en i fellesfagene bruker ofte eksempler fra yrkesfagene, mens elever på medier og kommunikasjon i 2016 og Naturbruk i 2016 er minst enige i dette. Foruten blant elevene på Naturbruk (Cohens $d=0,21$) er det bare små forskjeller fra 2016 til 2017.

Figur 6.9 Syn på om oppgaver i fellesfagene er rettet mot yrkesfagene fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)

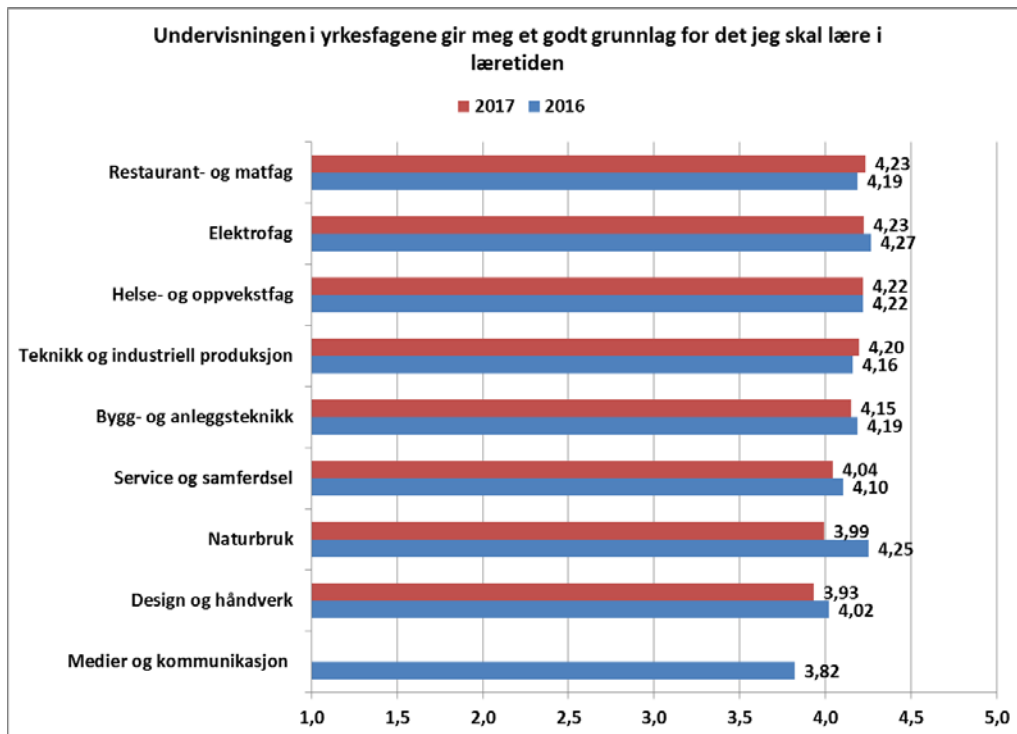
Figur 6.9 viser at elever ved Restaurant- og matfag er mest enige, mens elever på Medier og kommunikasjon i 2016 og Design og håndverk i 2017 er minst enige i at oppgavene i fellesfagene er rettet mot yrkesfagene. Foruten blant elevene på Naturbruk (Cohens $d=0,21$) er det bare små forskjeller fra 2016 til 2017.

6.4 Syn på yrkesfagene

Tabell 6.5 Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Yrkesfagene (Elevundersøkelsen)

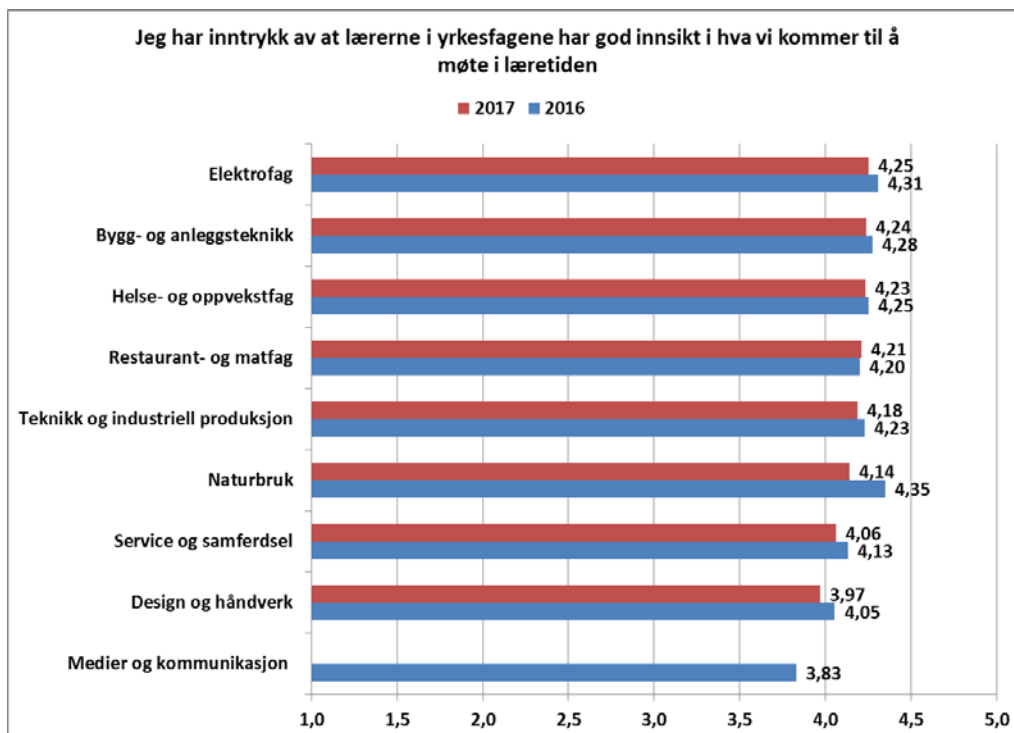
		Om yrkesfagene							Cohen
		Helt uenig	Nokså uenig	Verken eller	Nokså enig	Helt enig	Gjennomsnitt	Sd. avvik	s d endring
Undervisningen i yrkesfagene gir meg et godt grunnlag for det jeg skal lære i læretiden	2016	2,5	3,0	14,4	35,9	44,2	4,16	0,95	0,02
	2017	2,2	3,2	15,8	35,0	43,8	4,15	0,95	
Jeg har inntrykk av at lærerne i yrkesfagene har god innsikt i hva vi kommer til å møte i læretiden	2016	2,2	2,8	14,4	33,1	47,4	4,21	0,94	0,04
	2017	2,2	3,6	15,0	33,2	46,0	4,17	0,96	
Måten vi arbeider på i yrkesfagene, oppleves som relevant for det vi skal lære i læretiden	2016	2,3	3,0	15,4	34,8	44,6	4,17	0,95	0,01
	2017	2,0	3,7	16,3	33,2	44,9	4,15	0,95	
Det er en tydelig sammenheng mellom det jeg lærer i yrkesfagene og det jeg skal lære i læretiden	2016	2,3	2,9	15,2	34,0	45,5	4,17	0,95	0,03
	2017	2,3	3,6	15,7	33,7	44,6	4,15	0,97	

Elevene er stort sett enige i de påstandene som fremkommer i tabell 6.5. Rundt 80 prosent av elevene er nokså eller helt enige i påstandene. DE to første spørsmålene i tabellen er mer eller mindre tilsvarende som blir stilt til lærlinger i Lærlingundersøkelsen, men der er det rundt 60 prosent som er enige i de to påstandene.

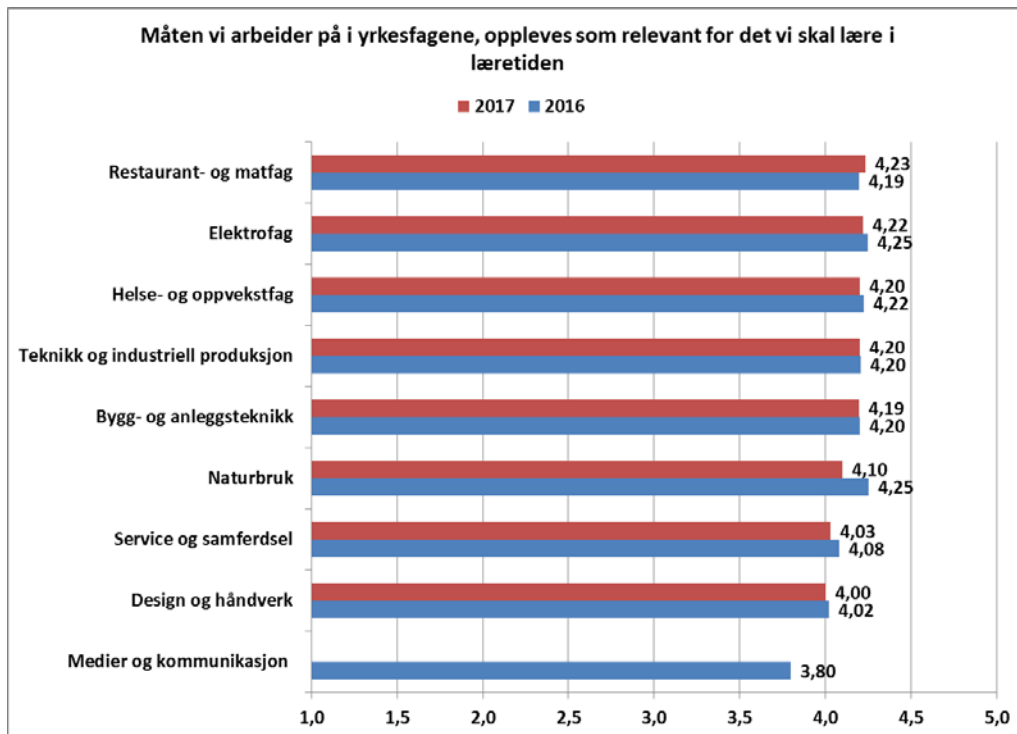
Figur 6.10 Syn på om undervisningen i yrkesfagene gir et godt grunnlag for det de skal lære i læretiden fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)

Figur 6.10 viser at elever ved Restaurant- og matfag er mest enige, mens elever på Medier og kommunikasjon i 2016 og Design og håndverk i 2017 er minst enige i at undervisningen i yrkesfagene gir et godt grunnlag for det en skal lære i læretiden. Foruten blant elevene på Naturbruk (Cohens $d=0,29$) er det bare små forskjeller fra 2016 til 2017.

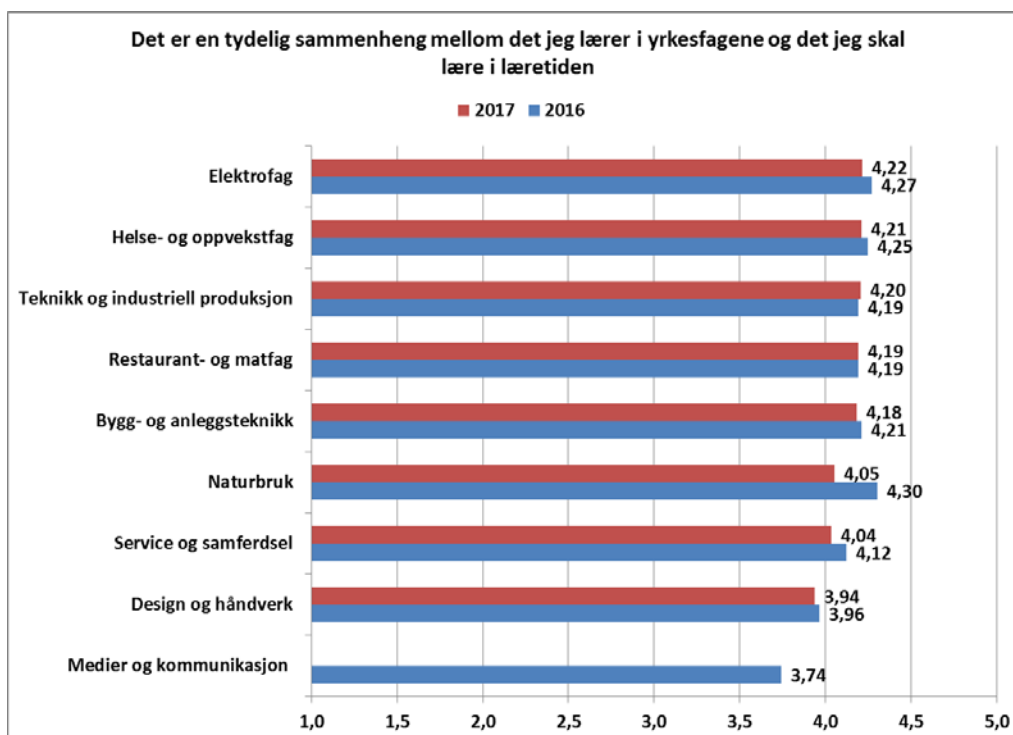
Figur 6.11 Inntrykk av at lærerne i yrkesfagene har god innsikt i hva en kommer til å møte i læretiden fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)

Det er elevene på Elektrofag som er mest enige i at lærerne i yrkesfag har god innsikt i hva en kommer til å møte i læretiden. Elever på Medier og kommunikasjon i 2016 og på Design og håndverk i 2017 er minst enig i dette. Det er små forskjeller fra 2016 til 2017 foruten blant elever på Naturfag (Cohens $d=0,24$).

Figur 6.12 Opplevelse av at måten en arbeider på i yrkesfagene, er relevant for det en skal lære i læretiden fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)

Figur 6.12 viser for det første at det er små forskjeller mellom utdanningsprogram når det gjelder om en er enig i at måten en jobber på i yrkesfagene oppleves som relevant for det en skal lære i læretiden. Unntaket er elever på Medier og kommunikasjon i 2016 som er betydelig mindre enig. For det andre er det små forskjeller i svargivning fra 2016 til 2017.

Figur 6.13 Opplevelse av det er en tydelig sammenheng mellom det en lærer i yrkesfagene og det en skal lære i læretiden fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)

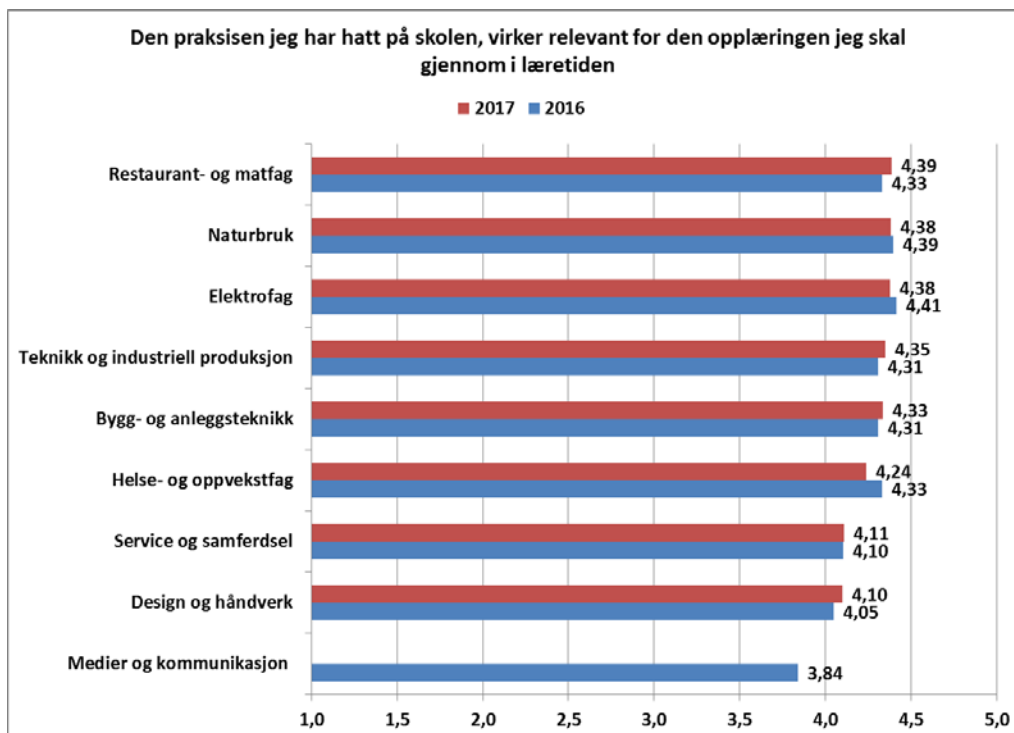
Også når det gjelder enighet i om det er en tydelig sammenheng mellom det en lærer i yrkesfagene og det en skal lære i læretiden er det små forskjeller mellom utdanningsprogram. Elever på medier og kommunikasjon skiller seg ut i 2016 ved å være betydelig mindre enig. Elever på Naturbruk er mindre enige i denne påstanden i 2017 enn i 2016 (Cohens $d=0,28$).

6.5 Praksis og yrkesfaglig fordypning

Tabell 6.6 *Frekvensfordeling, gjennomsnitt og standardavvik for variabler som omhandler Praksis og yrkesfaglig fordypning (Elevundersøkelsen)*

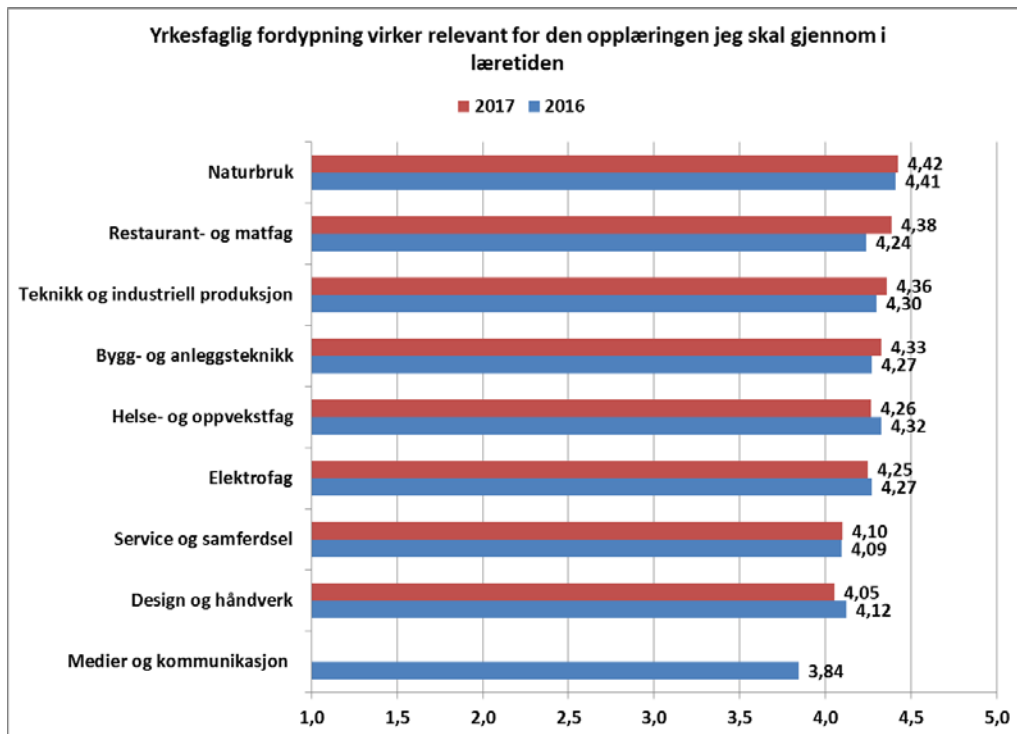
		Praksis og yrkesfaglig fordypning								
		Helt uenig	Nokså uenig	Verken eller	Nokså enig	Helt enig	Gjennomsnitt	Sd. avvik	Cohen's d	
Den praksisen jeg har hatt på skolen, virker relevant for den opplæringen jeg skal gjennom i læretiden	2016	2,7	2,7	11,6	31,6	51,5	4,27	0,95	0,01	
	2017	3,1	2,9	12,2	29,2	52,6	4,25	0,99		
Yrkesfaglig fordypning virker relevant for den opplæringen jeg skal gjennom i læretiden	2016	2,5	2,4	13,5	32,3	49,3	4,24	0,94	0,00	
	2017	2,6	2,9	13,2	30,6	50,7	4,24	0,97		
Jeg tror yrkesfaglig fordypning kan gjøre det lettere å få læreplass senere i opplæringen	2016	2,4	2,9	14,4	30,6	49,7	4,22	0,96	0,04	
	2017	2,6	2,6	13,5	28,7	52,6	4,26	0,96		

Ifølge tabell 6.6 er i overkant av 80 prosent av elevene nokså eller helt enig i at den praksisen de har hatt på skolen virker relevant, at yrkesfaglig fordypning virker relevant og at yrkesfaglig fordypning kan gjøre det lettere å få lærlingplass.

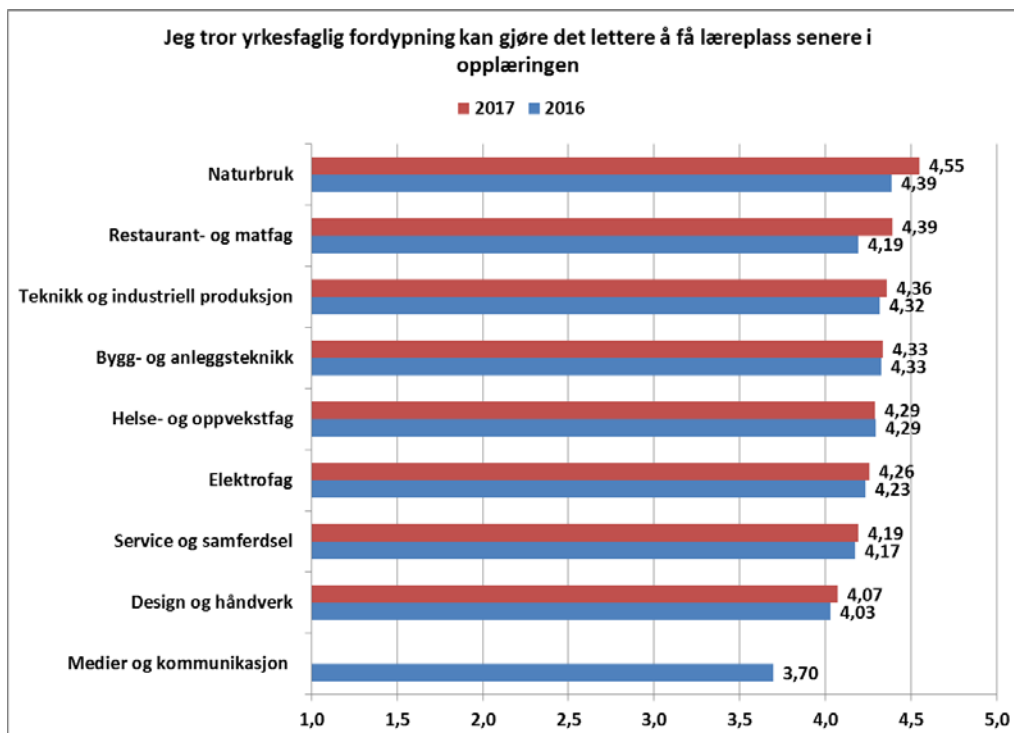
Figur 6.14 Opplevelse av praksisen virker relevant for opplæringen i læretiden fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)

Figur 6.14 viser at elever på Restaurant- og matfag er mest enige at den praksisen de har hatt på skolen virker relevant. Elever på Medier og kommunikasjon i 2016 og Design og håndverk i 2017 er minst enige i dette. Det er små forskjeller fra 2016 til 2017 for samtlige utdanningsprogram.

Figur 6.15 Opplevelse av Yrkesfaglig fordypning virker relevant for opplæringen i læretiden fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)

Figur 6.15 viser at elever på Naturbruk er mest enige at yrkesfaglig fordypning virker relevant. Elever på Medier og kommunikasjon i 2016 og Design og håndverk i 2017 er minst enige i dette. Det er små forskjeller fra 2016 til 2017 for samtlige utdanningsprogram.

Figur 6.16 Tro på at yrkesfaglig fordypning kan gjøre det lettere å få læreplass fordelt på utdanningsprogram (gjennomsnitt, Elevundersøkelsen)

Som forrige figur viser figur 6.16 at elever på Naturbruk er mest enige at yrkesfaglig fordypning kan gjøre det lettere å få læreplass. Elever på Medier og kommunikasjon i 2016 og Design og håndverk i 2017 er minst enige i dette. Det er små forskjeller fra 2016 til 2017 for samtlige utdanningsprogram, foruten for elever ved Naturbruk (Cohens $d=0,21$) og Restaurant- og matfag (Cohens $d=0,22$).

LITTERATUR

- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. 2 utg. New York: Psychology Press.
- Hoem, J. (2008). The reporting of statistical significance in scientific journals. *Demographic Research*, 18: 437-442.
- Nyen, T., Næss, T., Skålholt, A. og Hagen Tønder, A. (2011). *På veien til fagbrev. Analyser av Lærlingundersøkelsen*. Oslo: Fafo.
- Regjeringen (2017). Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen. Hentet 01.01.2018 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/37f2f7e1850046a0a3f676fd45851384/overordnet-del---verdier-og-prinsipper-for-grunnopplaringen.pdf>.
- Ringdal, K. (2007). *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Rubin, A. (1985). Significance testing with population-data. *Social Service Review*, 59: 518- 520.
- Wendelborg, C., Torshaug, K. og Paulsen, V. (2013) *Lærlingundersøkelsen 2013*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS

ISBN-nr: 978-82-7570-530-1

